

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

YAŞAM DÖNGÜSÜ VE KONUTUN BELLEKTEKİ YERİ ÜZERİNE BİR SORGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

**MART 2023
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

YAŞAM DÖNGÜSÜ VE KONUTUN BELLEKTEKİ YERİ ÜZERİNE BİR SORGULAMA

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“YÜKSEK LİSANS (İÇ MİMARLIK)”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 07 / 02 / 2023

Tezin Savunma Tarihi : 10 / 03 / 2023

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tülay ZORLU

Trabzon 2023

ÖNSÖZ

“Yaşam Döngüsü Ve Konutun Bellekteki Yeri Üzerine Bir Sorgulama” başlıklı tez çalışması, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmanın her aşamasını titizlikle inceleyen, beni her zaman destekleyen, yoluma ışık tutan, hoşgörüsünü hiçbir zaman eksik etmeyen değerli hocam Prof. Dr. Tülay ZORLU’ ya sonsuz minnettarlığımı sunarım.

Bu uzun ve yorucu süreç boyunca büyük bir sabır ve özveriyle bana destek olan değerli eşim Serhat Can DEMİRBAŞ’ a ve sevgilerini her zaman hissettiğim canım aileme şükranlarımı sunarım.

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

Trabzon, 2023

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yaşam Döngüsü Ve Konutun Bellekteki Yeri Üzerine Bir Sorgulama” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Tülay ZORLU’nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 10/03/2023

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Varsayımları	2
1.3. Konut Kavramı	3
1.3.1. Konut-Ev İlişkisi.....	4
1.3.2. Konutun İşlevi ve Anlamı	4
1.4. Küreselleşme Olgusu	9
1.5. Tüketim Olgusu ve Tüketim Kültürü	12
1.6. Küreselleşme, Tüketim Kültürü ve Konut	15
1.7. Bellek Kavramı ve Türleri	18
1.7.1. Bellek Kavramı	18
1.7.2. Bireysel Bellek	22
1.7.3. Toplumsal (Kolektif) ve Kültürel Bellek	23
1.8. Bölüm Sonucu	25
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	27
2.1. Araştırma Tasarımı	27
3. BULGULAR	36
3.1. Kullanıcıların/Görüşmecilerin Demografik Özellikleri	37
3.2. Evin Anlamına Yönelik Bulgular	39
3.2.1. Çocukluk Dönemindeki Evin Bellekteki Anlamına Yönelik Bulgular	39
3.2.2. Mevcut Kullanımdaki Evin Anlamına Yönelik Bulgular	54
3.3. Tüketim Olgusu ve Ev Kavramına Yönelik Bulgular	63

4.	İRDELEMELER	72
4.1.	Evin Anlamına Yönelik İrdemeler	72
4.2.	Tüketim Olgusu ve Ev Kavramına Yönelik İrdemeler	82
5.	SONUÇLAR.....	87
6.	ÖNERİLER	92
7.	KAYNAKLAR	93
8.	EKLER	99

ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

YAŞAM DÖNGÜSÜ VE KONUTUN BELLEKTEKİ YERİ ÜZERİNE BİR SORGULAMA

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İç Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Tülay ZORLU
2023, 98 Sayfa, 3 Sayfa Ek

Konut, fiziksel bir mekân olarak barınma ihtiyacının ötesinde psikolojik, sosyal ve kültürel anlamlar taşıyan bir olgudur. Tarihsel süreç içinde dünyada yaşanan küreselleşme ve tüketim olgularının etkisiyle değişen yaşam biçimleri konut kavramına yüklenen anlamı ve kullanıcının konuttan beklentilerini değiştirmiştir. Bu doğrultuda çalışma, küreselleşmenin etkisiyle artan tüketim olgusunun/kültürünün toplumsal yapı, yaşam biçimi ve onun bir yansıması olarak konutun anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır. İlk bölümde konut kavramı, küreselleşme, tüketim olgusu/tüketim kültürü ve bellek kavramıyla ilgili literatürden bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde deneysel çalışmanın adımları ve yönteme ilişkin bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, konutun değişen anlamının belirlenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, elde edilen verilerin analiz sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler aktarılmıştır. Beşinci bölümde, çalışmanın genel sonuçları ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucunda küreselleşme ve tüketim kültürünün etkisiyle konutun anlamının birtakım değişiklikler geçirdiğine ulaşılmıştır. Son bölümde çalışma konusu ile ilişkili önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Olgusu, Konutun Anlamı, Bellek, Maxqda, Derinlemesine Görüşme

Master Thesis

SUMMARY

A QUESTION ON THE LIFE CYCLE AND THE PLACE OF HOUSING IN MEMORY

Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Interior Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Tülay ZORLU
2023, 98 Pages, 3 Pages Appendix

Housing, as a physical place, is a phenomenon that carries psychological, social and cultural meanings beyond the need of shelter. Historically, lifestyles that change through the effect of globalization and consumption phenomena in the world have changed the meaning attributed to the concept of housing and the expectations which the habitant has for the house. In this respect, the study aims to reveal the effects of the consumption phenomenon/culture, which has increased with the effect of globalization, on the social structure, lifestyle and the meaning of house as a reflection of it, through the traces in the memory of the habitant. In the first part, information is given from the literature about the concept of housing, globalization, consumption phenomenon/consumption culture and the concept of memory. In the second part, the steps of the experimental study and information about the method can be found. In the third part, the findings obtained from the in-depth interviews conducted to determine the changing meaning of house are given. In the fourth chapter, evaluations regarding the results of the analysis of the obtained data is provided. In the fifth chapter, the general results of the study are presented. As a result of the study, it has been reached that the meaning of housing has undergone some changes with the effect of globalization and consumption culture. In the last section, recommendations related to the study subject are found.

Key Words: Phenomenon of Consumption, Meaning of Housing, Memory, Maxqda, In-depth Interview

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Evin anlamına ilişkin bileşenler.....	8
Şekil 2. Bellek kavramı ve türleri.....	20
Şekil 3. İdealize yaşam boyu hatırlama eğrisi.....	22
Şekil 4. Çalışmanın strüktürü.....	26
Şekil 5. Görüşmecilerin yaş dağılım grafiği.....	37
Şekil 6. Görüşmecilerin cinsiyeti.....	37
Şekil 7. Görüşmecilerin eğitim durumu.....	38
Şekil 8. Görüşmecilerin çalışma durumu.....	38
Şekil 9. Çocukluk evi anlatılırken eve ilişkin değinilen özellikler.....	41
Şekil 10. Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânların dağılımı.....	43
Şekil 11. Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânlar.....	44
Şekil 12. Çocukluk evinde bellekte en çok yer edinen mekânların dağılımı.....	44
Şekil 13. Çocukluk evinde bellekte en fazla yer edinen mekânlar.....	45
Şekil 14. Çocukluk evini anlatan kelimeler/kavramlar.....	46
Şekil 15. Çocukluk evini tarifleyen kelimelerin frekans analizi.....	47
Şekil 16. Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması.....	48
Şekil 17. Çocukluk evinin günümüzdeki durumu.....	48
Şekil 18. Görüşmecilerin çocukluk evini görünce hissettiklerine yönelik temalar.....	50
Şekil 19. Kullanıcı için çocukluk yaşlarında evinin anlamı ile ilgili temalar.....	51
Şekil 20. Çocukluk yaşlarında evin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi.....	51
Şekil 21. Kullanıcı için şu an çocukluk evinin anlamı ile ilgili temalar.....	52
Şekil 22. Şu an çocukluk evinin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi.....	53
Şekil 23. Mevcut kullanımdaki eve ilişkin değinilen özellikler.....	56
Şekil 24. Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânların dağılımı.....	58
Şekil 25. Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânlar.....	58
Şekil 26. Mevcut kullanımdaki evini anlatan kelimeler/kavramlar.....	59

Şekil 27.	Mevcut evi tarifleyen kelimelerin frekans analizi.....	60
Şekil 28.	Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması.....	61
Şekil 29.	Mevcut kullanımdaki evin anlamı ile ilgili temalar.....	62
Şekil 30.	Mevcut kullanımdaki evin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi.....	62
Şekil 31.	Kullanıcının kaçınıcı evinde oturduklarına dair bilgiler	63
Şekil 32.	Kullanıcıların önceki evlerinden ayrılma nedenleri.....	64
Şekil 33.	Kullanıcıların yaşadıkları evden memnuniyet durumu.....	64
Şekil 34.	Kullanıcıların memnun olduğu özellikler.....	66
Şekil 35.	Kullanıcıların memnun olmadığı özellikler.....	67
Şekil 36.	Kullanıcıların bir evde aradıkları özellikler.....	68
Şekil 37.	Kullanıcıların evlerini tercih etme nedenleri.....	70
Şekil 38.	İmkân olduğunda tercih edilen konut tipi.....	71
Şekil 39.	Çocukluk evinde tekrar yaşamak isteyen-istemeyen kullanıcılar.....	71

TABLÖLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Sixsmith'e göre evin anlamının kategorileri.....	7
Tablo 2. Görüşmeler ile ilgili bilgiler.....	29
Tablo 3. Görüşmeci demografik özellikleri (Görüşmeciler: G)	36
Tablo 4. Görüşmecilerin yaşı ve çocukluk döneminde yaşadıkları evlerin sayısı.....	39
Tablo 5. Çocukluk evi anlatılarına dair genel özellikler.....	42
Tablo 6. Görüşmecilerin mevcut kullandığı evleriyle ilgili bilgiler.....	54
Tablo 7. Mevcut kullandığı ev anlatılarına dair genel özellikler.....	57
Tablo 8. Evin anlamına yönelik irdelenecek sorular.....	72
Tablo 9. Çocukluk evi anlatıları ve bellekte yer edinen mekânların frekans analizlerinin karşılaştırılması.....	73
Tablo 10. Çocukluk ve mevcut kullandığı ev anlatılarında bahsedilen özellikler.....	75
Tablo 11. Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen ve belleğinde yer edinen mekânlar..	76
Tablo 12. Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen ve belleğinde yer edinen mekânların karşılaştırılması.....	77
Tablo 13. Çocukluk/mevcut ev tariflemelerinin frekans analizlerinin karşılaştırılması...	78
Tablo 14. Çocukluk/mevcut ev tariflemelerindeki temaların karşılaştırılması	79
Tablo 15. Çocukluk evinin o yaşlarda ve şu an ki anlamının frekans analizlerinin karşılaştırılması	79
Tablo 16. Çocukluk evinin o yaşlardaki ve şu anki anlam temalarının karşılaştırılması...	80
Tablo 17. O yaşlarda çocukluk evinin ve mevcut kullandığı evin anlamının frekans analizlerinin karşılaştırılması.....	81
Tablo 18. Çocukluk evinin o yaşlarda ve mevcut kullandığı evin anlam temalarının karşılaştırılması	82
Tablo 19. Tüketim olgusu ve ev kavramına yönelik irdelenecek sorular.....	83
Tablo 20. Konutta memnun olunan özellikler/konutta aranan özellikler/konutu tercih etme nedeni	84
Tablo 21. Konutta memnun olunmayan özellikler/konutta aranan özellikler	86

1. GENEL BİLGİLER

‘Bensiz olamazlar, dönerler
Çok denedim
Ben büyüğüm, affederim.
Ben evim.’
(Necatigil, 2014)

1.1. Giriş

Temel anlamda barınma ihtiyacını gidermek amacıyla ortaya çıkan konut olgusu, insanın temel ihtiyaçlarını giderdiği, güvenli ve korunaklı hissettiren aynı zamanda da aile bireylerini bir arada tutan toplumsal anlamda önemli bir yapı türüdür. Tarih boyunca dünyada yaşanan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik değişimler, küreselleşme ve tüketim olgusuyla birlikte değişen yaşam biçimleri insanların ihtiyaçlarını ve dolayısıyla konuttan beklentilerini değiştirmiştir/değiştirmektedir. Bu sebeple, özellikle 1980’den günümüze kadar küreselleşme ve tüketim kültürünün etkisiyle yaşanan değişim ve dönüşümler ile yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkması konut sunum biçimlerinin de değişip çeşitlenmesine sebep olmuştur.

Konut, sadece barınma ihtiyacını gideren basit bir fiziksel mekân değildir. Yüklendiği işlevin yanı sıra psiko-sosyal ve anlamsal boyutları da bulunmaktadır. Tüketim kültürünün etkisi ile konutla kurulan bağ ve ona yüklenen anlamlar da değişmektedir. Küreselleşme ve tüketim kültürünün etkisiyle; yaşam biçimlerinin değişmesi, beklentilerin farklılaşması, insanın gereksinme ve önceliklerinin ve fiziksel çevrede aranan kriterlerin değişmesi konutun hem fiziksel özelliklerinin hem de anlamsal boyutunda değişikliklere neden olmuştur. Birçok araştırmacı, küreselleşme ve tüketim olgularının aracılığıyla yeni yaşam biçimlerinin üretilmesinin, konutu kullanım normlarını ve konut tercihlerini etkilediğini öne sürmektedir/vurgulamaktadır (Öncü, 1999; Bali, 2002; Ayata, 2003; Maxwell, 2004).

Bir tüketim nesnesi haline gelen konut; sosyal tabanlı değişiklikler ve teknolojik yeniliklerle kullanıcısının yaşam biçimini yansıtan önemli bir kimlik ögesidir. Temsil ettikleri ve kullanıcıya sunduklarıyla bir statü göstergesidir. Fakat konut var olduğundan beri, insanın en iyi algıladığı ve anlamlar yüklediği bir mekândır (Harvey, 1973; Blakely

Snyder, 2003; Butler, 1995; Şenyapılı, 2003; Maxwell, 2004). Bu bağlamda Bachelard (1969), zaman-mekân sıkışmasını tanımlarken, konutun bellek için çok önemli bir mekân olduğunu belirtmektedir. “Düş görmeyi ve hayal etmeyi o mekânda öğrenmişizdir.” diyerek konutu; kullanıcısının düşüncelerini, düşlerini ve anılarını en iyi ifade etme aracı olarak tanımlamaktadır (Harvey, 2019).

Bu noktada çalışmanın konusu, küreselleşme ve tüketim kültürünün, zamanla değişen yaşam biçimlerinin göstergesi olan konutun anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki yerinin incelenerek ortaya konmasıdır. Literatürde konutu ele alan farklı açılardan (konut türleri, sunum biçimleri, konut ve kültür, konutta kalite vb.) irdeleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Aynı şekilde küreselleşme süreçleri ve tüketim-mimarlık ilişkisini de ele alan birçok çalışma yer almaktadır/bulunmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın özgün yönü, tüketim kültürü-konut ilişkisini kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları konut ile günümüz konutuna yükledikleri anlamların belleklerinde bıraktığı izler aracılığı ile irdeleniyor olmasıdır.

1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Varsayımları

Küreselleşmenin de etkisiyle yaygınlaşan tüketim kültürü ile birlikte fiziksel çevreden beklentiler ve konuta yüklenen anlamlar da değişmektedir. Bu değişimin bir sonucu olarak, günümüzde konut, sadece barınma ihtiyacını karşılayan bir mekân olmanın ötesinde kişilerin yaşam tarzlarını belirleyen, toplumsal ilişkilerini düzenleyen bir araç ya da ekonomik bir getiri aracı olma özelliklerini barındıran bir olgu haline gelmiştir.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan tüketim olgusunun/kültürünün toplumsal yapı, yaşam biçimi ve onun bir yansıması olarak evin anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler üzerinden ortaya koymaktır.

Tüketim kültürünün etkili olduğu konut kavramı, kullanıcının ideal eve ulaşma fikrinden etkilenmektedir. Kullanıcı tarafından en çok deneyimlenen konut; fiziksel bir mekân olması, biçim dili, bağlamı, kullanılan teknolojiyle olmaktan çok tüketicisinin nasıl tarif ettiğiyle ilişkili olarak ifade edilmektedir (Akyol Altun, 2008). Konutun tüketim kültürünün etkisiyle bir meta-göstergeye dönüşmesi ve bunun sonucunda da kullanılıp belli bir süre sonra bir diğeriyle değiştirilme durumuna bağlı olarak konut-bellek ilişkisi silikleşmektedir (Tekin, 2018).

Bugün küreselleşen dünyada tüketim olgusu, konutta aranan özellikler, konut kullanım normları, konuta yüklenen anlam gibi pek çok konuda etkili olmuş zaman içinde konuta yüklenen anlam değişmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, tüketim kültürünün etkisi altında eve yüklenen anlamdaki değişim ele alınmakta ve kullanıcıların belleklerindeki izler üzerinden evin anlamı sorgulanmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın kapsamı, küreselleşme ve tüketim kültürü kavramları çerçevesinde konutun değişen anlamı ve bellekteki yerinin ortaya konmasıdır. Bu kapsamda çalışmanın temellendiği varsayımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Kullanıcılar geçmişte yaşadıkları evlere dair izleri belleğinde taşır.
 - Konut, kullanıcısının barınma gereksinmesini karşılayanın ötesinde farklı anlamlar taşır.
- Çalışmada cevap aranan sorular ise şunlardır;
- Kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evlerin hangi özellikleri belleklerinde iz bırakmıştır?
 - Çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinde belleklerinde en çok yer eden mekân hangisidir? Neden?
 - Çocukluk evi, kullanıcısının belleğinde hangi anlamlara gelmektedir?
 - Günümüz konutu, kullanıcısı için ne gibi anlamlar ifade etmektedir?
 - Günümüzde küreselleşme ile artan tüketim kültürünün de etkisiyle konutta aranan özellikler nelerdir?
 - Küreselleşmeyle artan tüketim kültürünün etkisiyle günümüzde yaşadıkları evi tercih etmelerinde öne çıkan unsurlar nelerdir?

1.3. Konut Kavramı

Konut sözlükte; “İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh.” olarak tanımlanmaktadır (URL-1, 2022).

Başka bir tanımlamada konut, hane halkı için mekânı tanımlayan, sınırlayan fiziksel bir birim, eylemler için korunma veya barınak işlevi gören, sosyo-demografik, psikolojik, politik ve ekonomik faktörler ile tanımlanan birçok bileşenden oluşan bir olgudur (Lawrence, 1987).

Zorlu (2004) ise konutu, bir barınağın ötesinde birtakım anlamlar içeren çok yönlü bir sistem olarak tanımlar. Konut güvenliğinin, konforun ve bireyselliğin bir sembolü olarak

kullanıcının yaşamında önemli görevler üstlenir. Konut, basit tanımında bulunmayan kültürden kültüre, yöreden yöreye farklılıklar gösteren birçok aktivite, gereksinim ve insan ilişkilerini de ifade etmektedir. Konutlar bulundukları bölgenin ve toplumun kültürü, yaşam biçimi, refah düzeyi, insan ilişkileri gibi birçok konuda önemli bilgiler aktarır. Dolayısıyla konutun bu çok boyutlu içeriği standart bir konut tanımı yapılmasını zorlaştırmaktadır (Zorlu, 2004).

Bir mekân olarak konut; iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu kültür ya da etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini, zaman ve mekân taksonomilerini yansıtırken, öte yandan kullanıcının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve donatımı ile kullanıcının kişilik ve ayrıcalığını yansıtan bir olgudur (Gür, 2000). İnsan yaşamının her anına tanıklık eden konut kavramı, kullanıcıların ait olduğu toplumla ilgili bilgileri de içinde barındırır.

1.3.1. Konut-Ev İlişkisi

Altman, konut ve ev arasındaki farka değinerek; konutu ‘house’, fiziksel çevrenin bir parçası ve sadece barınak olarak hizmet eden fonksiyonel bir ortam olarak tanımlamakta, evin ‘home’ anlam ve deneyimini mutlak suretle taşımadığını belirtmektedir. Ev, ev sakini ve konut arasındaki dinamik etkileşimlerin bütünüdür. Kültürel bir bileşke olan ev; fiziksel süreçler, zaman, mekân ve bunların transaksyonel olarak (transactional) tamamıdır, farklı materyallerden oluşan, ancak birbiriyle ilişkili etkenlerin birleşiminden oluşmaktadır (Altman, 1993).

Harvey (1973), yaratılmış çevrenin insanın evrimi ile sürekli değiştiğini, ama anlamının ve bir ihtiyaç olma özelliğinin aynı kaldığını, bunun dünyanın neresi olursa olsun hep tek bir kelime ile ifade edildiğini belirtmekte; “ev”in her kültürde ve toplumda var olan evrensel bir barınma alanı, insanın aynı amaçla dünyaya yerleşmesini şekillendiren eşsiz bir “yer” olduğundan bahsetmektedir (Erzen, 2006).

Bütün bu yaklaşımlar konutun, insan yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu bir mekân olarak kullanıldığını göstermektedir. Öte yandan içinde yaşanmışlıklar ve anılar konutu eve dönüştürür. Bu nedenle kullanıcının konutla etkileşim içinde olduğu ve onunla duygusal bir bağ kurduğu noktada, konuta anlamlar yüklediği görülmektedir. Bu doğrultuda konut, içindekilerle bir mekân, içinde yaşanılanlarla birlikte anlam kazanıp

‘yer’ e dönüşmektedir. Kullanıcının yaşam biçimiyle, oradaki eylemleriyle kullanıcıya aidiyet hissi kazandırır. Mekân kullanıcısı sadece bedenlen değil, duyguları ve düşünceleri ile konutta var olarak ona bağlanır. Kullanıcısıyla kurulan birliktelikle, konut ve anlam kavramlarıyla ruhu olan bir ev, yer olur.

1.3.2. Konutun İşlevi ve Anlamı

Konut; sosyal, ekonomik, kültürel, hukuksal, teknolojik gibi birçok bileşenin toplamıdır. Konutun; bir barınak olma, üretilen bir mal olma, bir tüketim malı olma, yatırım olarak spekülasyon değer artışlarına el koyma, ekonomik ve hukuksal güvence sağlama, toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesinde bir araç olma, kentsel çevrenin oluşturulmasında bir kültürel kurgu olma, toplum içinde kullanıcıyı güçlü kılma ve özgüven kazandırması gibi çok farklı işlevleri bulunmaktadır (Tekeli,1998; Tekeli, 2001).

Konut, yukarıda belirtilen işlevlerinin yanında sosyal bir olgu olarak, kendisini yaptırmanın gücünü, varlığını, düşünce ve inanışlarını, duygu ve dünya görüşlerini, bilgi ve becerilerini yansıtan araçtır. Genellikle bu özelliği ön planda tutulmuş, tasarlanırken ona göre tasarlanmıştır (Alsaç, 1993: 70). Özellikle 1990’lı yıllardan sonra tüketim kültürünün topluma yansımalarına paralel olarak konutun gösterilebilirliği sahibi için yeni bir statü göstergesi olmuştur. Sahip olunan bir konutun iç mekânının gösterilebilir ve kamuya ilan edilebilir özelliklerde olması, toplumsal hiyerarşide yer edinebilmenin yollarından biridir (Tanyeli, 2004).

Dovey, konutun anlamındaki değişim ve gelişimle, bir ev kavramı haline gelmesindeki dinamik sürece dikkat çekmektedir. Zaman onun için konutun anlamını, sahip olduğu temel dinamizmi ve deneyimi anlamak için önemli bir boyuttur. Konut ve konutun kullanımı, sosyo-kültürel ve geçici beklentileri yansıtmaktadır. Konut zaman yoluyla yaşadığı değişimleri iki farklı yoldan gösterir. Birincisi, insanların kendi yaşam döngülerindeki süreçte fikir ve değerlerdeki değişimlerle kendi konutlarını ifade etmeleridir. İkinci yol ise konut kullanıcıları ve konut yerleşimini etkileyen sosyal ve ailesel içerikteki değişimlerle gerçekleşir (Dovey, 1985). Sonuç olarak Dovey, insanın ve çevresinin zamanla yaşadığı değişime dikkat çekerek, konutunu da bu çerçevede değiştirdiğini belirtmektedir.

Altman’a göre (1993) konut, insanın kimliğini yansıtan özel bir parçasıdır. Bu nedenle konutun sahip olduğu mekânsal anlam ve mekân ruhu doğrudan insan yaşamını

yansıttığı için duygusal ve bağlayıcı boyutu çok güçlüdür. Altman, yuva kavramının dünyanın her yerinde insan merkezli olduğunu belirtmektedir. Ekonomik – politik ve sosyal sistemlerin bir parçası olarak insanlar, evleriyle ilişkili bir süreçle doğar, evlenir, üretir, çocuk yetiştirir, çalışır, yaşlanır ve ölür. Bu değişen ve gelişen süreç doğrultusunda, evlerin insan yaşamının ayrılmaz bir zinciri olduğunu ifade etmektedir.

Bachelard (1969) ev kavramını geçmiş deneyimlerimizin, anılarımızın, düşünce ve hayallerimizin günümüze olan yansıması olarak tarif etmektedir. Harries (1993) benzer bir bakış açısıyla, ev kavramına psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşmakta ve ev kavramının düşünce yoluyla gördüğümüz, yaşadığımız ve yaptığımız bütün evlerin toplu anlamını içerdiğini savunmaktadır.

Bachelard (1969) Mekânın Poetikasi kitabında “Kuş Yuvası” adlı bölümde Michelet’in (1858) kuşlar ile ilgili çalışmalarından yola çıkarak kuşların yuvalarını yaparken bedenlerini kullanarak sert malzemeleri şekillendirerek kendi bedenlerine uygun bir yuva haline getirmelerinden bahseder. İnsanlar da konutlarında yaşamaya başladıktan sonra mekânı kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına göre şekillendirmesi, bu mekânda zaman geçirip anılar biriktirmesi ile bir sığınak olan yapı kabuğu zaman içinde bir eve hatta duygusal sığınak olarak görülebilecek olan yuvaya dönüşür.

Evin anlamı üzerine çeşitli deneysel çalışmalar yapılmıştır. Sixsmith (1986) kişilerin evleri hakkındaki kendi oluşturdıkları kavramlarla ilgili bir çalışma yapmıştır. Kişilerin sahip oldukları evlerle ilgili kavramlar aracılığı ile ev olgusunun bileşenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmanın birinci aşaması kişilerin zamanlarını geçirdikleri evlerin niteliklerini kapsamaktadır. Bu niteliklerle ev türlerini ortaya koymuştur. Çalışmanın ikinci aşaması ise evin anlamını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Çalışmanın sonucunda yirmi farklı anlam grubu ortaya çıkarmıştır daha sonra bu anlam gruplarını küme analizi ile üç gruba ayırmıştır (Tablo 1) (Akt. İnceoğlu, 1999).

Kişisel: Ev kişinin uzantısıdır. Yer ile kişinin nitelikleri arasında bir ilişki vardır. Birinci ilişki, kişi ile ev bir bütündür ve özdeşleşirler. İkinci ilişki ise ev kişinin kendisi olmasına fırsat veren, onun kişisel özelliklerinin ortaya çıkmasında yardımcı olan bir araçtır.

Sosyal: Evin sosyal açıdan önemi, diğer kişilerin var olması ve onlarla olan ilişkileri ile ortaya çıkar. Ev sadece başkalarıyla paylaşılan bir mekân değil, akrabalar ve arkadaşlar gibi yakınlarla eğlenilen bir mekân özelliğindedir.

Fiziksel: Evin fiziksel özellikleri/nitelikleri sadece mimari yapısını ve tarzını değil, insanların mekândan beklediği konfor koşullarını da içinde barındırır.

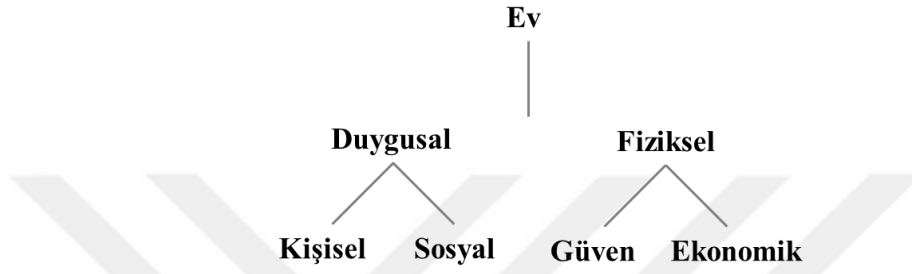
Tablo 1. Sixsmith'e göre evin anlamının kategorileri

Kişisel	Sosyal	Fiziksel
Mutluluk	İlişki niteliği	Fiziksel yapı
Ait olma (sorumluluk)	İlişki türü	Konfor servisleri
Kimlik yansıtılması	Arkadaşlar ve eğlence	Mimari stil
Önemli deneyimler	Duygusal çevre	Çalışma ortamı
Süreklilik		Mekansallık
Mahremiyet		
Zaman		
Anlamlı yerler		
Bilgi		
Geri dönme isteği		

Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalardan, Després (1991) evin anlamıyla ilgili birçok bileşen ortaya koymuş fakat bu bileşenleri Sixsmith'in yaptığı gibi sınıflandırmamıştır. Ancak içeriksel açıdan Sixsmith'in sınıflamasına benzer olarak ortaya koyduğu bileşenler fiziksel ve kişisel-sosyaldır. Edelstein (1986) ise güvenlik ve kimlik bileşenlerini ortaya koymuştur. Edelstein (1986)'ın güvenlik ve kimlik grubu, Sixsmith'in fiziksel olarak adlandırdığı bileşenle güvenlik grubu oldukça benzerdir. Kimlik grubu ise Sixsmith'in kişisel ve sosyal gruplarının birleşimine eş değerdir. Porteus (1976) ise evin anlamı ile değil, evin karşıladığı gereksinimler ile ilgili bir model geliştirmiştir. Üç bileşenli ve zaman içerisinde gelişen bir modeldir. Güvenlik, uyarı ve kimlik bu modelin bileşenleridir. Bahsedilen bileşenler kültürden kültüre farklılık gösterirken, her kişi için aynı oranda gerçekleşmeyebilir. Kişinin sosyal-ekonomik düzeyine göre değişkenlik göstermektedir. Kişi önce temel gereksinim olarak güvende hissetmek ister. Güvende hissedip, yerleşik düzene geçtiği zaman farklı gereksinimler gündeme gelmektedir. Zamanla ortaya çıkan, kişinin kendini kentli olarak hissettiği noktada yani kentlileşme ile ikinci eşik aşılmış olur. Sonuç olarak, güvenlik bileşeni ilk gereksinimken, uyarı bileşeni birinci eşik aşıldığı yerleşik düzene geçiştir. Kimlik bileşeni ise kentlileşme ile ikinci eşik aşıldığı kısımdır. Bütün bunlar, evlerin karşıladığı gereksinimlerin belli eşikler aşıldığı zaman değiştiğini

kapsamaktadır. Bu da evlerin anlamının zaman içerisinde değişmesinin bir göstergesi olarak görülebilmektedir (İnceoğlu, 1999).

Bu çalışmalar ışığında İnceoğlu (1999) yaptığı çalışmada, evle ilgili anlamsal bir model önermiştir. Bu model Türkiye özelinde, dar gelirli gruplar açısından evin ekonomik anlamını da vurguladığı iki ana grup (duygusal-fiziksel) ve ikişer alt eksenden (kişisel-sosyal, güven-ekonomik) oluşmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Evin anlamına ilişkin bileşenler (İnceoğlu, 1999)

Thorns (2004) evin; insanların organize olma, hayatlarına anlam katma, kim oldukları ve kim olacakları gibi kimlik duygusunu oluşturma biçimlerinin önemli bir parçası olduğunu belirtir. “Hepimiz bir yerde yaşıyoruz ‘ev’ olarak bildiğimiz bir yerimiz var. Bu geçici veya daimi kiralık veya kendimizin, büyük ve küçük olabilir. Hatta sokakta karton bir kutu bile olabilir fakat özel bir niteliği vardır ve kim olduğumuz duygusunu oluşturmada hayatımıza ve ilişkimize anlam katmakta çok önemlidir.” (Thorns, 2004). Evin basit nesnelliğinin ardında yatan duygusal ve bireysel gücü ifade etmektedir. Kullanıcısı/ kullanıcıları kimlik ve yaşam tarzı ile konutu şekillendirirken, konutta onu ya da onları etkilemekte, yaşamını dönüştürmektedir. Bu sebeple konut ve kullanıcı arasında sürekli bir etkileşim vardır.

Goffman’a (1959) göre insanlar, kendilerini sadece davranış veya sözle değil aynı zamanda sahip olduklarıyla ve fiziksel çevreleri aracılığıyla da tanımlamaktadır. Bu anlamda konut ve yakın çevresi her zaman kullanıcının kendi kişisel, sosyal, kültürel koşullarını ve kimliğini ortaya koyabildiği bir yer olma özelliğindedir. Kullanıcı evi aracılığı ile hem kendini ifade etmekte hem de evi sayesinde toplumdaki konumunu belirleyerek çevresiyle bu yolla ilişkiler kurmaktadır. Rapoport (2004) çevrenin, kullanıcının seçimlerinde, özellikle de konut seçiminde, çok etkili olduğu görüşünü vurgulamaktadır/belirtmektedir. Kullanıcıya imkân verildiğinde, kendi sosyo-kültürel ve

psikolojik davranışları ve özellikleriyle ilişkili çevreleri seçtiğini, bu şekilde çevresi tarafından kabul görmeye ve ilişki kurmaya çalıştığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak; konutun anlamı bireysel ya da toplumsal belleğimizde yer etmiş olan imgeler, çağrışım ve etkilenmelerle ortaya çıkmaktadır (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012). “Bu anlam ve imgelerin değişimi, yalnızca konutun temel işlevlerinin belirlediği anlam ve normların (kültürel belirleyiciler) değil, aynı zamanda yapı kültürü, toplum ve ailenin refah düzeyi ve yaşam standartları (sosyal belirleyiciler) gibi önemli etkenlerin de değiştiği anlamını taşımaktadır (Çıkış ve Ek, 2009)”. Bu çerçevede konutun anlamını etkileyen, tüketim kavramının ortaya çıkmasına neden olan küreselleşme kavramına değinilecektir.

1.4. Küreselleşme Olgusu

Küreselleşme farklı bağlamlarda ele alınarak tartışılmış ve tanımlamalar yapılmış bir olgudur. Giddens’a göre küreselleşme; “... geç modern dönem koşullarının yaşandığı, uzak yerlerin birbirleri ile ilişkilendirildiği, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasıdır” (Giddens, 1994). Giddens (1994), ‘modern dünya sistemi’ ve ‘kapitalist dünya ekonomisi’ olarak adlandırdığı küreselleşmenin modernizmin bir sonucu olarak doğduğunu ve kapitalist modernitenin etkilediği ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmelerin dünyada yaygınlaşması olduğunu belirtmektedir/vurgulamaktadır.

Küreselleşme olgusuyla ilgili ilk çalışmaları yapan kişilerden birisi olan Robertson (1999) ise kavrama Giddens’tan farklı bir şekilde yaklaşmaktadır. Küreselleşme süreçleriyle ilgili yaptığı çalışmalarda ‘küreselleşme mi, küre-yerelleşme mi’ başlığını kullanır. Küreselleşmeyi tanımlarken, farklı kültürlerin konumları üzerinde yoğunlaşarak, ‘dünyanın tek bir mekâna dönüştüğü bir süreç’ olduğunu ve küresel bir kültürün oluşmasına sebep olduğunu belirtmektedir.

Kuban’a göre, küreselleşmenin birincil tanımı finans kapitalin dünya egemenliği ve bu egemenliğin harekete geçirdiği bütün mekanizmaları kapsayan, bazen Batı dünyasının bir fesadı olarak da düşünülen ve ekonomik bağlamda bir örgütlenmedir (Kuban, 2000). Yırtıcı (2005) küreselleşmeyi, “..sermayenin dünya ölçeğinde işleyiş biçimindeki değişim, gelişen teknolojik ve kurumsal yapılanmaya bağlı olarak ortaya çıkan kapitalizmin gelişmiş yeni örgütlenme biçimi” şeklinde tanımlamaktadır.

Küreselleşme diğer bir deyimle globalleşme sadece bir değişkenle açıklanamayan komplike bir kavramdır/olgudur. Clark, küreselleşmeyi çok boyutlu bir süreç olarak yorumlamakta ve küreselleşmenin sadece teknolojik/ekonomik gelişmelerin bir sonucu olmadığını savunmaktadır. II. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan depresyon ve batılılaşma hareketleri gibi olayların etkisinde ortaya çıktığını ifade etmektedir (Clark, 2000). Kongar (2001) ise, bu çok boyutlu kavramın ortaya çıkma nedenlerini teknolojik devrim ve devamında soğuk savaşın sona ermesi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca dünya piyasasındaki para hareketi ve sermaye akışı da küreselleşmeyi etkilemektedir. Eğilmez ise küreselleşme olgusunun yani kapitalist sistem ve kültürünün tüm dünyaya egemen olması durumunun, 1990 sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi ile birlikte ortaya çıktığını belirtmektedir (Eğilmez, 2018).

Bayar (2008), küreselleşmenin sürekli olarak dünyadaki farklı alanlarda etkisini gösterdiğini, dinamik ve değişken yapısı nedeniyle kendisini sürekli uyarladığını ifade etmektedir. Bu nedenle kavramın çok boyutlu olduğunu, insan ve insan toplulukları arasındaki ilişkileri etkilediğini ve ekonomik, siyasi/güvenlik, teknolojik/iletişimsel, çevresel/demografik ile kültürel boyutlara sahip olduğunu belirtmektedir.

- Ekonomik Boyut

Küreselleşmenin ekonomik bileşenlerinden ilki, uluslararası ticaretin artmasıdır. Ticaretteki vergi, tarife ve kısıtlamalar düşürülerek, gelişmiş ülkelerle birlikte gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretine katılması sağlanmaktadır. İkinci ekonomik bileşen ise, küresel mali piyasaların ve küresel sermaye akışlarının hacim, derinlik ve çeşitlilik kazanmasıdır. Son olarak da küresel üretim biçiminin dönüşümüdür. Bir ülkede başlayan üretim, başka bir ülkede sonuçlanabilmektedir. Çok uluslu şirketler ortaya çıkarak, mal üretiminden ziyade nitelikli insan kaynaklı hizmet üretimi yapılmaktadır (Bayar, 2008).

- Siyasi/Güvenlik Boyutu

Siyasi güç, otorite ve yönetim biçimlerindeki dönüşüm siyasi küreselleşme olarak adlandırılmaktadır. Geleneksel iç/dış politika ayrımı daha geçersiz hale gelerek, güvenlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası, yüksek askeri teknoloji ve nükleer silahlanma, küresel ölçekte terör faaliyetleri ve sınır aşırı organize suçların arttığı görülmektedir (Bayar, 2008).

- Teknolojik/İletişimsel Boyut

Üçüncü Sanayi Devrimi olarak adlandırılan iletişim devrimiyle veri iletiminde mikroişlemciden ve uydu teknolojilerinden faydalanılması, bilginin saklanması,

depolanması, işlenmesi ve iletilmesinde dijital ortamlardan yararlanılması gibi etkileri olmuştur. Bu nedenle, iletişim araçlarının üretim ve kullanım maliyetlerinde yüksek oranda düşüş gözlenmektedir (Bayar, 2008).

- Çevresel/Demografik Boyut

Küreselleşmenin çevresel boyutu özellikle 1990'lı yılların başlarından itibaren konu olmaya başlamıştır. Küresel ısınma, hava kirliliği, nükleer ve kimyasal atıklar, kuraklık ve sel felaketleri, biyo-çeşitlilik ve türlerin yok oluşuna ilişkin sorunlar, asit yağmurları, deniz, göl ve akarsu kirliliği gibi sorunlar bunlardan bazılarıdır. Yerküredeki nüfus artışından dolayı ise bölgesel düzeydeki açlık, kıtlık, kuraklık, kirlilik ve göç gibi çevresel sorunlar küresel düzeyde tehdit oluşturmaktadır. Bu sorunların çözümü için de devletler bazında değil küresel anlamda engelleyici önlemler alınması gerekmektedir (Bayar, 2008).

- Kültürel Boyut

İletişim devriyle ortaya çıkan bireyler ve toplumlar arası etkileşim ile yaşam tarzları, zevkler, ilgi alanları gibi maddi/manevi bütün değerlerle ortak bir kültür oluşmaktadır. Bu kültürel etkileşim çift yönlü olup küresel yerele ulaşırken, aynı zaman da yerel de küresele ulaşmaktadır (Bayar, 2008).

Özetlemek gerekirse, ülkeler arasındaki ekonomik, toplumsal, siyasi bağlar/ilişkiler, sonuçta toplumsal ve sosyal yaşantıyı da etkileyerek; toplumlar arasında karşılıklı bağımlılığı gündeme getirmektedir. Küreselleşme dünya çapında mal ve insan hareketliliğinin artışına sebep olarak, kültürel süreçte hızlı bir değişime yol açmaktadır. Küreselleşme ile siyasi ve ekonomik değişim/dönüşüm süreçleriyle dünyadaki kültürel-simgesel biçimler ve anlamlar yayılarak küresel bir bütünleşme kültürünü meydana getirmektedir (İçli, 2001). Küreselleşme olgusunun çok yönlü etkileşim ve dönüşüm evrelerini içerdiğini söylemek mümkündür.

Küreselleşme ile yerelin evrenselleşmesi, bilginin serbest dolaşımı, sermayenin akışkanlığı, dünyada ortak dil birliği yaratılması şeklinde; kentlerde ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel özelliklerin değişmesine neden olmuştur. Henri Lefebvre (2014), “her toplum, her üretim tarzı kendi mekânını üretir.” önermesinden de anlaşılmaktadır ki kentler ve mekânlar -kısaca mimari- bu değişimden etkilenmişlerdir. Gelişen kent alanlarının çevresinde, farklı toplumsal sınıfların istemi ve sahip oldukları ulaşım imkânlarıyla yeniden şekillenmeye başlamıştır. Küreselleşmenin kentler ve mimari üzerindeki etkilerinin en yoğun hissedildiği alanlardan biri de konutlardır. Öte yandan toplumsal yapıda yaşanan farklılaşma, eşitsizlik, sosyal kutuplaşma ve yeni üretim-tüketim kalıpları

kentsel mekânda kendini en iyi konut mekânlarında göstermektedir. Teknolojik gelişmelere koşut olarak çeşitlenen malzeme ve yapım tekniklerinin küreselleşmeyle yaygınlaşması, sosyo-kültürel alanda ve toplumsal yapıda yaşanan farklılaşmalar konut sunum biçimlerini de farklılaştırmıştır. Üst gelir gruplarının kapalı lüks konut (villa) sitelerine yönelenerek, kentlere göçle gelen kesimle arasına sınır koyma isteğini oluşturmuştur. Kendi kimliklerinin ve beğenilerinin etkisiyle güvende hissetme, mekânın özelleşmesi ve modern yaşam biçimlerini koruma gayesi kapanma nedenleriyle günümüz konut oluşumunu açıklamaktadır (Karakurt Tosun, 2007).

1.5. Tüketim Olgusu ve Tüketim Kültürü

Tüketim basitçe harcamak, bitirmek olarak tanımlanan, insanın doğasında var olan bir eylemdir. “Tüketim herhangi bir ürün veya hizmetin seçimini, satın alınmasını, kullanılmasını, tamirini ve atılmasını içeren bir eylem olarak düşünülebilir” (Campbell, 1995).

20.yy’ın başlarından itibaren tüketim olgusunun, ihtiyaçların giderilmesi bağlamından koparak, pek çok kuramsal yaklaşımda anlamının değiştiği belirtilmektedir. Bu bağlamda Warde tüketimi “İnsanların kendi kimliklerini göstermesi, sosyal gruplara katılmayı gösterme, kaynakları biriktirme, sosyal farkları gösterme, sosyal etkinliklere katılma ve bunlar gibi pek çok şeyi sağlayan bir dizi uygulamayı kapsar” şeklinde tanımlamaktadır (Warde, 1991).

Tüketim olgusu zaman içinde gerçek içeriği olan ihtiyaçların tatmininden uzaklaşmaya başlamış ve toplumsal statüleri belirleyen bir yapıya dönüşmüştür. Böylelikle toplumdaki genel tüketim alışkanlıkları tüketim kültürünü oluşturmuştur. ...“tüketim kültürü, tüketicilerin çoğunluğunun faydacı olmayan (nonutilitarian) statü arama, kıskançlığı teşvik etme, yenilik arama ve farklı olma gibi amaçlar doğrultusunda ürün ve hizmetleri tutkuyla arzuladıkları (bir kısmının peşine düştükleri, elde ettikleri ve teşhir ettikleri) bir kültürdür” (Belk, 1998).

Tüketim, bazı düşünürlere göre toplumsal ilişki kurmak için bir araçtır. Bu bağlamda Douglas ve Isherwood (1999), “Tüketim, başka insanlarla ilişki kurmaya ve bu ilişkinin kurulabilmesi için dolayım kuran malzemelere sahip olmaya dönük toplumsal ihtiyacın bir parçası olan çalışma güdüsünü açıklayan aynı toplumsal sistemin bütüncül bir parçası olarak görülmelidir. Dolayım kurucu malzemeler, sunulan yiyecek, içecek ve

konukseverlik, paylaşılan sevince işaret eden çiçekler ve giysiler ya da üzüntüyü gösteren matem kıyafetidir.” diyerek tüketimin toplumsal ve sembolik yönünü ifade etmişlerdir. Bocoock (2009) da tüketimin farklı boyutlarına dikkat çekerek, tüketimin bireyin benliğinin yaratılmasındaki etkisini “Tüketim, artık insanların kim oldukları, kim olmak istedikleriyle ilgili duyarlılıklarını ve bu duyarlılıkları korumalarını sağlayan yöntemleri etkilemekte olup kimlik duygusunun gelişimini çevreleyen olgularla çok iç içe geçmiş bir durumdadır. Bu nedenle tüketim, ekonomik olduğu kadar, aynı zamanda toplumsal, psikolojik ve kültürel bir olgu olmaya da devam edecektir” şeklinde ifade etmektedir (Bocoock, 2009).

Baudrillard’a göre insan yaşamı içindeki ihtiyaç nesnelerini ve tüketim nesnelerini birbirinden ayrı yerlerde görmek gerekmektedir. İhtiyaç nesneleri gerçekten bir kullanıma hizmet ederken, tüketim nesneleri ise dünyadaki bir takım güçlerin oluşturduğu imgeler ve göstergelerdir. Tüketim, yalnızca nesnelerle değil toplumla ve dünyayla ilişkinin aktif bir formudur. Aynı zamanda sistematik bir etkinlik biçimi ve tüm kültürel sistemi kuran küresel bir tepkidir. Gerçekte nesnelerin ve araçların tüketim amacı olmadığı açıklanmalıdır. Onlar sadece ihtiyaçlar ve tatmin nesneleridir. Çok eski zamanlardan beri insanlar satın almakta, sahiplenmekte, hoşlanmakta ve harcamakta; fakat bu, onların tükettiği anlamına gelmemektedir (Baudrillard, 2002).

Tüketim süreci iki temele dayanarak açıklanabilir (Baudrillard, 2012);

- Tüketim pratiklerinin kaydoldukları ve anlamlarını kazandıkları bir koda dayanan anlamlandırma ve iletişim süreci olarak,
- Nesnelerin /göstergelerin sadece bir kod içinde anlamlandırıcı farklılıklar olarak değil, ama aynı zamanda bir hiyerarşi içinde statüyle ilgili değerler olarak düzenlendiği toplumsal sınıflandırma ve farklılaştırma süreci olarak. Burada tüketim, statüyle ilgili değerlerin dağılımındaki özgül ağırlığını belirleyen stratejik bir çözümlemenin nesnesi olabilir.

Bu iki temel ilkenin çözümlemesini Baudrillard (2012) şu şekilde açıklar; asla kendinde (kullanım değeri içinde) nesne tüketilmez; gerek sizi ideal gönderge olarak kendi grubunuza ilişkilendirerek, gerekse de üst bir statü grubuna ait göndergeyle sizi grubunuzdan ayırt eden göstergeler olarak nesneler her zaman güdümlenir (Akt. Karakurt Tosun, 2007).

Baudrillard’ın (2012) “arzunun metaforik ya da dolaylı olarak dışavurumu, farklılaştırıcı göstergeler üzerinden toplumsal değerler kodunun üretilmesi” olarak

açıkladığı bu durum, tüketimi bir iletişim kanalı olarak görülmesi gerekliliğinin yanı sıra, tüketim-haz ilişkisini de bir sorun olarak tanımlamaktadır. Farklılık ihtiyacı, tüketimde hazzın giderilmesine yönelik değil, yadsınamaz bir gerçektir. Bauman (1997) bu durumu, insanların sadece tüketmek için değil ihtiyaç ve hazzın ötesinde farklı görünmek için tükettiğini açıklamaktadır.

1980 sonrasında küreselleşme olgusu ile birlikte biçimlenen tüketim olgusu, küresel sermaye birikim süreçleri ve metaların değişim değerleri ile büyük dönüşüme uğramıştır. Baudrillard'ın "Tüketim Toplumu" isimli kitabında Galbraith'ın, "Birey sisteme tasarruflarını yatırırlarak değil ve sistemi sermayeleriyle besleyerek değil, ama sistemin ürünlerini tüketerek hizmet eder." ifadesi çağın tüketim ortamını açıklamaktadır (Baudrillard, 2012: 89).

Tüketim olgusu, salt mekanik bir süreç olmadığı için kültürel değerlerden, sembollerden ve imajlardan ayrı incelenemez. Ürünler ve hizmetler, tüketimin sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için psikolojide bireysel ve kitlesel davranışları şekillendirmede kullanılan klasik ve edimsel koşullanma yöntemlerinin yanı sıra psikanalitik süreçler aracılığıyla bilinç manipüle edilerek bazı gösterge ve semboller ile tüketicilere pazarlanmaktadır. Böylelikle tüketim ile arzular arasında bir bağlantı oluşturulmaktadır. Ürünlerin, kişilik tipleriyle özdeşleştirilerek sunulması aile içi rollerin ve çevredeki rol modellerin yerine çeşitli kimliklerin, yaşam biçimlerinin ve boş zaman değerlendirme biçimlerinin tüketim olgusu üzerinden biçimlendirilmeye çalışılmaktadır (Öztürk, 2013; Dal, 2017).

Kitle iletişim araçları ve reklamcılık aracılığı ile tüketimin tüm dünyada teşvik edilmesi ve bu etkileşime maruz kalan bireylerin tüketimi kimlik yaratma aracı olarak görmeleri sonucunda tüketim küresel ölçekte hızlanmaktadır (Bocock, 2009). Birey tüketme arzusu ve kimlik yaratma içgüdüleriyle yeni bir şeylere sahip olmak istemektedir. Featherstone bu durumu; statü işareti olarak görülen malların alt gelir grubu tarafından gasp edilmesi sonucunda, üst gelir grubunun aradaki sınıflandırmayı tekrar tesis edebilecek yeni mallara yatırım yapmak zorunda kalması olarak açıklamaktadır (Featherstone, 2013).

Küreselleşmenin etkilerinden olan tek tip yaşam biçimi ve tüketim alışkanlıklarıyla, 1970'lerden sonra kullanılmaya başlanan 'tüketim toplumu', 'bilgi toplumu' gibi kavramlar, insanların yaşam tarzlarının önemli parçaları olmaya başlamıştır. Teknoloji çağının ve küreselleşme sürecinin yansımaları olan bu kavramlar günümüz mimarlığını ve tasarımcılarını etkilemekte ve tasarımları da şekillendirmektedir. Dolayısıyla günümüzde

konut da bir tüketim nesnesi haline gelmiştir. Kuban (1996) tüketim ve konut arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır: “Çağdaş dünyada kimse gerçekte ev sahibi değildir. Çünkü artık onları düşlemek yerine, yapıldıktan sonra satın alıyoruz.” Tüketim kültürünün kullanıcıya empoze ettiği bu ilişkiyi, konutun sunum şekilleri ve getirdiği ayrıcalıklarla insanların hayatının önemli bir parçası olarak görmemek mümkün değildir.

1.6. Küreselleşme, Tüketim Kültürü ve Konut

Modern toplumların tüketimcilik yoluyla elde ettiği göstergelerin etrafında biçimlendiği, sosyal statü ve sınıf yapısının bu göstergeler üzerinden belirlendiği ifade edilmektedir (Bourdieu, 1995; Lefebvre, 1998; Baudrillard, 2012). Featherstone’a göre tüketim kültürü; kültürel göstergeler ve toplumsal değerler üzerinde tüketim merkezli bir oluşumun varlığının değer kazandığı kültürel yapı olarak tanımlanmaktadır. Bu kültüre sahip toplum ise tüketim toplumu adıyla anılmaktadır. Tüketim toplumunda sosyal sınıf farkları, farklı yaşam standartlarını tanımlamaktadır. Bu ayrımın keskinleştiği toplumsal yapı da modern kapitalist toplumdur. Günümüz toplumunun anlaşılması açısından ‘tüketim kültürü’ teriminin kullanılması ürünler dünyasının ve bunların yapılanma ilkelerinin merkezi bir yer işgal etmesi sebebiyledir (Featherstone, 2013).

1980’li yılların ortasından itibaren medyada yaygın olarak "lifestyle" ifadesiyle kullanılan yaşam biçimi, lüks konutlarda yaşamının yanı sıra, kaliteli lokantalarda yemek yeme, en iyi şarapları içme, giyim kuşama özen gösterme, boş zamanlarını tablo, nadir kitap ya da klasik araba koleksiyonu yaparak geçirme gibi süzülmüş zevklerden oluşan bir bütün olarak tanımlanabilir (Bali, 2002; akt. Saral Güneş ve Kükrer Aydın, 2016).

Yaşam biçiminin önemli göstergelerinden biri de konutlardır. Konut, bütün işlevleriyle sosyal bir rol de üstlenerek, toplumsal yaşamda bir kimlik ve statü aracı olarak kabul görmekte, piyasadaki diğer metalar arasında, bireyin kimliğini teşhir edebileceği, sosyal statüsünü sergileyebileceği, süreç içerisinde toplumsal ve ekonomik gücünün varsıllığını ortaya koyan en önemli araç olma halini almaktadır (Akyol Altun, 2008). Bu durum konut üretimini de etkilemiş ve konut üretimi büyük sermaye yatırımları ile şekillenen ticari bir eylem haline gelmiştir (Ballice, 2006). Yasal düzenlemelerle büyük sermayelerin konut sektörüne girmesine olanak sağlanarak kent ve çevresi üst gelir gruplarına yönelik lüks konut projelerine açılmış ve konut sektörü kârlı bir yatırım alanı olmuştur (Özberk, 2011). Sonuç olarak; kullanıcının yaşamını sürdürdüğü, bireysel

kimliğin ve aidiyetin merkezi olarak konut, aynı zamanda zaman içerisinde tek sahibi olmayan, yatırım ortaklıklarının farklı amaçlar doğrultusunda kullandığı bir menkul değer haline gelmiştir (Koca, 2015).

Firidin Özgür'e (2006) göre ise "Tüketim toplumunu hayata geçiren dinamikler, kitleleri aynı anda aynı şeyi tüketmeye zorlayarak bir yandan tektipleştirirken, diğer yandan tüketilen nesnenin göstergelerine göre farklılaştırmaktadır. Sınıfsal olarak erişilebilir olan nesnelerin piyasadaki yerleri, toplumsal anlam ve göstergeleri farklılaşmaktadır. Konut bir tüketim nesnesi olarak ele alındığında statü, anlam ve göstergelerden bağımsız değildir; konut piyasada talebe göre üretilerek pazarlanan bir meta olarak farklılaşmanın ve ayrışmanın araçlarından birisi haline gelmektedir."

Konutun tüketim toplumu oluşumunun etkisiyle statü göstergesi haline gelmesi ve kentsel yapıda göçler nedeniyle bilinmeyenlerin oluşması toplumda güvensizlik duygusunu arttırmıştır. Bu sebeple, kentlerde farklı gelir gruplarının yaşam alanları kendi sınırlarını çizmeye başlamıştır. Kentlerde toplumsal sınıflarla bölünmeler oluşmuştur. Özellikle bu dönemde üst ve orta gelir gruplarının kent merkezinin uzağında korumalı olarak inşa edilmiş apartman veya villalardan oluşan sitelerde yaşama isteği oluşmuştur. Bu nedenle; kent merkezinin uzağında, güvenliği olan, sadece sakinlerinin yararlanabildiği sosyal ve kültürel donatılara sahip siteler, orta ve üst gelir gruplarının talepleri doğrultusunda inşaat şirketleri bu isteklere uygun konutlar üretmeyi kendilerine görev edinmişlerdir. Bu şekilde üretilen konutların sayısı arttıkça dergilerde, gazetelerde ve televizyonlarda bir site yaşamının sahiplerine sunacağı güvenli, huzurlu, konforlu ve ayrıcalıklı ortamın reklamları yapılmaya başlanmıştır (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012).

Öncü (1999) de aynı doğrultuda, özel yaşamın önem kazanması ve bireylerin konuta verdikleri değer artmasında 21. yüzyılda egemen hale gelen tüketim toplumu paradigmasının da önemli bir katkısı olduğuna değinirken; televizyonlardaki, gazetelerdeki ve dergilerdeki ilanlarda, yayınlanan broşürlerde kentin keşmekeşinden uzak, tertemiz, geniş, huzur dolu bir ortam yaratıldığını belirtmektedir. Artık sadece bir ev değil, aynı zamanda bir yaşam tarzı pazarlanan reklamlara oldukça sık rastlanmaktadır. Reklamlar yoluyla üretilen "idealinizdeki ev" mitolojisinin hedeflediği; kentin dağınıklığından, kalabalıklığından, pislikten, trafikten uzak, steril sosyal mekanlarda, homojen bir yaşama biçimidir (Öncü, 1999). Bireylerin bu olumsuz özelliklerden kaçıp, onlar için oluşturulan yeni yaşam biçimlerinin içerisinde olmayı ve yapılan konutları tercih etmesiyle stratejilerin olumlu sonuçlandığını göstermektedir.

Dışa kapalı konut yerleşmeleri konunun çok boyutluluğu nedeniyle günümüzde, şehir ve bölge planlama, mimarlık, sosyoloji, psikoloji, çevre bilimleri gibi birçok alan için önemli araştırma konularından biridir (Tümer ve Dostoğlu, 2008). Literatürde dışa kapalı konut yerleşmelerinin oluşumunun ana nedenleri olarak kentsel şiddet ve suç korkusu olduğu belirtilse de (Roitman, 2003), birçok faktöre bağlı olduğu görülmektedir. Hem konut hem de yerleşme ölçeğinde bu yerleşmelerin oluşumlarının fiziksel (konum, güvenlik, planlama teknikleri, sosyal donatı ve kalitesi, konutun genel mimari özellikleri), sosyo-kültürel (topluluk oluşturma, kentsel ayrım ve sosyal sınıf oluşturma, kişisel ve toplumsal prestij/saygınlık oluşturma, mahremiyet), ekonomik ve politik faktörlere bağlı olduğu anlaşılmaktadır (Tümer ve Dostoğlu, 2008). Küreselleşmenin uzantısı olarak tüketim kültürünün etkisiyle konutun anlamının ve işlevlerinin böylelikle değiştiği de açıktır.

Siyasi hareketlerle değişen toplum yapısı ve 1980’li yıllarda izlenen ekonomi politikalarıyla dışa açılan ve fiziki değişim geçiren Türkiye’de ise, 1980 sonrasında; dönemin iktisadi politikasının etkileri, ekonomik iyileşme, inşaat sektöründe yaşanan canlanma ve piyasaların genişlemesi konut yapımını arttırmış, müstakil evlerden oluşan yerleşme düzeni yerini farklı alternatiflere bırakmıştır. Daha önceki dönemlerde konut üretimi küçük ölçekli özel girişim tarafından gerçekleştirilirken, 1980 sonrası büyük sermaye grupları olduğu kadar kamu kurumları da toplu konut üretimine başlamıştır. Özellikle sosyal düzeylerine uygun bir yaşam tarzı sürmek isteyen ve lüks konut arayışına giren yeni kentli seçkinlerin “kaliteli yaşam” arzuları, önce kent içindeki sınırlı sayıdaki boş arsalarda üretilen, sonrasında ise kent dışı alanlara, banliyölere yayılan kapalı konut sitelerinde karşılığını bulmuştur (Bali, 2002). 1984 yılında çıkarılan Toplu Konut Yasası’yla kullanıcısında yeni bir yaşam tarzı vadeden uydu kent ve sitelerin artışına sebep olurken, 21. yüzyıl başlarında teknolojik gelişmeler konuta yansımaya başlamış ve kullanıcısının rahatını karşılayacak yüksek katlı rezidanslar yapılmaya başlanmıştır (Bali, 2002). Bali, benimsenen serbest piyasa ekonomisinin, özel sektör, basın ve eğlence sektörü üzerindeki etkisi ve bu sektörlerde profesyonel yönetici olarak yer alanların gelirlerinde yaşanan artışla, yeni sınıfın mevcudiyetinin farkında olan konut projeleri geliştirildiğine değinmiştir. Geliştirilen bu konut projelerinde sadece lüks konut değil, satın alınan konutla birlikte başka bir dünyaya adım atma, sosyal düzeye uygun yaşam tarzı, kaliteli yaşam anlayışı ve alıcının bir araya gelmeyi hayal dahi edemeyeceği seçkinlerle komşu olma fırsatının da sunulduğunu ve satıldığını belirtmiştir (Bali, 2002).

Sonuç olarak; günümüzde de devam eden bireylerdeki konutla sahip olunmaya çalışılan ayrıcalıklı ve özel olma duygusu; yine konutla paylaşılan değerleri, özlem duygusunu ve oradaki yaşamın gerçek anlamını tüketir/sorgulatır hale getirmiştir.

1.7. Bellek Kavramı ve Türleri

Çalışma kapsamında konutun anlamı bellekteki izler üzerinden irdelendiği için bu bölümde bellek kavramı ve türlerine değinilecektir.

1.7.1. Bellek Kavramı

Sözlük tanımı olarak bellek; yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin olarak belirtilmektedir (URL 1, 2022).

Felsefe Terimleri Sözlüğü' ne göre ise bellek şu şekilde tanımlanmaktadır:

- İzlenimleri, algıları vb. saklama ve yeniden bilinçte canlandırma yetisi.
- İzlenimlerin, algıların vb. saklandığı yer (URL 1, 2022).

Hançerlioğlu (2016), Felsefe Ansiklopedisi'nde bellek kavramını; “Geçmiş saklama ve yeniden meydana getirme yetisi.” olarak tanımlamaktadır. Bellek kavramı anı, çağrışım, ruhbilimsel alışkanlık gibi ansal işlemler ile sistematik ilişki kurmakla birlikte, kendi kendine düşünme yetisiyle bu kavramlardan farklılaşmaktadır. Bilgilerin saklanması, ait olduğu yere yerleştirilmesi ve kodlanmış bir şekilde tanınması bir düzen gerektirmektedir. Bu durum, kendi kendini düşünmeyi gerektiren bir bilinç işidir. Bu sebeplerden ötürü bellek; özneye nesne arasındaki etkileşimi kuran, verileri depolayan ve onları geri çağıran bir yeti olarak tanımlanmaktadır.

Bellek kavramını 4 farklı şekilde tanımlayan Cevizci (2002) ise,

1. Geçmişteki deneyim, tecrübe ve yaşananları anımsayabilme yetisi. Deney ya da tecrübeleri anımsama, zihinde canlandırma ve geçmişi şu anda koruma gücü.

2. Anımsayan öznenin, geçmişteki yaşadıklarına, bilinç hallerine ya da daha önce algılamış olduğu nesneler ile ilgili çıkarımsal olmayan bilgisi.

3. İmge ve fikirler, olgu ve nesneler, özgün olaylar ortada olmadığı zaman, söz konusu kavramlarla ilgili bilişi ya da bilgiyi zihinde koruma fonksiyonu.

4. Söz konusu bilgilerin depolandığı ve biriktirildiği varsayılan sistem ya da yer şeklinde ifade etmektedir.

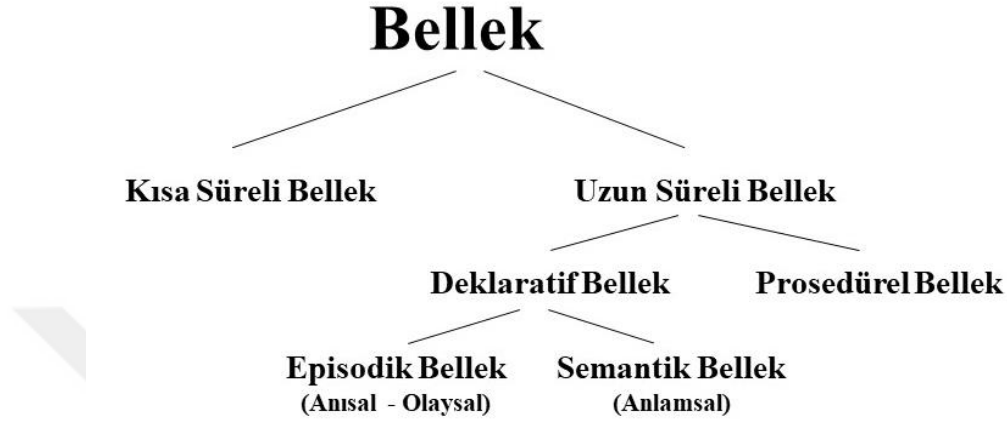
Birçok farklı disiplin tarafından ele alınan bellek kavramına ilişkin literatürde birçok tanımlama yer almaktadır. Bellek kavramının yoğun olarak kullanıldığı alanlar nöroloji, psikoloji, felsefe ve sosyolojidir. Bu alanlarda nörologlar; belleğin nörolojik temellerini, psikologlar; belli durumlar içerisindeki bireylerin bilişsel ve duygusal hatırlama süreçlerini, psikanalistler; belleğin uzun süreli yaşam öykülerindeki yerini, filozoflar; belleğin olgusunu, sosyologlar; toplumların bellek oluşumlarını, tarihçiler ise insan belleğinin tarihle olan güvenirliliği üzerine araştırmalar yapmaktadır (Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009). Bu sebeple bellek kavramı çeşitli sınıflandırmalara sahiptir. Klein (2000) bu duruma ‘bellek endüstrisi’ adını vermektedir. Toplumsal (kolektif) bellek, kentsel bellek, bireysel bellek, kültürel bellek, iletişimsel bellek, sinematografik bellek, tarihsel bellek gibi kavramlar olarak çeşitlenebilmektedir.

Bellek ilk olarak biyolojik çalışmalarda; bilgilerin belleğe kaydedilme kapasitesine ve zamana bağlı olarak kısa süreli ve uzun süreli bellek olarak iki gruba ayrılmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalarda bilginin işlenip kodlanmasında duyusal bellek, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek türlerinin etkin olduğu görülmüştür. Bir resme bakarken veya bir ses duyarken alınan bilgiler duyusal bellekte kaydedilirken, kısa süre akılda tutulan bu bilgiler sonrasında kısa süreli belleğe geçmektedir. Kısa süreli bellek içinde otuz saniyeyi geçen bilgiler ise süreklilik içermesi durumunda uzun süreli belleğe aktarılmaktadır (Atkinson ve Shiffrin, 1968). Kısa süreli bellekte yapılan kodlama, depolama ve geri çağırma gibi işlemler uzun süreli bellekte de yapılmaktadır. Fakat uzun süreli bellekte aynı zamanda nesneler anlamlandırılmakta ve ilişkilendirilmektedir (Öymen Özak, 2008).

Uzun süreli bellek, olaylarla ilgili benzerlik kurulan deklaratif bellek ve aşamalı öğrenmeye bağlı olan prosedürel bellek olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bellekler arasındaki fark; deklaratif bellek gerçekler ve olaylar arasındaki durumla ilişkili iken prosedürel bellek alışkanlıklar ve beceriler karşısındaki durum ile ilişkilidir. Aynı zamanda deklaratif bellek, prosedürel belleğe göre daha hızlıdır (Squire 1987; Öymen Özak, 2008).

Deklaratif bellek bilinçli bir düşünme sürecini içerirken; bu bellekte kodlanan bilgiler, kişisel algı yapıları ve geçmiş deneyimlerden etkilenmektedir. Bu bellek türü

episodik ve semantik bellek olarak ikiye ayrılmaktadır. Episodik bellek, kişinin yaşadığı geçmiş olaylara referans vererek, otobiyografik öğeleri içermektedir. Semantik bellek ise gerçekler, kavramlar ve dilbilgisi gibi bilgi kümelerini içermektedir (Tulving 1972; Öymen Özak 2008).

Şekil 2. Bellek kavramı ve türleri

“Bireyin doğduğu andan itibaren geliştirmeye başladığı zihinsel süreçlerin oluşturduğu düzen, bulunduğu topluma, sahip olduğu kültüre, yaşamış olduğu deneyimlere, öğrenim düzeyine bağlı olarak farklılık göstermektedir” (Aydınlı, 1986). Pierre Nora, belleğin/hafızanın insan grupları tarafından üretilen yaşam biçimlerine dair her şeyi kapsadığından bahsetmektedir. Bu doğrultuda, bellek hatırlama ve unutma durumlarına açıktır. Bu durumlar her türlü biçim değiştirme, uzun süreli belirsizliklere ve bir anda hatırdan beliriverme biçimleriyle gelişim içerisindedir. Bellek/hafıza, her zaman güncel bir olayı içerir ve şimdiki zamanda yaşananlarla kurulan bağıdır. Aynı zamanda bellek; duygulardan, onu güçlendiren ayrıntılardan, özel ve simgesel anılardan beslenir. Belleğin kaynağı, etkileşim içinde olduğu grupla ilişkilidir. Belleğin özellikleri ise değişik, sınırsız, kolektif, çoğul ve bireyseldir. Bellek, somut olan imgeler ve nesneler ile birlikte hareket halinde olan her şeyden beslenir (Nora, 2006). Jan Assmann belleğin neleri içerdiğini, bu içeriklerin nasıl organize edildiğini ve ne kadar süre muhafaza edileceğini bireyin kapasitesi ve yönelimlerinden çok, bunların dış koşullarla yani toplumsal ve kültürel koşullarla belirlendiğini belirtir (Assmann, 2015). Assmann, hiçbir belleğin kendini olduğu gibi koruyamadığını ve geçmişle şimdiki zaman ilişkileri içerisinde yeniden oluşturularak kurgulandığını ifade etmektedir. Bellek, sadece geçmiş kurgulamaz

aynı zamanda şimdiki ve gelecek zamanın deneyimlerini de düzenleyerek kurgulamaktadır (akt. Umbelino, 2015).

Bireysel ve kolektif (toplumsal) bellek türleri hatırlama biçimleriyle oluşmaktadır. ‘Birey’ ve ‘toplum’ odaklı hatırlama biçimleri zaman anlayışını esas alarak geçmişle ilgili düşüncelerle şekillenmektedir. Bireye bağlı geçmiş düşünceler kendi başına geçmişte edindiği bilgi, deneyimler ve algılar ile ilişkilidir. Kolektif bellekteki geçmiş düşünceler ise bir gruptaki veya toplumdaki üyelerle birlikte deneyimledikleri ve paylaştıkları anılarla ortaya çıkmaktadır (İlhan, 2015).

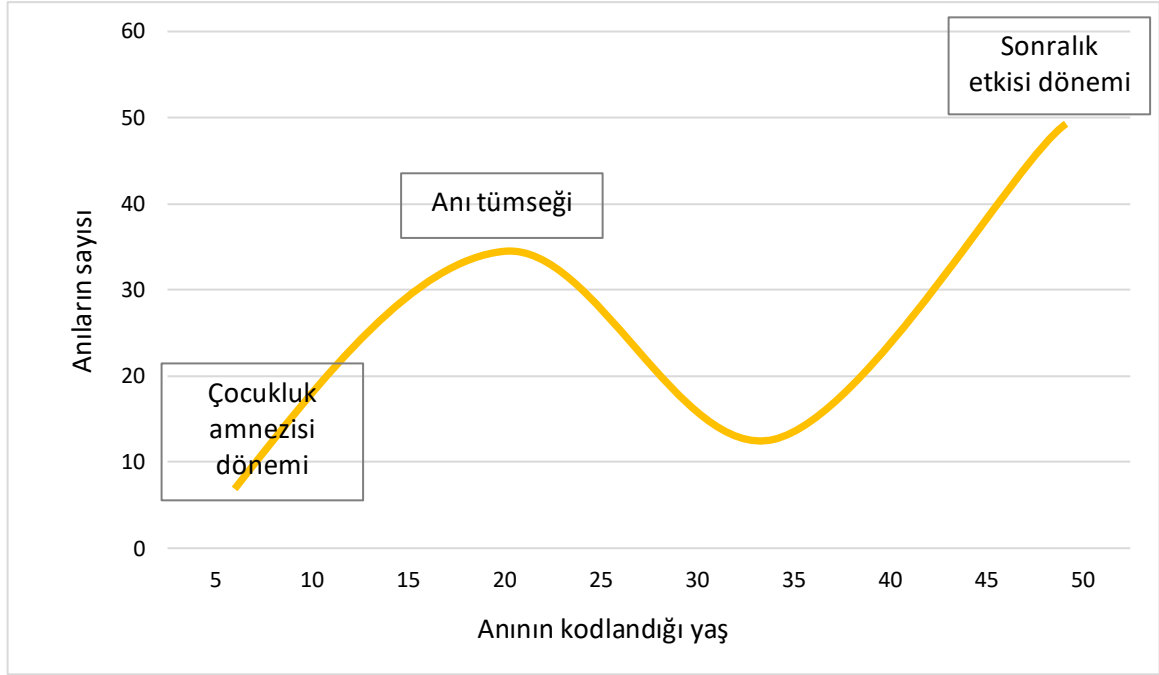
Bellekle ilgili yapılan birçok araştırma doğrultusunda, edinilen bilginin kullanım yöntemine ve kimler tarafından değerlendirildiğine göre çeşitli şekillerde bellek türlerinin olduğu görülmektedir. Fakat en çok incelenen bellek türleri; bireysel ve toplumsal bellektir. Toplumsal bellek o gruba ait değerlerden, yaşayış biçimlerinden ve kültüründen ayrı düşünülememektedir.

1.7.2. Bireysel Bellek

Bergson’a göre yaşam; doğumla başlayan büyüme, gelişme, yetişkin olma, yaşlanma ile süren ve ölüm ile biten bir süreçtir. Bu süreç içerisinde bireyin belleği, yaşamdan aldığı bütün verilerin sürekli birbiri üzerine sarılmasıyla meydana gelmektedir. Bireyin geçmiş belleği onunla birlikte gelirken, şimdiki belleğiyle birleşerek geleceğe doğru gelişerek şekillenmektedir (Bergson, 1998). Bu görüşle bireyin yaşamı boyunca geçirdiği süreçlerle bireysel belleğinin şekillenerek geliştiği söylenebilir.

Bellek, geçmişi çağırırken bireye ait bilgileri anımsama ile aktarır (Huyysen, 1995). Fakat yaşamın farklı dönemlerinde hatırlanan anıların içerikleri ve yoğunlukları da farklılık göstermektedir. Williams ve Conway’in (2015) ortaya koyduğu idealize yaşam boyu hatırlama eğrisinde en erken anılar genellikle anne ve fiziksel çevreyle ilgilidir. 10-30 yaşları arası dönemdeki anılar ise anı tümseği dönemini oluşturmaktadır. Bu anıların ortak özelliği kendiliği/benliği şekillendiren, bireyin benliğine zemin hazırlamasıdır. Bu anılar bundan sonraki dönemde azalma eğilimindeyken, 35 yaş ve sonrasında tekrar artarak sonralık etkisi dönemine kadar devam etmektedir. Bu süreç çocukluk ve geç ergenlik/erken erişkinlik dönemlerinde kendiliğin/benliğin gelişimi ile başlamakta, anılar ve hatırlanan olaylar ise kodlandığı yaşa göre yaşam boyu hatırlama eğrisine yansımaktadır (Şekil 3). Hatırlama eğrisi üç bileşenden oluşur:

- Doğum ve 5 yaş arası yaşamın ilk yıllarına ait bireysel olayları hatırlayamamayı ifade eden çocukluk amnezisi dönemi,
- 10 ile 30 yaş arası anı tümseği dönemi,
- Şimdiki zamandan anı tümseğine doğru geri gidilen sonralık etkisi dönemidir (Williams ve Conway, 2015).

Şekil 3. İdealize yaşam boyu hatırlama eğrisi (Williams ve Conway, 2015)

Halbwachs ise bireyin yaşam süreci boyunca geçirdiği dönemlerin etkisiyle hatırlama eyleminin sadece kişisel olmadığını ifade etmektedir. ‘Hafızanın Toplumsal Çerçevesi’ adlı eserinde nesneleri gördüğümüzde ve onları anlamlandırmaya çalıştığımızda, kendimizi toplumdan bağımsız düşünerek bunu yapamadığımızı belirtmektedir. Toplumun diğer üyeleriyle olan ilişkiler bireyin onların bakış açılarından nesneyi görmesini sağlamaktadır. Esasen, bireyin belleğindeki bir anı kolektif bir “ algıyı yeniden ürettiği anda kolektif bir anı olabilmektedir. Başka bir ifadeyle, ayrı ayrı ele alınan bireysel anılar herkese ait olabilirken, anıların iç tutarlılığı sadece bireye aittir ve sadece birey onları tanıyabilmekte ve canlandırabilmektedir (Halbwachs, 2016). Bireyin sahip olduğu anılar ve onları hatırlama biçimi ait olduğu toplumla ilişkili olabilmektedir.

1.7.3. Toplumsal (Kolektif) ve Kültürel Bellek

Bireysel bir yeti olarak düşünülen bellek, sosyal koşullara bağlı olarak oluşmaktadır. Toplumsal bellek kavramını çalışmalarıyla ilk defa ortaya koyan Halbwachs, bireysel belleğin oluşması ve korunması için toplumsal çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bireyin bir topluluktan uzaklaşmış olsa bile, topluluğun belleğinden etkilenmeye ve yardım almaya devam ettiğini belirtmektedir. Bireyin belleğinde toplumsal belleğin oluşması için topluluğun üyelerinin bakış açısına göre konumlanmak, onların bulundukları ortama ve onlara özgü zamanın içine yeniden dalmak ve kişinin kendisini topluluğun merkezinde hissetmesini sağlayabilecek şeyleri zihninde taşıyor olmak yeterlidir (Halbwachs, 2016).

Bireyin belleğinin ilk oluşmaya başladığı ortam ailedir. Daha sonra birey çeşitli grupsal bağlantılarla toplumsal anlamda bir kültürel birikim oluşturdudan sonra belleği kişisellikten çıkarmaktadır. Bu sebeple birey, belleğinde kolektif bir çerçeve çizmeye başlamaktadır. Bireyler, içinde bulunduğu grupların belirlediği sınırlar dışında sürekli ve tutarlı bir şekilde anımsayamazlar. Bir gruba dâhil olma durumu, belleğe yerleşecek malzemeyi sunmaya ya da hatırlarken bazı olayları unutmaya itmektedir. En özel ve bireysel anılar bile sadece sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi ile meydana gelmektedir. Hatta bu noktada Halbwachs, mutlak yalnızlık içinde büyüyen bir bireyin belleği oluşamayacağını belirtmektedir (Halbwachs, 2017). Bu sebeple bellekte ne kadar kişisel anılar oluşsa da, toplumsal bir etkileşimden faydalanmadan bu süreci gerçekleştiremeyecektir.

Bir gerçeğin bir grubun belleğinde yer etmesi için, belli bir kişi, yer ya da olay çerçevesinde yaşanması gerekmektedir (Halbwachs, 1941). Toplumsal belleğin hatırlaması zamana ve mekâna bağlılık, gruba bağlılık ve tarihin yeniden kurulması şeklinde gerçekleşmektedir.

1. Zamana ve mekâna bağlılık

Toplumsal bellek, somut bir mekâna ve zamana dayanmaktadır. Bu sebeple anılar, yaşanan mekâna bağlı olarak oluşmaktadır. Aile için ev, kırsal kesimde yaşayanlar için köy ve vadi, bir coğrafyada yaşayanlar için o coğrafi bölge mekânsal hatırlamanın çerçevesini oluşturmaktadır. Mekân, bireyin çevresindeki ona ait olan şeyler dünyasını içermektedir. Bireyin maddi çevresi, benliğinin taşıyıcısı ve destekleyicisi olarak bireye ait araç, gereçler, mobilyalar, mekânlar, bunların statüsü ve sembolik anlamları sosyal gerçekliklerini oluşturmaktadır (Appadurai, 1986).

2. Gruba bağılılık

Toplumsal belleğin zaman ve mekân kavramları, ait olunan grubun duygusal ve değerlerle yüklü yaşam bağlamı içindeki iletişim biçimleri ile oluşmaktadır. Toplumsal bellek sadece somut mekânı ve zamanı içermez, aynı zamanda somut kimlik olarak da tanımlanmaktadır.

3. Tarihin yeniden kurulması

Bellek türlerinin hiçbiri geçmiş olduğu gibi koruyamamaktadır. Geçmiş, bellekte şimdiki zamanın değişkenleri/değişenleri içerisinde sürekli olarak yeniden örgütlenerek dönüşmektedir. Bellek, aynı zamanda şimdinin ve geleceğin deneyimlerini de organize etmektedir (Assmann, 2015; akt. Öymen Özak, 2008).

Assmann (2015) ‘Kültürel Bellek’ isimli kitabında Halbwachs (2016)’ın toplumsal (kolektif) bellek kuramının sosyal boyutlarını benimsemektedir. Kültürel bellek kavramıyla Halbwachs’ın ortaya koyduğu sosyal ve kültürel çerçeveyi anlatan insan belleğinin dış boyutuyla ilgilenmektedir. Sosyal ve kültürel çerçevenin de toplumsal ve kültürel birikimle yakından ilişkili olduğunu, toplumun değerleri, inançları, dili, alışkanlıkları gibi faktörlerle bağlantılı olduğunu ifade etmektedir. Assmann (2015)’a göre, geçmiş bellekten çağırıldığında/hatırlanmaya çalışıldığında, kişi ya da anlam kazanmış semboller de beraberinde gelmektedir. Bireyin ve grubun belleğini güçlendiren bu semboller, toplumun düşünce sisteminin bir ögesi haline gelerek bellekte/hafızada hatırlanmaya dayalı verileri arttırmaktadır. Bu noktada Assmann geçmişin kendiliğinden oluşmadığını, kültürel yapıların ve temsillerin şimdi ile yeniden üretilerek hatırlandığını savunmaktadır.

Kültürel belleği anlam aktarımı belleği olarak da tanımlayan Assmann (2015) bu belleği toplumsal bellek ve diğer bellek türleriyle ilişkilendirirken, rutin taklitlerin “gelenek” statüsünü kazandığını, yani amaca yönelik anlamının ötesinde bir anlama sahip olduğunu belirtmektedir. Kültürel anlamın devredilme ve canlandırılma biçimi olarak gelenekler, kültürel belleğin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Sadece gelenekler değil anıtlar, mezar taşları, tapınaklar, idoller gibi sadece amaca yönelik olmayan aynı zamanda bir anlam içeren semboller, ikonalar, temsiliyetler de bu amaca hizmet etmektedir. Yani, içe dönük zamanı ve kimlik dizinini dışa çeviren her şey, nesneler belleğinin sınırlarını aşarak kültürel belleğin oluşumunda etkisini göstermektedir.

1.8. Bölüm Sonucu

Bu bölümde 50 yaş üstü kullanıcılar ile yapılacak olan görüşmeler öncesinde konut kavramı, konutun işlevinin ve anlamının ne olduğu, küreselleşme ve tüketim olguları, tüketim kültürü, küreselleşme ve tüketim kültürünün konutu nasıl etkilediği ve son olarak bellek kavramı ve türleri hakkında yapılan literatür araştırmalarından bilgiler aktarılmıştır. İnsanlar var olduklarından beri barınma ihtiyacı sebebiyle bir konuta ihtiyaç duymaktadır. Kullanıcısı için konut farklı işlevler ve anlamlar taşımaktadır. Fakat dünyada küreselleşmeyle birlikte artan tüketim alışkanlığının zamanla tüketim kültürüne dönüştüğü görülmektedir. Değişen yaşam biçimleri ve tüketim anlayışı, kullanıcıların konuttan beklentilerinin ve konuta yüklenen anlamların da değişimine sebep olmuştur. Bu konuların önemine değinildikten sonra kullanılan yöntemin bellek aracılığıyla yapılması nedeniyle bellek kavramının ne olduğu açıklanmıştır. Literatürde geçmişteki deneyim, tecrübe ve yaşananları hatırlayabilme yetisi (Cevizci, 2002) olarak açıklanan belleğin birçok türü bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ise araştırmalarda en çok yer verilen, bireysel bellek ile toplumsal ve kültürel bellek türlerine değinilmiştir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Araştırma Tasarımı

Küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan tüketim olgusunun/kültürünün zamanla değişen yaşam biçimleri ve onun bir yansıması olarak evin/konutun anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler üzerinden ortaya koymayı amaçlayan çalışma yedi temel adımda gerçekleştirilmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Çalışmanın strüktürü

1. Adım Literatür Taraması: Bu adımda çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturmaya yönelik konut kavramı, konut-ev ilişkisi, konutun işlevi ve anlamı, küreselleşme kavramı, tüketim olgusu ve tüketim kültürü, küreselleşme ile tüketim kültürünün konutla ilişkisi, bellek kavramı ve türleri konularında yerli ve yabancı kaynaklar taranarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2. Adım Örneklemenin Belirlenmesi: Tüketim olgusunun/kültürünün konutun anlamı üzerindeki etkisini kullanıcıların belleğindeki izler üzerinden ortaya koymak üzere kurgulanan çalışmada rastlantısal olarak seçilen 50 yaş ve üstü 20 kişilik kullanıcı grubuyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Örneklem belirlenirken göz önünde bulundurulmuş kriterler:

- Geçmiş ve bugün arasındaki farkın değerlendirilebilmesi ve yaşanmışlıkların hafızada yer edinebilmesi için 50 yaş ve üstü kullanıcılar olması,
- Cinsiyete bağlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirebilmek adına hem kadın hem de erkek kullanıcılar ile görüşme yapılmasıdır.

Bu kriterler bağlamında rastlantısal olarak seçilen 50 yaş üstü 10 kadın 10 erkek kullanıcı ile görüşme yapılmıştır.

3. Adım Pilot Çalışma: Alan çalışması öncesinde kullanıcı-konut arasındaki ilişki, geçmiş-bugün arasındaki bellek izlerini ortaya çıkarmaya yönelik pilot çalışma uygulanmıştır. Kurgulanan çalışmaya yönelik veri toplama aracı olan görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliği ve yeterliliğinin sınanmasına yönelik 5 konut kullanıcısı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Pilot çalışmada konutun değişen anlamını ortaya çıkarmaya yönelik görüşme soruları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda kullanıcılar tarafından anlaşılmayan, yeterli yanıt alınamayan ve çalışmaya katkısının olmayacağı düşünülen sorular görüşme formundan çıkartılmış ve çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda görüşme formunda gerekli revizyonlar yapılmıştır.

4. Adım Alan Çalışması: Bu adımda pilot çalışma sonrasında revize edilen görüşme formu çerçevesinde 50 yaş ve üstü 20 konut kullanıcısı ile ‘derinlemesine görüşme’ yapılmıştır.

Derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı

bir şekilde incelenmesini mümkün kılar. Derinlemesine görüşme öncelikle antropolojinin veri toplama tekniklerinden biridir. Bu teknik, araştırmacının alan çalışmasında ayrıntılı ve derinlemesine bir biçimde konuyu kavramasına yarayacak bir araçtır (Kümbetoğlu, 2021).

Derinlemesine görüşme tekniği kullanmak az sayıda kişiyle detaylı görüş oluşturmak için kullanılmaktadır. Araştırma sorununa ilişkin detaylı bilgi oluşturmak, kişinin görüş, bakış açısı, duygu, deneyim ve yaşanmışlıklarıyla bir sosyal sorunun/gerçekliğin ortaya çıkarılması ve anlamlandırılması açısından önemlidir (Kümbetoğlu, 2021).

Küreselleşme ve tüketim kültürü kavramları çerçevesinde konutun değişen anlamı ve bellekteki yerinin ortaya konması amacıyla yürütülen bu çalışma kapsamında 10'u kadın, 10'u erkek olmak üzere toplam 20 kullanıcı ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerdeki kişi sayısı ile ilgili McCracken (1998) derinlemesine yoğun görüşmeler için sekiz sayısının yeterli olabilecek olduğunu belirtmiştir. Çalışmadaki bu görüşmelerin bir bölümü kullanıcıların evinde, bir bölümü iş yerinde, üç görüşme (pandemi koşulları sebebiyle) ise canlı bağlantı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 30-55 dakika arasında sürmüştür (Tablo 2). Görüşmeler esnasında görüşmecilerden izin alınarak söylenilenleri eksiksiz tespit edebilmek için ses kaydı alınmıştır. Alınan ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılarak görüşme formlarına işlenmiştir. Tez kapsamında görüşme yapılan konut kullanıcıları metinlerde “görüşmeciler” ya da “kullanıcılar” olarak ifade edilmiştir.

Yaşam döngüsü ve konutun bellekteki yeri üzerine yönelik yapılan derinlemesine görüşme formunda görüşme yapılan konut kullanıcılarının demografik özellikleri, geçmişte ve günümüzde yaşadıkları evlerin/konutların anlamının ne olduğu ve günümüzde sahip oldukları ya da olmak istedikleri konutların özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir (Ek 1).

I. Kullanıcıların demografik özelliklerini oluşturmak üzere; görüşmenin tarihi-yeri, ad-soyadı, doğum yeri-tarihi, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, daha önce yaşanan il/semt ve yaşanan evdeki kişi sayısına ilişkin bilgiler (soru 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) sorulmuştur (Tablo 2). Bu sorular ile görüşmecilerin demografik özellikleri hakkında genel bilgiler elde edilmiştir.

Tablo 2. Görüşmeler ile ilgili bilgiler

Görüşmeciler	Görüşme Tarihi	Görüşmenin Yeri	Görüşmenin Süresi
G1	16.05.2020	Görüşmecinin Evi	40 dk.
G2	20.05.2020	Canlı bağlantı	35 dk.
G3	25.05.2020	Canlı bağlantı	37 dk.
G4	28.05.2020	Canlı bağlantı	30 dk.
G5	30.05.2020	Görüşmecinin Evi	33 dk.
G6	20.11.2021	Görüşmecinin Evi	42 dk.
G7	22.11.2021	Görüşmecinin Evi	31 dk.
G8	01.12.2021	Görüşmecinin Evi	42 dk.
G9	02.12.2021	Görüşmecinin Evi	32 dk.
G10	03.12.2021	Görüşmecinin Evi	36 dk.
G11	04.12.2021	Görüşmecinin Evi	32 dk.
G12	05.12.2021	Görüşmecinin İş yeri	55 dk.
G13	06.12.2021	Görüşmecinin İş yeri	30 dk.
G14	08.12.2021	Görüşmecinin Evi	36 dk.
G15	09.12.2021	Görüşmecinin Evi	45 dk.
G16	10.12.2021	Görüşmecinin İş yeri	51 dk.
G17	10.12.2021	Görüşmecinin Evi	31 dk.
G18	11.12.2021	Görüşmecinin Evi	39 dk.
G19	12.12.2021	Görüşmecinin Evi	42 dk.
G20	15.12.2021	Görüşmecinin Evi	35 dk.

II. Bu bölüm evin/konutun anlamını ortaya çıkarmak amacıyla kullanıcıların hem çocukluk hem de mevcut kullanımdaki evlerinin/konutlarının anlamını irdelemeye yönelik olup; bu bölümde zaman içinde kullanıcı için evin/konutun anlamının değişip değişmediğini, değişti ise nasıl bir değişim gerçekleştiğini ortaya koymaya yönelik sorular yer almaktadır.

- a. Görüşme yapılan kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evin/konutun onlar için taşıdığı anlamı ortaya koymak üzere: Görüşmecilere 18 yaşına kadar kaç evde yaşadıkları, çocukluk evi olarak nitelendirdikleri evin hangi yaşlarda ne kadar süre kullanıldığı, çocukluk evinin anlatımı, eğer birkaç evde yaşadıysa bu evlerden hangisini anlattığı ve anlattığı evi seçme nedeni, çocukluk evinde en çok hangi mekânda vakit geçirdiği ve bu mekânın anlatımı, çocukluk evinde belleğinde en fazla yer edinen mekânın hangi mekân olduğu ve nedeni, çocukluk evini tarifleyen üç kavram/kelime, çocukluk evinin halen var olup olmadığı, çocukluk evi hala duranların gördüğünde neler hissettikleri, kullanıcı için çocukluk yaşlarındaki anlamı ve son olarak çocukluk evinin şu anki kullanıcı için anlamı sorulmuştur (soru 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18). Bu sorular ile kullanıcı için çocukluk evinin anlamını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.
- b. Kullanıcıların günümüzde yaşadıkları evin/konutun onlar için ne anlam ifade ettiğini belirlemek üzere ise: Görüşmecilere hâlihazırda/şuan yaşadıkları evde ne kadar süredir oturdukları, yaşadıkları evin anlatımı, mevcut evde en çok sevdikleri mekân, sevmeye nedenleri ve bu mekânın anlatımı, şu an yaşadıkları evi anlatan üç kavram/kelime ve mevcut evin kullanıcı için anlamı sorulmuştur.

III. Küreselleşmeyle birlikte yaygınlaşan tüketim olgusunun ev/konut kavramıyla ilişkisini, ev/konut kavramına yaptığı etkileri ortaya koymak amacıyla; görüşmenin son bölümünde ise kullanıcıların günümüze dek yaşadıkları evlerin sayısı, önceki evlerinden taşınma nedeni, yaşadıkları evle ilgili memnuniyet durumu ve memnun oldukları ya da olmadıkları özellikler, bir evde aranılan özellikler, yaşadıkları evi tercih etme nedenleri, imkânları olsa nasıl bir evde yaşamak istedikleri ve son olarak eğer imkân verilse tekrar çocukluk evlerinde yaşamak isteyip-istemedikleri ve bunun nedeni sorulmuştur (soru 24, 25, 25.1, 25.2, 26, 27, 28, 29).

5. Adım Bulgular: Bu aşamada derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin dokümantasyonu yapılmıştır. Bunun için öncelikle görüşmelerde alınan ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılarak metne dönüştürülmüştür. Daha sonra görüşmelerde kullanıcıların sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen verilerin içerik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda niteliksel veri analizi yöntemi yardımıyla, elde edilen tüm veriler kodlanarak, temalar oluşturulmuştur. Ardından evin anlamı ve tariflenmesiyle ilgili sorulara verilen yanıtlardan elde edilen veriler de MAXQDA programı yardımıyla analiz edilerek öne çıkan kavram ve temalar belirlenmiştir.

İçerik analizi Bilgin'in (2006) belirttiği gibi, bir tür iletişim psikanalizini ve iletileni algılama sanatını andırmaktadır. İçerik analizi tekniklerinin ortak paydası, çıkarsama/ çıkarım (inference) esasına dayanmalarındır. Hepsi de, mesajlarda gözlenen ve betimlenen öğelerden hareketle bir yorum getirme amacını taşırlar. Bu nedenle içerik analizi, objektiflik – sübjektiflik uçları arasında uzanan bir doğru üzerinde farklı noktalarda yer alan teknikler içermektedir. Bu teknikler, araştırmacıların öznel yaratıcılıklarına da izin veren yapıdadır. İçerik analizinin metin ya da söylem öğelerini tasnif işlevi, basit bir sıralama veya mekanik bir bölümlendirme işleminden farklıdır. İçerik analizinin tasnif ya da örüntülendirme etkinliğini, basit düzenlemeden (klasman) ayırt etmektedir. Bu tasnif etkinliği, bir bakıma tanıtlama, ortaya koyma, gösterme, yani anlamı aydınlatma amacına hizmet edebilecek nitelikte bir örüntülendirmenin ifadesidir; anlama ilişkin bir kanıt inşasıdır.

İçerik analizinde kullanılan manuel sınıflandırma yöntemini bilgisayar ortamında gerçekleştiren programlardan biri MAXQDA programıdır. Programın dağıtımıcısı VERBI Software GmbH'tir. Programın kişisel kullanım için geliştirilen ilk versiyonu 1989 yılında piyasaya sürülen MAX'tır (MAXQDA, 2019). Program 14 günlük ücretsiz deneme sürümü sunmaktadır. Bu tezde kullanılan kelime bulutları MAXQDA 2020 deneme sürümüyle gerçekleştirilmiştir. Program, analizlerin görselleştirilebilmesi için pek çok imkân taşımaktadır. Çoğunlukla manuel gerçekleştirilen analizlerden daha kısa sürede veri elde etmeye yaramaktadır (Köseoğlu, 2019).

Teoriler geliştirmek ve teorik sonuçları test etmek için de kullanılan MAXQDA programının ana menüsünde dört pencere bulunmaktadır.

Bunlar:

- Veri bölmesi
- Kod veya kategori sistemi
- Analiz edilen metin
- Temel ve karmaşık arama sonuçları

Programdaki kod sistemi hiyerarşiktir. Araştırmacı bir metin parçasına bir ağırlık puanı ekleyebilmektedir. Kısa notlar veya farklı tipte notlar (örn. teorik veya metodolojik notlar) kolaylıkla yazılır ve saklanır. Görsel haritalama özelliğı bulunmaktadır. Veriler, SPSS veya Excel gibi istatistik programları ile uyumlu bir şekilde karşılıklı kullanılabilmektedir. Bu sebeple karma yöntemler kullanılan çalışmalarda sıklıkla tercih edilmektedir. Belirli bir proje üzerinde birden fazla kodlayıcı tarafından kolayca kullanılmaktadır. Resim ve video parçaları da bu programda kodlanarak saklanabilmektedir (Yakut Çayır ve Sarıtaş, 2017).

Görüşme formuna paralel olarak bulgular üç ana başlıkta aktarılmıştır.

I. İlk bölümde, kullanıcıların/görüşmecilerin demografik özellikleri grafiklerle ifade edilmiştir.

II. İkinci bölümde, evin anlamına yönelik bulgular analiz edilmiştir. Bu bölümün ilk kısmında, çocukluk dönemindeki evin bellekteki anlamına yönelik bulgular ortaya konulmuştur. İçerik analizi ile çocukluk evi anlatımları oda/kat/daire sayısı, evin tipi, evdeki yarı açık mekânlar, kullanıcı grubu, donatılar/mobilyalar, plan kurgusu gibi kategorilere/temalara ayrılmıştır. Bunlar; eve ilişkin fiziksel özellikler, eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler, kullanıcıya ilişkin özellikler ve evin yakın çevresine ilişkin özellikler temalarında toplanmıştır. Çocukluk evinde en çok vakit geçirilen mekân ve bellekte en fazla yer edinen mekân soruları evdeki konumlarına ve mekânların özelliklerine göre ayrılmıştır. Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili kelimeler/ kavramlar grafiklerle belirtilmiş ve Maxqda programı kullanılarak kelime bulutuyla görselleştirilmiştir. Kelimeler/ kavramlar temalarla gruplandırılmıştır. Çocukluk evinin anlamını sorgulayan sorularda da yine temalar belirlenmiş ve kelime bulutları oluşturulmuştur.

İkinci bölümün ikinci kısmında, mevcut kullanımdaki evin anlamına yönelik bulgular ortaya konulmuştur. İçerik analizi ile mevcut evin anlatımları oda/kat/daire sayısı, evin yakın çevresi/yönlenme, kamusal hizmete yakınlık, güvenli olması, sessiz-sakin çevre, sosyal imkânlar, evdeki aile ilişkileri gibi kategorilere/temalara ayrılmıştır. Bu kategoriler/temalar eve ilişkin fiziksel özellikler, eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler, kullanıcıya ilişkin özellikler ve evin yakın çevresine ilişkin özelliklerdir. Mevcut evde en çok sevilen mekânlar gruplandırılarak, evdeki konumlarına ve mekânların özelliklerine göre ayrılmıştır. Mevcut kullanımdaki evin tariflenmesiyle ilgili kelimeler/kavramlar da grafiklerle belirtilmiş ve kelime bulutu program aracılığıyla görselleştirilmiştir. Kelimeler/kavramlar temalarla yine gruplandırılmıştır. Mevcut evin anlamını sorgulayan sorularda da yine temalar belirlenmiş ve kelime bulutları oluşturulmuştur.

III. Üçüncü bölümde tüketim olgusunun ev/konut kavramına yaptığı etkilere yönelik bulgular analiz edilmiştir. Görüşmecilerin oturdukları evin kaçınıcı evleri olduğu, önceki evlerinden taşınma nedenleri grafiklerle ifade edilmiştir. Görüşmecilerin evde memnun olduğu özellikler değerlendirilirken; mahremiyet, sessiz-sakin yakın çevre, cephe yönelimleri, kamusal hizmete yakınlık gibi özellikler evin konumuna ilişkin olumlu fiziksel çevre faktörleri, evin plan şeması, büyüklüğü, evin bulunduğu kat, malzeme özellikleri gibi özellikler eve ilişkin olumlu fiziksel çevre faktörleri, komşuluk ilişkileri, sosyal ilişkiler gibi özellikler olumlu sosyal çevre faktörü temalarında toplanmıştır. Bu temaların yanında sosyal imkânlar, yarı açık ve açık mekân kullanımı ile gün ışığı faktörü temaları da belirlenmiştir. Evde memnun olunmayan özellikler değerlendirilirken; ses ve ısı yalıtımının olmaması, evin büyüklüğünün yetersiz gelmesi gibi özellikler eve ilişkin olumsuz fiziksel özellikler, mahremiyetin olmaması, güvenli olmaması gibi özellikler evin konumuna ilişkin olumsuz fiziksel çevre faktörleri, komşuluk ilişkilerinin iyi olmaması gibi özellikler olumsuz sosyal çevre faktörü ve evin güneş ışığı almamasını olumsuz gün ışığı faktörü temalarında toplanmıştır. Evde aranan özellikler ise evdeki mekânlar, kamusal hizmete yakınlık, sosyal imkânlar, sessiz-sakin çevre, güvenli olması gibi temalarda birleştirilmiştir. Kullanıcıların evlerini tercih etme nedenleri de yine temalar altında gruplandırılmıştır. İmkân olduğunda tercih edilen konut tipi ve imkân dâhilinde çocukluk evinde tekrar yaşamak istenilip-istenilmediği sorularına ilişkin yanıtların genel frekans dağılımları grafiklerle aktarılmıştır.

6. Adım İrdelemeler: Bu bölümde görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucu elde edilen temalar ile Maxqda programından elde edilen kavram haritalarında öne çıkan kavramlara ilişkin irdelemelere yer verilmiştir.

7. Adım Sonuç ve Öneriler: Bu adımda görüşmelerden elde edilen verilerin analiz ve değerlendirmeleri ile literatürde yer alan bilgilere dayanarak çalışmanın genel sonuçları ve önerileri sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde alan çalışması kapsamında konut/ev kullanıcıları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular yer almaktadır (Tablo 3). Görüşmelerde elde edilen bulgular aşağıdaki üç temel başlıkta aktarılmaktadır;

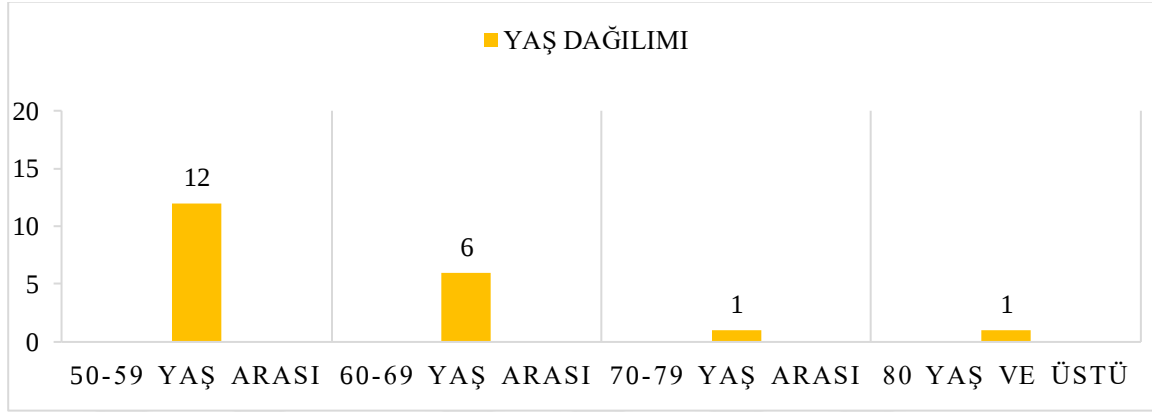
- Kullanıcıların/görüşmecilerin demografik özellikleri
- Evin anlamına yönelik bulgular
- ✓ Çocukluk dönemindeki evin bellekteki anlamına yönelik bulgular
- ✓ Mevcut kullanımdaki evin anlamına yönelik bulgular olarak iki başlıkta incelenmektedir.
- Tüketim olgusu ve ev kavramına yönelik bulgular

3.1. Kullanıcıların/Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Tablo 3. Görüşmeci demografik özellikleri (Görüşmeciler: G)

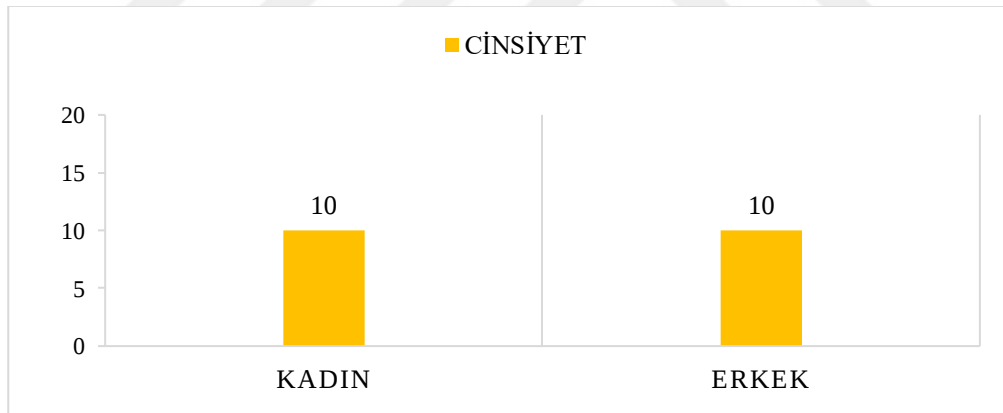
G	Doğum Yeri	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Daha önce yaşadığı il/sem	Mevcut evdeki kişi sayısı
G1	Trabzon	56	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	Atapark/Trabzon	5
G2	Trabzon	60	Erkek	Lisans	Emekli	Beşikdüzü/Trabzon	3
G3	Konya	64	Kadın	Lise	Emekli	Kayabaşı/Karabük	1
G4	Trabzon	58	Kadın	Lisans	Emekli	Kalkınma/Trabzon	2
G5	Trabzon	50	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	Meydan/Trabzon	3
G6	Bayburt	57	Erkek	Lisans	Memur	Bahçecik/Trabzon	3
G7	Trabzon	65	Erkek	Lisans	Emekli	Kaymaklı/Trabzon	3
G8	Trabzon	81	Kadın	İlkokul	Emekli	Atapark/Trabzon	3
G9	Trabzon	50	Erkek	Lise	Özel Sektör	Atapark/Trabzon	3
G10	Trabzon	53	Kadın	Lise	Ev Hanımı	Atapark/Trabzon	3
G11	Trabzon	67	Erkek	İlkokul	Emekli	Yenicuma/Trabzon	2
G12	Mersin	72	Erkek	Lisansüstü	Memur	Çankaya/Ankara	2
G13	Trabzon	69	Erkek	Lisansüstü	Memur	Sürmene/Trabzon	2
G14	Trabzon	54	Erkek	İlkokul	Özel Sektör	Meydan/Trabzon	3
G15	Trabzon	53	Erkek	Lisans	Memur	Yenişehir/Erzurum	2
G16	Ordu	56	Erkek	Lisansüstü	Memur	Kağıthane/İstanbul	3
G17	Trabzon	50	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	Kireçhane/Trabzon	4
G18	Trabzon	51	Kadın	Lisans	Memur	Yıldızlı/Trabzon	2
G19	Bayburt	57	Kadın	Lise	Ev Hanımı	Yenimahalle/Ankara	4
G20	Trabzon	65	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı	Beşirli/Trabzon	2

Görüşme yapılan konut kullanıcılarının 12'si 50-59 ve 6'sı 60-69 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir. Görüşmecilerin 1'i ise 70-79 yaş aralığında iken, 1 görüşmeci 80 yaş ve üstüdür (Şekil 5).

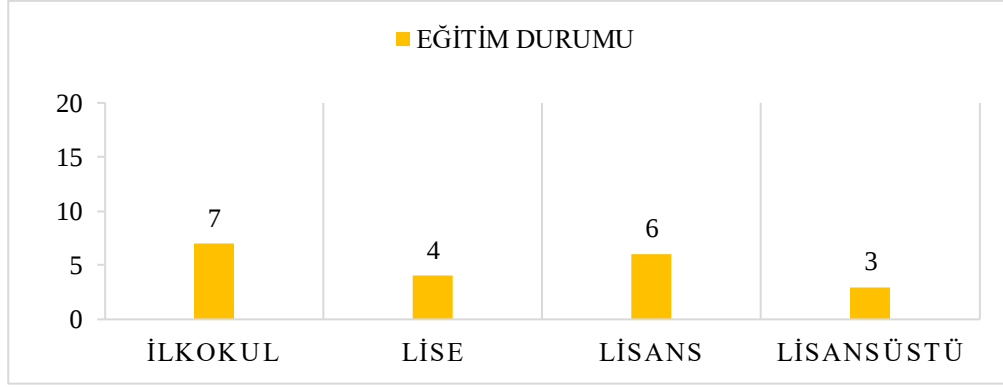
Şekil 5. Görüşmecilerin yaş dağılım grafiği

20 görüşmecinin 10'u kadın ve 10'u erkek görüşmecidir (Şekil 6).

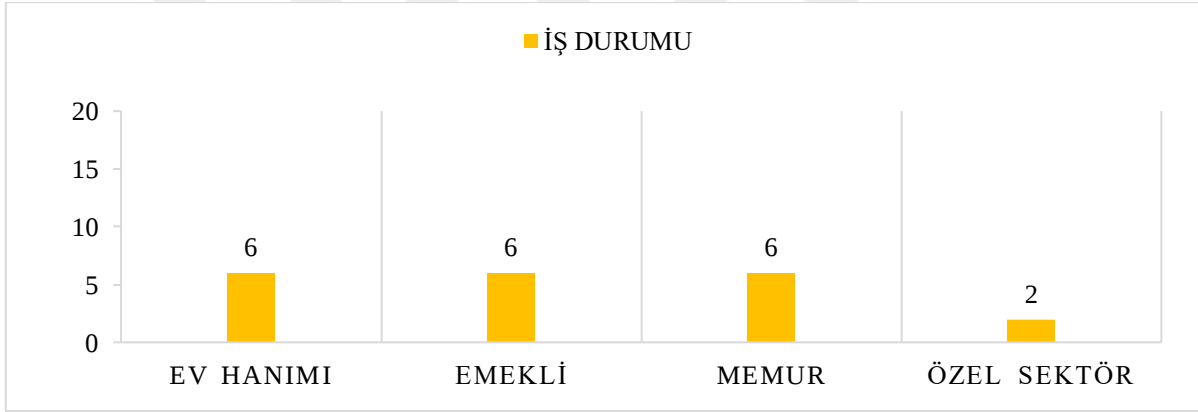
Şekil 6. Görüşmecilerin cinsiyeti

Görüşmecilerin eğitim durumlarına bakıldığında; 20 görüşmecinin 7'si ilkokul, 4'ü lise, 6'sı lisans ve 3'ü lisansüstü eğitimi almıştır (Şekil 7).

Şekil 7. Görüşmecilerin eğitim durumu

Görüşme yapılan 6 kullanıcı ev hanımı, 6 kullanıcı memur, 6 kullanıcı emekli ve 2 kullanıcı ise özel sektör çalışanıdır (Şekil 8).

Şekil 8. Görüşmecilerin çalışma durumu

3.2. Evin Anlamına Yönelik Bulgular

3.2.1. Çocukluk Dönemindeki Evin Bellekteki Anlamına Yönelik Bulgular

Bu bölümde görüşme yapılan kullanıcılara ‘18 yaşına kadar kaç farklı evde yaşadınız?’, ‘Çocukluk evinizde ne kadar zaman geçirdiniz? O evde otururken kaç yaşındaydınız?’ soruları yöneltilmiş ve çocukluk döneminde yaşadıkları evi anlatmaları istenmiştir. Görüşmecilerin 8’i 1, 6’sı 2, 3’ü 3, 2’si 4 ve 1’i 5 farklı evde yaşamıştır. Görüşmecilerin çocukluk evlerinde geçirdiği süreler bakıldığında; 3’ü 0-10 yıl arasında, 14’ü 10-20 yıl arasında ve 3’ü ise 20 yılın üzerinde vakit geçirmiştir. Soru 9 ve 10’a ait bilgiler tablo 4’de yer almaktadır.

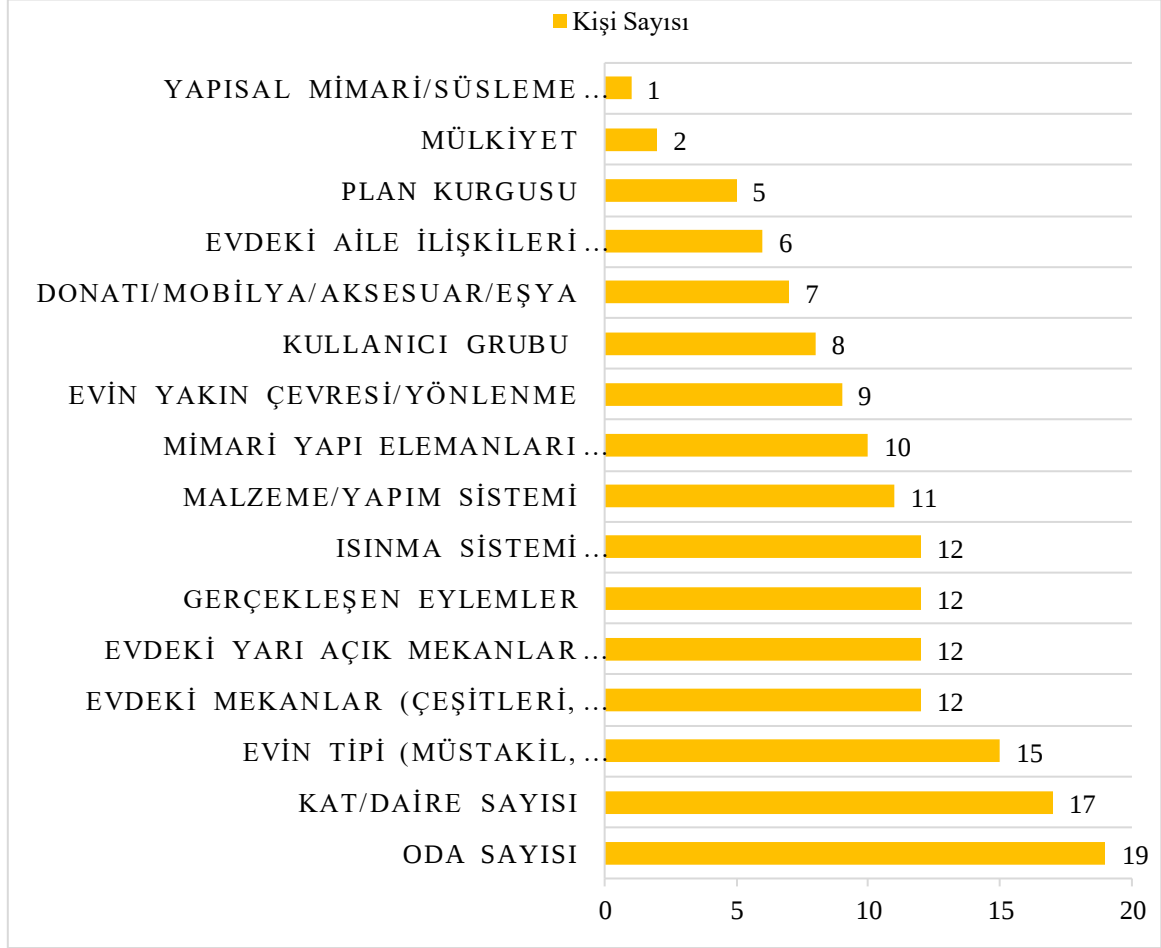
Tablo 4. Görüşmecilerin yaşı ve çocukluk döneminde yaşadıkları evlerin sayısı

G	18 yaşına kadar yaşadığı ev sayısı	Çocukluk evinde geçirilen süre / Yaş aralığı
G1	1	20 yıl / 0-20 yaş
G2	2	17 yıl / 1-17 yaş
G3	2	15 yıl / 0-15 yaş
G4	4	11 yıl / 3-14 yaş
G5	1	18 yıl / 0-18 yaş
G6	2	11 yıl / 14-25 yaş
G7	5	7 yıl / 4-11 yaş
G8	2	7 yıl / 5-12 yaş
G9	1	26 yıl / 0-26 yaş
G10	1	22 yıl / 0-22 yaş
G11	2	17 yıl / 0-17 yaş
G12	3	6 yıl / 5-11 yaş
G13	1	18 yıl / 0-18 yaş
G14	4	15 yıl / 10-25 yaş
G15	3	14 yıl / 0-14 yaş
G16	1	18 yıl / 0-18 yaş
G17	3	11 yıl / 0-11 yaş
G18	1	15 yıl / 0-15 yaş
G19	2	15 yıl / 2-17 yaş
G20	1	18 yıl / 0-18 yaş

Kullanıcılardan çocukluk evlerini anlatmaları istenmiştir. Alınan cevaplar evinin kaç odalı olduğu, kaç katlı ya da kaç daireli olduğu, apartman mı müstakil ev mi olduğu, evdeki mekânların çeşitleri, büyüklüğü, işlevlerinin ne olduğu, evdeki yarı açık ve açık mekânlar, evde gerçekleştirilen eylemler, evin ısıtma sisteminin ve yapım sisteminin ne olduğu, evde hangi malzemelerin kullanıldığı, evdeki kapı, pencere vb. mimari elemanlara ilişkin özellikler, evin yakın çevresiyle ilgili bilgiler, yönelişi ve manzarasının olup olmadığı, evi kullanan bireyler, evdeki donatılar ve eşyalarla ilgili detaylar, akraba, misafir ve komşuluk gibi evdeki aile ilişkileri, evin plan özellikleri, evin mülkiyeti ve yapısal mimarisi, süslemeleri, detayları ile ilgili temalar altında toplanmıştır.

Kullanıcıların çocukluk evlerine yönelik anlatılarında, 19 görüşmeci evlerinin oda sayısına, 17 görüşmeci evlerinin kat/daire sayısı, 15 görüşmeci evlerinin apartman/müstakil ev olduğu, bahçesinin olup olmadığı gibi özelliklerine değinmiştir. Yanıtlarda ‘Evimiz tek katlı, müstakil, 1+1 ve yüksek girişliydi.’, ‘2 katlı 4 daireli bir binaydı.’ şeklinde ifadelerle yer verilmiştir. 12 görüşmeci ‘Mutfak ve salon birlikte kullanılan altında ahır olan 60 m² bir evdi.’, ‘Odaları çok küçüktü.’, ‘Benim odam oturma odamızdı.’ gibi ifadelerle evdeki mekânların çeşitlerini, büyüklüklerini ve işlevlerini ifade etmişlerdir. 12 görüşmeci ‘Kapıdan girince avlumuz vardı.’, ‘Evin dış kapısı meyveler ve özellikle güllerle dolu bir bahçeye açılıyordu.’ gibi cümlelerle evdeki bahçe, balkon, teras, avlu gibi yarı açık mekânlara ilişkin özelliklere değinmişlerdir. 12 görüşmeci ‘Bahçemizde ürün yetiştirdik.’, ‘Orada oynardık ve nehirde yüzerdik. Sosyal çocuklardık.’ gibi ifadelerle evde gerçekleşen eylemleri belirtmiştir. 12 görüşmeci ‘Kışın evi ısıtmak için soba veya Osmanlı mangalı yakardık.’, ‘Mutfakta ateşlik vardı. Yemeği orada pişiriyorduk, hem de ısıniyorduk.’ gibi ifadeler ise evlerin ısınma sistemi (soba, ocak, tandır) ile ilgili ayrıntılara değinmişlerdir. 11 görüşmeci ‘Yığma bir evdi. Tahtalar arasına balya çekilmiş. Balyaların arasına da kâğıtlar sıkıştırılmıştı.’, ‘Beton bile değildi. Deniz kumundan yapılmıştı.’ gibi ifadelerle çocukluk evlerinin malzemelerine ve yapım sistemlerine ilişkin özelliklere vurgu yapmışlardır. 10 görüşmeci ‘Ahşap kapısı vardı.’, ‘Korkuluksuz bir merdivenle balkona çıkılıyordu.’ gibi ifadelerle kapı, pencere, merdiven gibi mimari yapı elemanlarından bahsetmiştir. 9 kullanıcı ‘Evin iki girişi vardı. Biri bahçeye, diğeri yola bakıyordu.’, ‘Eğimli bir arazideydi. Kuzey ve güneyde cephesinde iki girişi vardı.’ gibi ifadelerle evin yakın çevresine ve yönlenmesine değinmişlerdir. 8 görüşmeci ‘6 kişi kalıyorduk.’ gibi ifadelerle evlerdeki kullanıcı gruplarına değinmişlerdir. 7 görüşmeci ‘Tereklerimiz vardı.’, ‘Girişte mutfak dolabı vardı.’ şeklinde evdeki donatılar, mobilyalar, aksesuarlar ve eşyalarla ilgili bilgiler vermişlerdir. 6 görüşmeci ‘Komşularımızla bir araya gelip sobanın etrafında toplanıp muhabbet ederdik.’, ‘Komşularımızla girer çıkardık. Herkes birbirine güvenirdi. Gerçek sevgi ve samimiyet vardı.’ cevaplarıyla evdeki aile, akraba, misafir, komşuluk ilişkilerini belirtmişlerdir. 5 kullanıcıdan biri ‘Kapıdan girince kare bir hole giriyorduk. Karşıda mutfagımız vardı. Mutfagın iki yanında birer oda vardı. Holün diğeri iki yanında ise diğeri iki oda vardı. Sağdaki odanın yanındaki holde banyo ve tuvaletimiz vardı.’ cümleleriyle evin plan kurgusunu anlatmıştır. 2 kullanıcı ‘Dededen kalmaydı.’, ‘Apartman bize aitti.’ gibi ifadelerle evin mülkiyetiyle ilgili bilgi vermişlerdir.

Son olarak 1 kullanıcı ‘Üstü kırman derler kat kat tahtalarla yapılmıştı.’ cevabıyla evdeki yapısal mimari ve süsleme ile ilgili bilgiler vermiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Çocukluk evi anlatılırken eve ilişkin değinilen özellikler

Görüşmecileri çocukluk evlerine ilişkin anlatıları genel olarak değerlendirildiğinde; anlatılarda en çok evlerinin oda sayısı, kat/daire sayısı, evin tipi (müstakil, apartman, bahçeli), plan özellikleri, evdeki mekânlar, büyüklükleri, balkon, bahçe, teras, avlu gibi evdeki yarı açık mekânlar, donatılar/mobilyalar, mimari/süsleme detaylar gibi eve ilişkin fiziksel özelliklere yer verilmiştir. İkinci sırada ise evin malzeme ve teknik özellikler ile evde yaşayanlara ilişkin aktarımlar yapılmıştır. Son olarak da evin yakın çevresine ilişkin özelliklerden bahsedilmiştir (Tablo 5). Genel bir anlatımla, çocukluk evlerine ilişkin anlatılarda ağırlıklı olarak fiziksel özelliklere değinilmiştir.

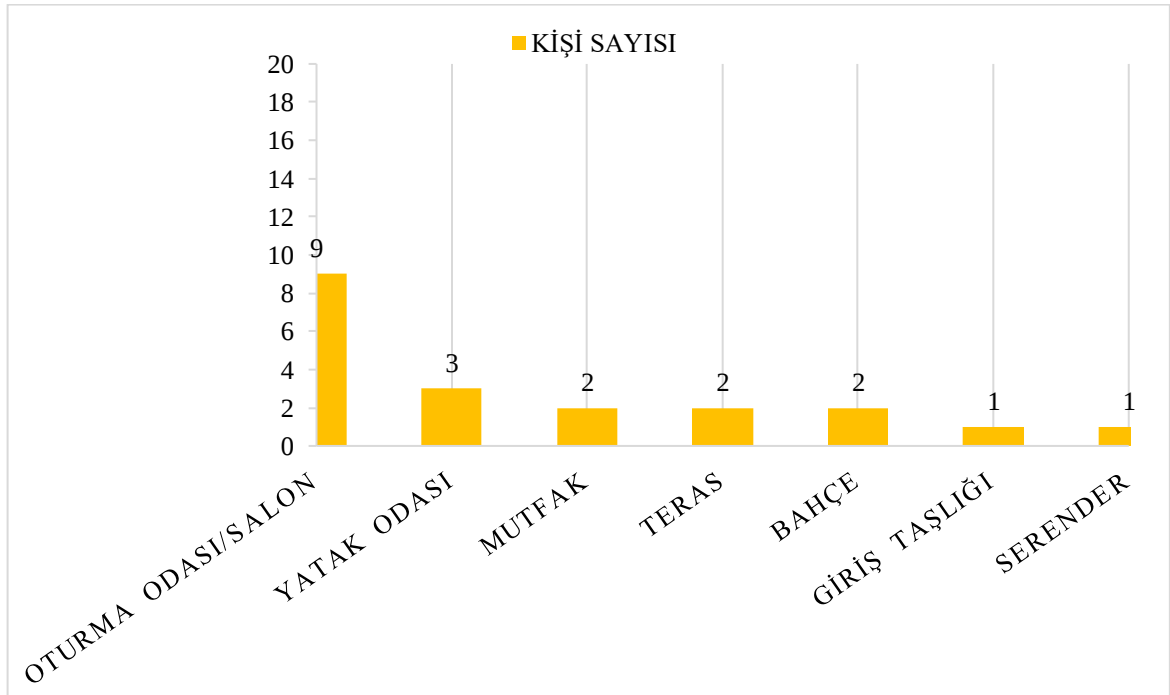
Tablo 5. Çocukluk evi anlatılarına dair genel özellikler

1. Eve ilişkin fiziksel özellikler	- Oda Sayısı	19 Kullanıcı
	- Kat/Daire Sayısı	17 Kullanıcı
	- Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Bahçeli)	15 Kullanıcı
	- Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	12 Kullanıcı
	- Evdeki Yarı Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe, Teras, Avlu)	12 Kullanıcı
	- Donatı/Mobilya/Aksesuar/Eşya	7 Kullanıcı
	- Plan Kurgusu	5 Kullanıcı
	- Yapısal Mimari/Süsleme Detaylar	1 Kullanıcı
2. Eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler	- Isınma Sistemi (Soba, Ocak, Tandır)	12 Kullanıcı
	- Malzeme/Yapım Sistemi	11 Kullanıcı
	- Mimari Yapı Elemanları (Kapı, Pencere, Merdiven)	10 Kullanıcı
3. Kullanıcıya ilişkin özellikler	- Gerçekleşen Eylemler	12 Kullanıcı
	- Kullanıcı Grubu	8 Kullanıcı
	- Evdeki Aile İlişkileri (Akraba, Misafir, Komşuluk)	6 Kullanıcı
	- Mülkiyet	2 Kullanıcı
4. Evin yakın çevresine ilişkin özellikler	- Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	9 Kullanıcı

Görüşmecilere çocukluk eviniz olarak ‘Anlattığınız eviniz hangisidir? Neden o evi seçtiniz?’ soruları yöneltildiğinde 8 görüşmecenin, 18 yaşına kadar sadece 1 evde yaşadığı belirlenmiştir. Diğer 12 görüşmecenin anlattıkları evi seçme nedenleri doğup büyüdüğü yer oluşu, yaşanmışlıklar ve daha fazla hatırlanma ile ilişkilidir. Doğup büyüdüğü yer oluşu ile ilgili; ‘Anlattığım ev doğduğum, büyüdüğüm ev..’, ‘İlk evimiz, orada büyüdüm.’, ‘Doğduğum yer orası.. Büyüdüğüm ve okula gittiğim yer oraydı.’, ‘Doğduğum, büyüdüğüm ev.’ şeklinde cevaplar verilmiştir. Yaşanmışlıklarla ilgili olarak; ‘İlk evimiz. Çünkü bütün anılarım oradaydı.’, ‘2. evimiz, daha sıcak, çocuksu duyguların daha çok yaşandığı, hepimizin bir arada olduğu ev.’, ‘En fazla orada vakit geçirdim. Lise yıllarım orada geçti. Büyüğüm, kendim olduğum yer orasıydı. Oradaki anılarım daha fazlaydı.’, ‘2.evimiz. İlki yörük olduğumuz için çadırdı. Detaylı hatırlayamıyorum. 2.evimizde daha güzel anılarım var. Çocukluk evim benim için o ev.’, ‘2.evimiz. En fazla orada vakit geçirdiğim için orayı anlattım.’ ifadelerine yer verilmiştir. Daha fazla hatırlanma ile ilgili

olarak ise ‘2. Çünkü hatırladığım ev orası.’, ‘3.evimiz. O yaşa kadar en fazla zaman geçirdiğim ve hatırladığım ev orasıydı.’ şeklinde cevaplar verilmiştir.

Görüşmecilere çocukluk evlerinde en çok hangi mekânda vakit geçirildiği sorulduğunda; 20 görüşmecinin 9’u ‘oturma odası/salon’, 3’ü ‘yatak odası’, 2’si ‘mutfak’, 2’si ‘teras’, 2’si ‘bahçe’, 1’i ‘giriş taşlığı’ ve diğer 1 kişi de ‘serender’ cevabını vermiştir (Şekil 10).

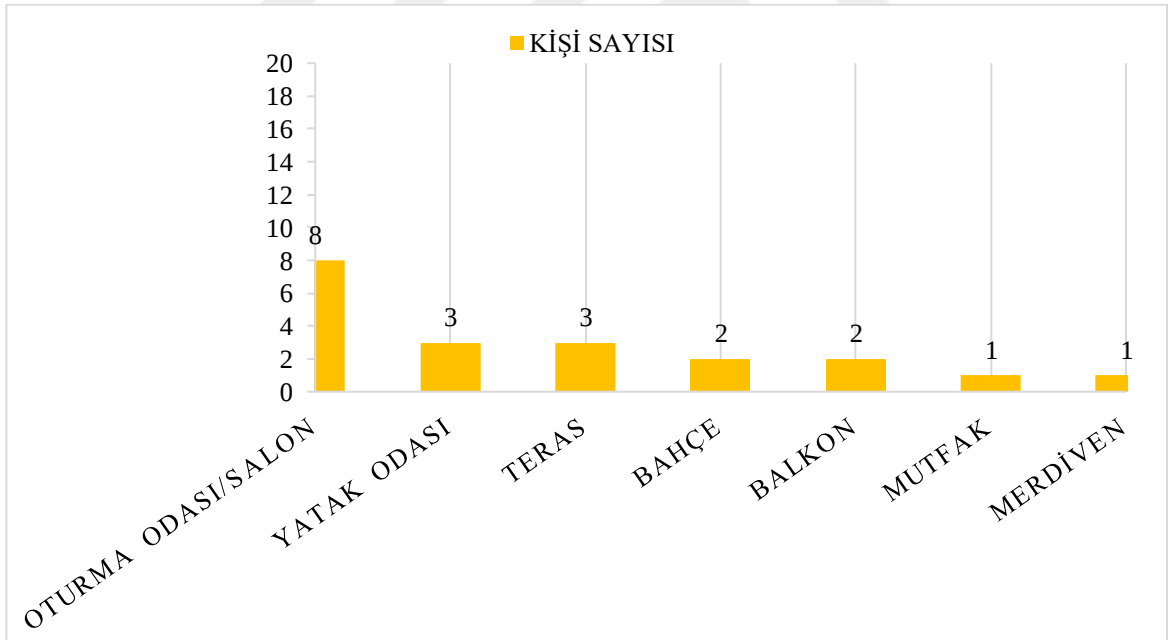
Şekil 10. Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânların dağılımı

Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânların büyük çoğunluğu (14’ü) evin içindeki oturma odası/salon, yatak odası, mutfak gibi kapalı mekânlar, 5’i teras, bahçe, giriş taşlığı gibi yarı açık ve açık mekân, 1’i ise serenderdir (Şekil 11).

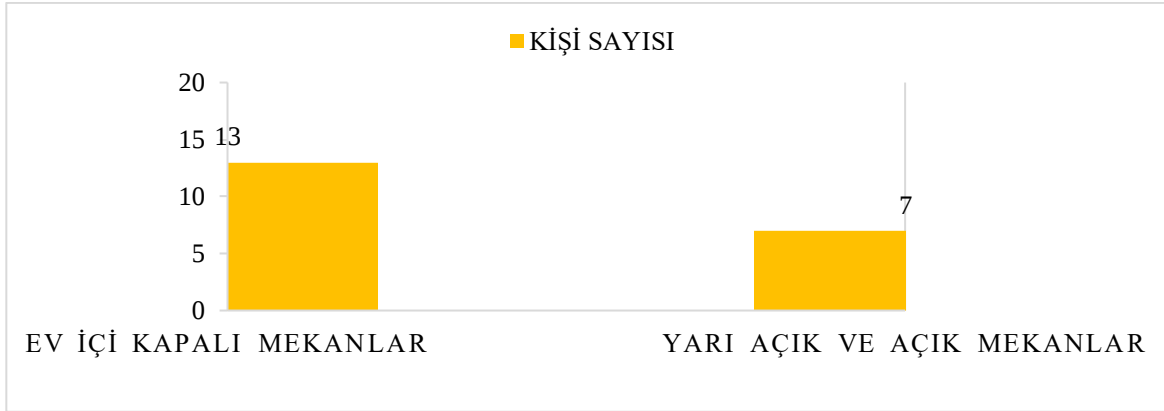
Şekil 11. Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânlar

Görüşmecilere çocukluk evlerine ilişkin belleklerinde en çok yer edinen mekânın hangi mekân olduğu sorulduğunda; 20 görüşmecinin 8'i 'oturma odası/salon', 3'ü 'yatak odası', 3'ü 'teras', 2'si 'bahçe', 2'si 'balkon', 1'i 'mutfak' ve diğer 1 kişi 'merdiven' cevabını vermiştir (Şekil 12).

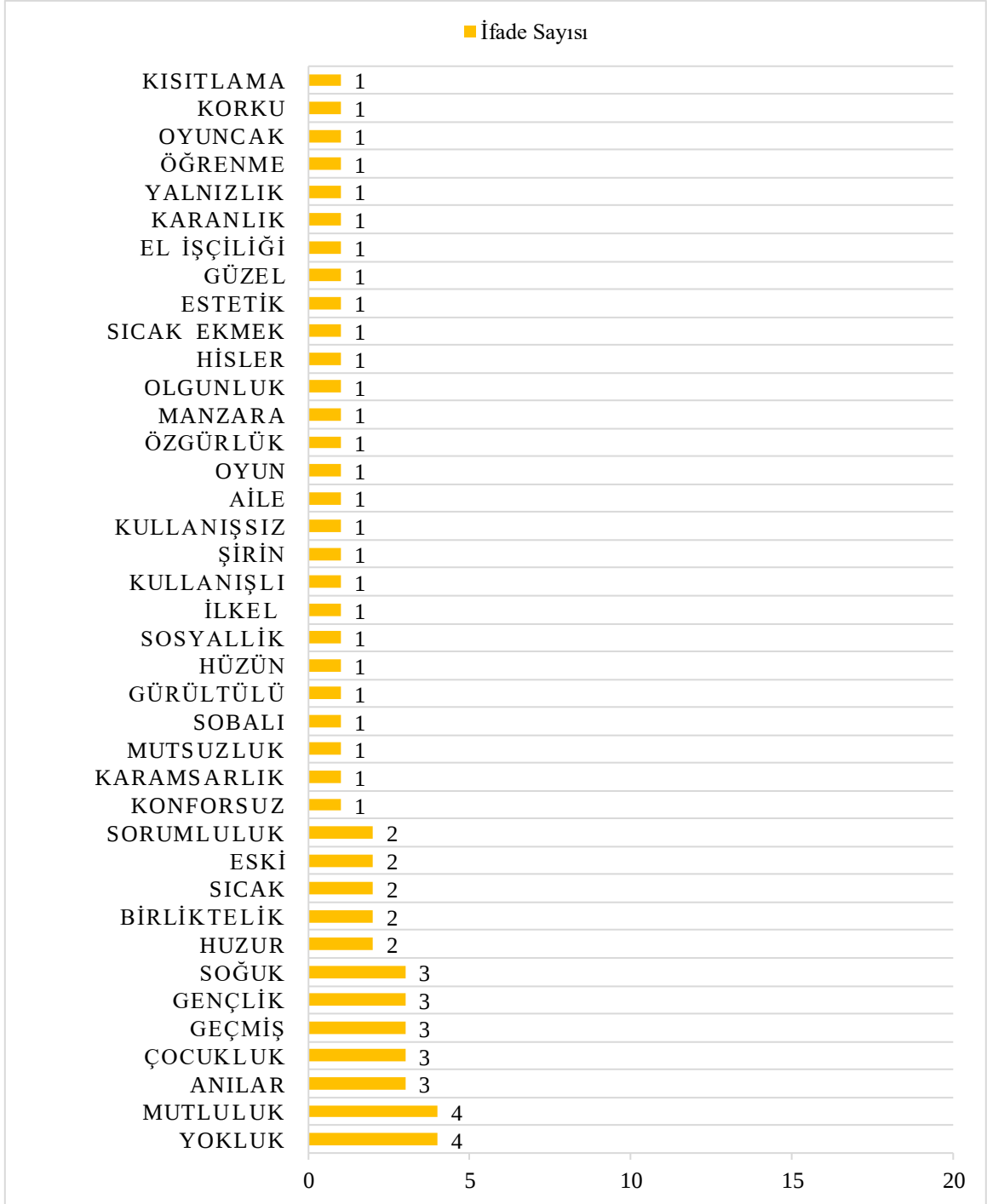
Şekil 12. Çocukluk evinde bellekte en çok yer edinen mekânların dağılımı

Çocukluk evinde bellekte en fazla yer edinen mekânlara bakıldığında 13'ünün evin içindeki kapalı mekânlar (oturma odası/salon, yatak odası, mutfak, merdiven) ve 7'sinin ise yarı açık ve açık mekânlar (teras, bahçe, balkon) olduğu görülmüştür (Şekil 13).

Şekil 13. Çocukluk evinde bellekte en fazla yer edinen mekânlar

Görüşmecilerden çocukluk evlerini anlatan 3 kelimeyi ifade etmeleri istendiğinde alınan cevaplar; ifade edilmiş olan kelimeler/kavramlar dile getiriliş sayısı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda en çok dile getirilen kelimeler/kavramlar ‘mutluluk’ ve ‘yokluk’ ifadeleridir. 4’er defa söylenmişlerdir. Bu ifadeler tezat kavramlardır. Geçmişe dair evin izleri olumlu bir psiko-sosyal özellik olan ‘mutluluk’ ile ifade edilirken aynı zamanda olumsuz psiko-sosyal özellik olan ‘yokluk’ kelimesi/kavramıyla da ifade edilmiştir. İkinci sırada ise ‘anılar’, ‘çocukluk’, ‘geçmiş’, ‘gençlik’ ve ‘soğuk’ kavramları 3’er defa ifade edilmiştir. Bu kelimeler/kavramlar arasında ‘soğuk’ ifadesi hariç, eskide kalmışlığı ifade eden kavramlardır. ‘Soğuk’ kavramı ise fiziksel olarak o dönemde ısı konforunun sonraki yıllarda iz bıraktığını göstermektedir. Daha sonraki sırada ise ‘huzur’, ‘birliktelik’, ‘sıcak’, ‘eski’ ve ‘sorumluluk’ ifadeleri 2’şer görüşmeci tarafından dile getirilmiştir. Bu kavramlar da çoğunlukla psiko-sosyal özelliklerdir. Sadece ‘eski’ kavramı o dönem evinin olumsuz bir fiziksel özelliği olarak ifade edilmiştir. Diğer kelimeler/kavramlar ise ‘konforsuz’, ‘karamsarlık’, ‘mutsuzluk’, ‘sobalı’, ‘gürültülü’, ‘hüzün’, ‘sosyallik’, ‘ilkel’, ‘kullanışlı’, ‘şirin’, ‘kullanışsız’, ‘aile’, ‘oyun’, ‘özgürlük’, ‘manzara’, ‘olgunluk’, ‘hisler’, ‘sıcak ekmek’, ‘estetik’, ‘güzel’, ‘el işçiliği’, ‘karanlık’, ‘yalnızlık’, ‘öğrenme’, ‘oyuncak’, ‘korku’ ve ‘kısıtlama’ 1’er görüşmeci tarafından ifade edilmiştir (Şekil 14).

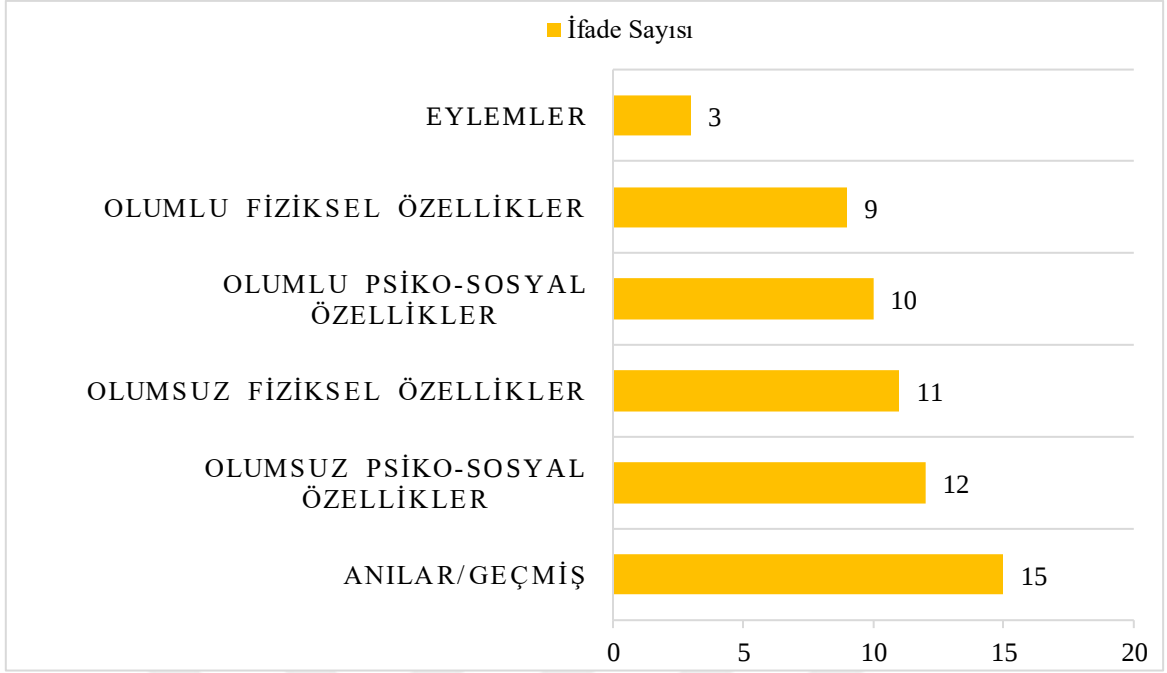
Şekil 14. Çocukluk evini anlatan kelimeler/kavramlar

Çocukluk evini anlatan ifadelere ilişkin veriler aynı zamanda, Maxqda programı ile oluşturulan kelime bulutuyla görselleştirilmiştir. 60 kelime arasından yapılan analiz sonucu kelimelerin yoğunluğu Şekil 15’de görülmektedir.

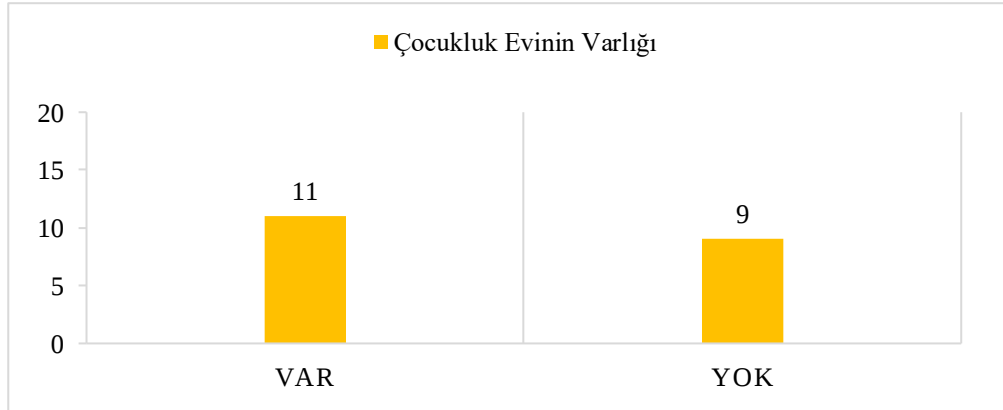
Şekil 15. Çocukluk evini tarifleyen kelimelerin frekans analizi

Genel olarak tariflenen bu ifadelerle ilgili temalar; anılar/geçmiş, olumlu/olumsuz fiziksel ve psiko-sosyal özellikler ve eylemler başlıkları altında toplanmıştır. İfadelerin gruplanması, görüşmelerdeki çocukluk eviyle ilgili anlatılar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. 15 defa ifade edilen anılar, çocukluk, gençlik, geçmiş, olgunluk ve hisler gibi kelimeler/kavramlar ‘anılar/geçmiş’ temasıyla ilişkilendirilmiştir. 12 defa ifade edilen karamsarlık, mutsuzluk, hüznün, yokluk, sorumluluk, kısıtlama, korku ve yalnızlık gibi kavramlar ‘olumsuz psiko-sosyal özellikler’ teması altında toplanmıştır. 12 defa ifade edilen huzur, birliktelik, aile, mutluluk, sosyallik ve özgürlük ‘olumlu psiko-sosyal özellikler’ temasıyla ilişkilendirilmiştir. 11 defa ifade edilen konforsuzluk, sobalı, gürültülü, ilkel, eski, kullanışsız, soğuk ve karanlık ifadeleri ‘olumsuz fiziksel özellikler’ teması altında toplanmıştır. 9 defa ifade edilen kullanışlı, şirin, manzara, sıcak, sıcak ekmek, estetik, güzel ve el işçiliği kavramları ‘olumlu fiziksel özellikler’ teması altında birleştirilmiştir. Son olarak 3 defa ifade edilen oyun, oyuncak ve öğrenme ifadeleri ise ‘eylemler’ temasıyla ilişkilendirilmiştir (Şekil 16).

Şekil 16. Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması

Görüşmecilere çocuklukta yaşadıkları evlerinin günümüzde varlığını sürdürüp sürdürmediği sorulduğunda; 20 görüşmecinin 11'i evinin hala durduğunu, 9'u ise evinin yıkıldığını belirtmiştir (Şekil 17).

Şekil 17. Çocukluk evinin günümüzdeki durumu

Çocukluk evleri günümüzde de varlığını sürdüren 11 görüşmeciye evlerini gördüklerinde ne hissettikleri sorulmuştur. 2, 3, 5, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 19 numaralı görüşmecilere ait cevaplar aşağıda verilmiştir.

G2: ‘Annem ve babam geliyor aklıma, geçmiş günlere gidiyorum. Duygusallaşıyorum. Benim için manevi anlamı çok büyük.’

G3: ‘Hala annem ve kız kardeşim o evde yaşıyor. Geçmişe özlem duyuyorum.’

G5: ‘Eski anılarımı hatırlıyorum. Kötü bir anım olmadığı için o günlerdeki mutluluğumu düşünüyorum.’

G12: ‘Evi harabeye çevirmişler. Üzülüyorum. Hayal kırıklığı var. Ama hep mutlu günleri hatırlıyorum.’

G13: ‘Çocukluk günlerimi hatırlıyorum. Anne ve babamı düşünüyorum. Kayıplarımız oldu tabi. Artık görünce duygulandırıyor beni.’

G14: ‘Orayı görünce gençliğim geliyor aklıma. O günleri düşününce mutlu oluyorum.’

G15: ‘Evi ben yeniledim. Hala kullanıyorum. O yüzden sürekli beni beklediğini düşünüyorum.’

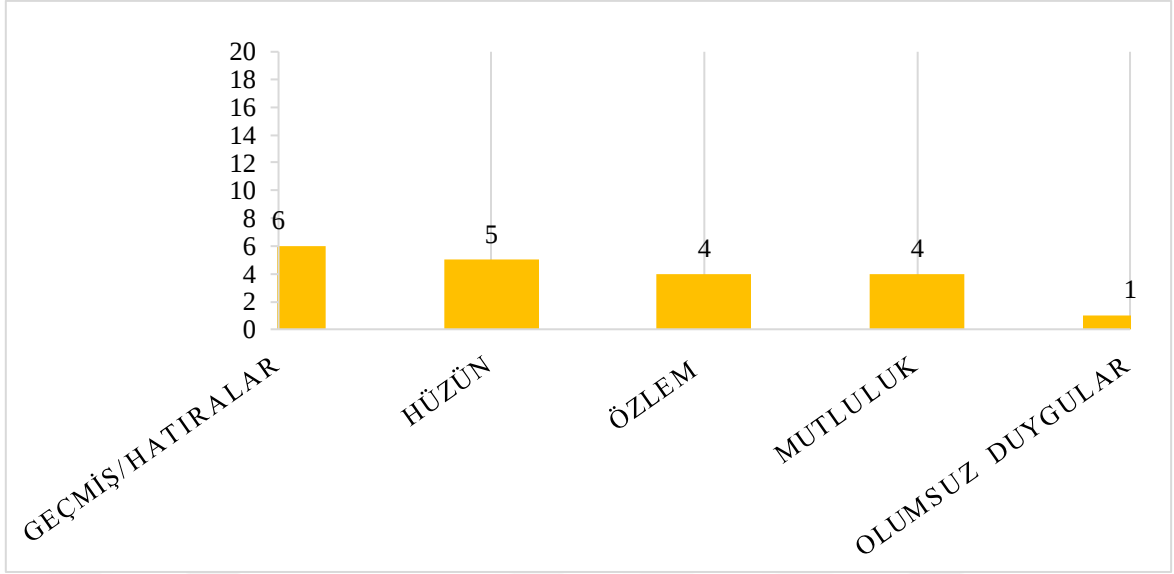
G16: ‘Görünce çocukluğum geliyor aklıma. Cephe boyunca uzanan balkondan sokağa hâkimdim. O günleri hatırlıyorum.’

G17: ‘Hüzün hissediyorum. 15 kişiden 1 kişi kalmadı. Her şey darmadağın. Görünce içine bile girmek istemiyorum.’

G18: ‘Fakat eski halinden eser yok. O yüzden orayı hatırlatmıyor.’

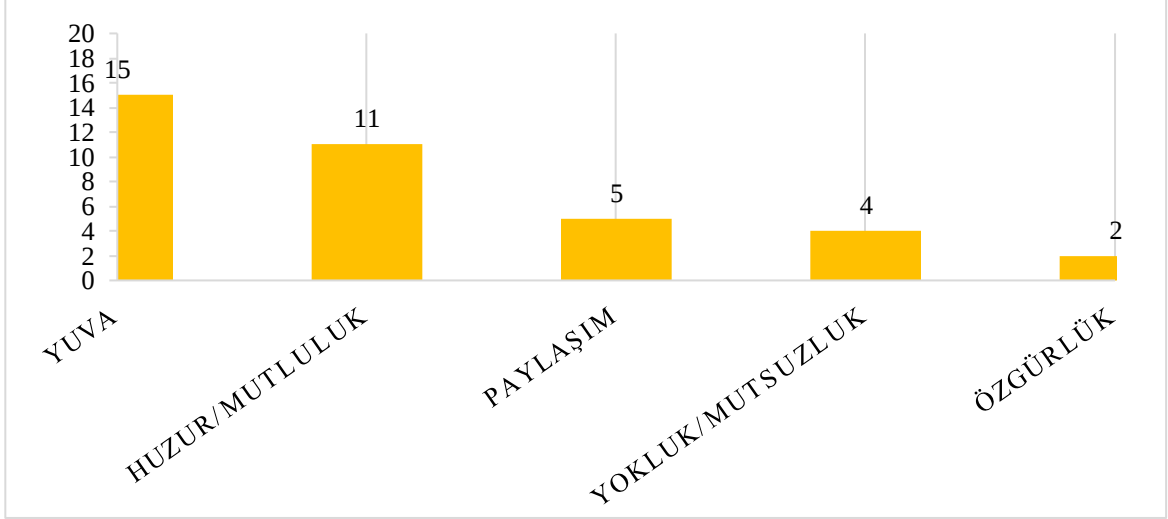
G19: ‘Çocukluğum aklıma geliyor. Arkadaşlarımla geçirdiğim güzel vakitleri düşünüyorum. Gelin olup evden çıkışım aklıma geliyor. O ev rüyalarım bile giriyor.’

Özetlemek gerekirse, verilen cevaplar arasında 6 görüşmeci (G2, G5, G13, G14, G16, G19) geçmiş/hatıraları ifade etmişlerdir. 5 görüşmeci (G2, G12, G13, G15, G17) duyduğu hüznü belirtmiştir. 4 görüşmeci (G2, G3, G15, G19) duyduğu özlemi ifade etmiştir. Yine 4 görüşmeci (G5, G12, G14, G19) hissettiği mutluluğu belirtmiştir. 1 görüşmeci (G18) de orayı hatırlatmadığını vurgulayarak olumsuz duygusunu ifade etmiştir (Şekil 18).

Şekil 18. Görüşmecilerin çocukluk evini görünce hissettiklerine yönelik temalar

Görüşmecilere çocukluk evlerinin o yaşlardaki anlamı sorulduğunda alınan cevaplar yuva, huzur/mutluluk, yokluk/mutsuzluk, paylaşım ve özgürlük temaları altında gruplanmıştır. 15 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘sıcak bir yuva olması’, ‘vazgeçilmezlerim’, ‘sığındığım, dinlendiğim liman’, ‘şefkat gördüğüm bir güvence’ ve ‘aidiyet duyduğum yer’ gibi ifadeler “yuva” teması ile ilişkilendirilmiştir. 11 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘mutluluk yuvası’, ‘Kardeşlerimle ailemle bir arada olmak mutluluk veriyordu.’ ve ‘mutlu ve huzurlu olduğum yer’ gibi ifadeler ise “huzur ve mutluluk” teması altında gruplanmıştır. 5 kullanıcının ‘sevgi, samimiyet ve güven vardı.’, ‘komşularımızla hep bir aradaydık.’, ‘Bütün derdimizi, sıkıntımızı ve sevgimizi paylaşırdık.’ şeklindeki ifadeleri “paylaşım” temasıyla ilişkilendirilmiştir. 4 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘Yokluk içindeydik.’, ‘Ailem çok küçük yaşta bize sorumluluk vermeye başladı. Çocukluk pek yaşayamadım.’ gibi ifadeler ise “yokluk/mutsuzluk” teması altında toplanmıştır. 2 görüşmecinin ‘En özgür olduğum alan oraydı.’, ‘Çocuktuk tabi, bizim için evin içindeki şeyler eğlenceliydi.’ ifadeleri ise “özgürlük” teması ile ilişkilendirilmiştir. (Şekil 19).

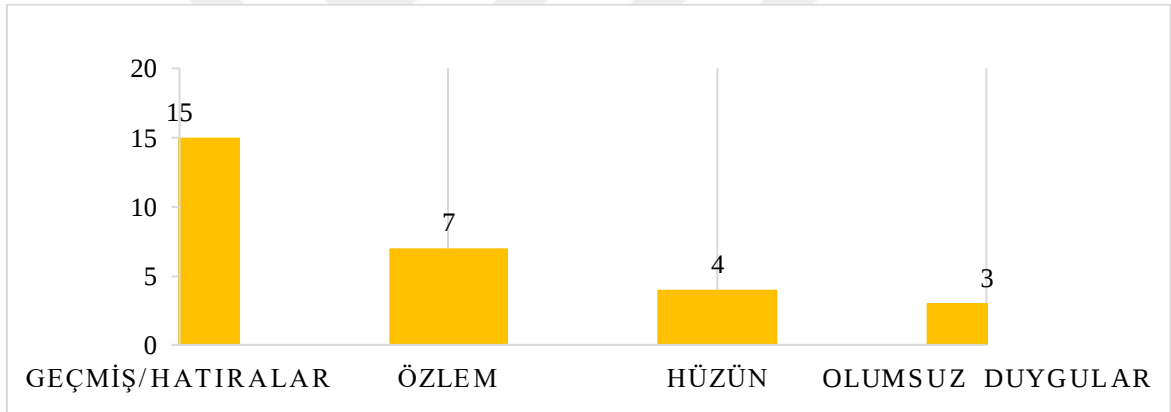
Şekil 19. Kullanıcı için çocukluk yaşlarında evinin anlamı ile ilgili temalar

Çocukluk yaşlarında yaşanan evin anlamına ilişkin veriler Maxqda programında analizlendiğinde kelime bulutunda ‘sığındığım yer’ kelimesinin en yoğun ifade edildiği görülmektedir. Bu ifade ‘yuva’ temasında değerlendirilmiştir. İkinci sırada ‘yuva’, ‘mutluluk’ ve ‘aile’ kelimeleridir. Yuva ve aile kavramları ‘yuva’ temasında değerlendirilirken, mutluluk ifadeleri ‘huzur/mutluluk’ temasıyla ilişkilendirilmiştir. Üçüncü sırada ise ‘yokluk’ kelimesi yer almaktadır. Bu ifade de ‘yokluk/mutsuzluk’ temasında gruplanmıştır. Diğer ifadeler ise az yoğunluktadır (Şekil 20). Genel bir anlatımla, kullanıcı için çocukluk yaşlarında evin anlamı kişisel ve sosyal özelliklerle ifade edilmiştir.

Şekil 20. Çocukluk yaşlarında evin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi

Görüşmecilere çocukluk evlerinin şu anki anlamı sorulduğunda ifadeler doğrultusunda evin şu anki anlamı beş başlıkla ilişkilendirilmiştir. Bunlar; geçmiş/hatıralar, özlem, hüznün ve olumsuz duygular temalarıdır. 15 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘Geçmiş aklıma geliyor.’, ‘ortak noktamız’, ‘Anılarım, çocukluğum. Anlamı derin.’, ‘geçen seneler’, ‘öğrenmeye başladığım yer’ gibi ifadelerle ‘geçmiş/hatıralar’ teması ilişkilendirilmiştir. 7 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘Keşke tekrar o zamanları yaşayabilsem’, ‘O ev bana birlikte olmanın değerini hatırlatıyor.’ ifadeleri ‘özlem’ temasıyla belirtilmiştir. 4 kullanıcı tarafından ‘hüznün’ temasında ifade edilenler, ‘Keşke hep bir arada kalabilseydik.’, ‘Hala rüyalarım giriyor. O günlere dönmek istiyorum.’ şeklindedir. 3 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘Güzel bir anım olmadığı için yabancı geliyor.’, ‘Özlem duyamayacağım bir yerdi.’ gibi iyi hatırlamayan görüşmecilerin ifadeleri de ‘olumsuz duygular’ ile ilişkilendirilmiştir (Şekil 21).

Şekil 21. Kullanıcı için şu an çocukluk evinin anlamı ile ilgili temalar

Şu an çocukluk evinin anlamına ilişkin veriler Maxqda programında analiz edildiğinde kelime bulutunda ‘hatıralar’ kelimesinin en yoğun ifade edildiği görülmektedir. İkinci sırada ‘çocukluk’ kelimesidir. Hatıralar ve çocukluk ifadeleri ‘geçmiş/hatıralar’ temasında gruplanmıştır. Üçüncü sırada ise ‘üzülüyorum’ ve ‘geçmiş’ ifadeleri yer almaktadır. Üzülüyorum ifadesi ‘hüznün’ temasıyla ilişkilendirilirken, geçmiş ifadesi yine ‘geçmiş/hatıralar’ temasında gruplanmıştır. Diğer kelimelerin ifade edilme sıklığı azdır (Şekil 22). Genel bir anlatımla, kullanıcı için çocukluk evinin şu anki anlamı kişisel özelliklerle ifade edilmiştir.

Şekil 22. Şu an çocukluk evinin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi

3.2.2. Mevcut Kullanımdaki Evin Anlamına Yönelik Bulgular

Bu bölümde görüşmecilere mevcut kullanımdaki evleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Görüşmecilerin mevcut kullanımdaki evlerinde geçirdikleri sürelerle ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir (Tablo 6). Mevcut kullanımdaki evde geçirilen süreler 7 görüşmecinin (G1, G11, G12, G13, G15, G18, G20) 0-5 yıl arasında, 8 görüşmecinin (G2, G5, G6, G7, G10, G14, G17, G19) 5-10 yıl arasında ve 5 görüşmecinin (G3, G4, G8, G9, G16) ise 10 yıldan fazladır.

Tablo 6. Görüşmecilerin mevcut kullarımdaki evleriyle ilgili bilgiler

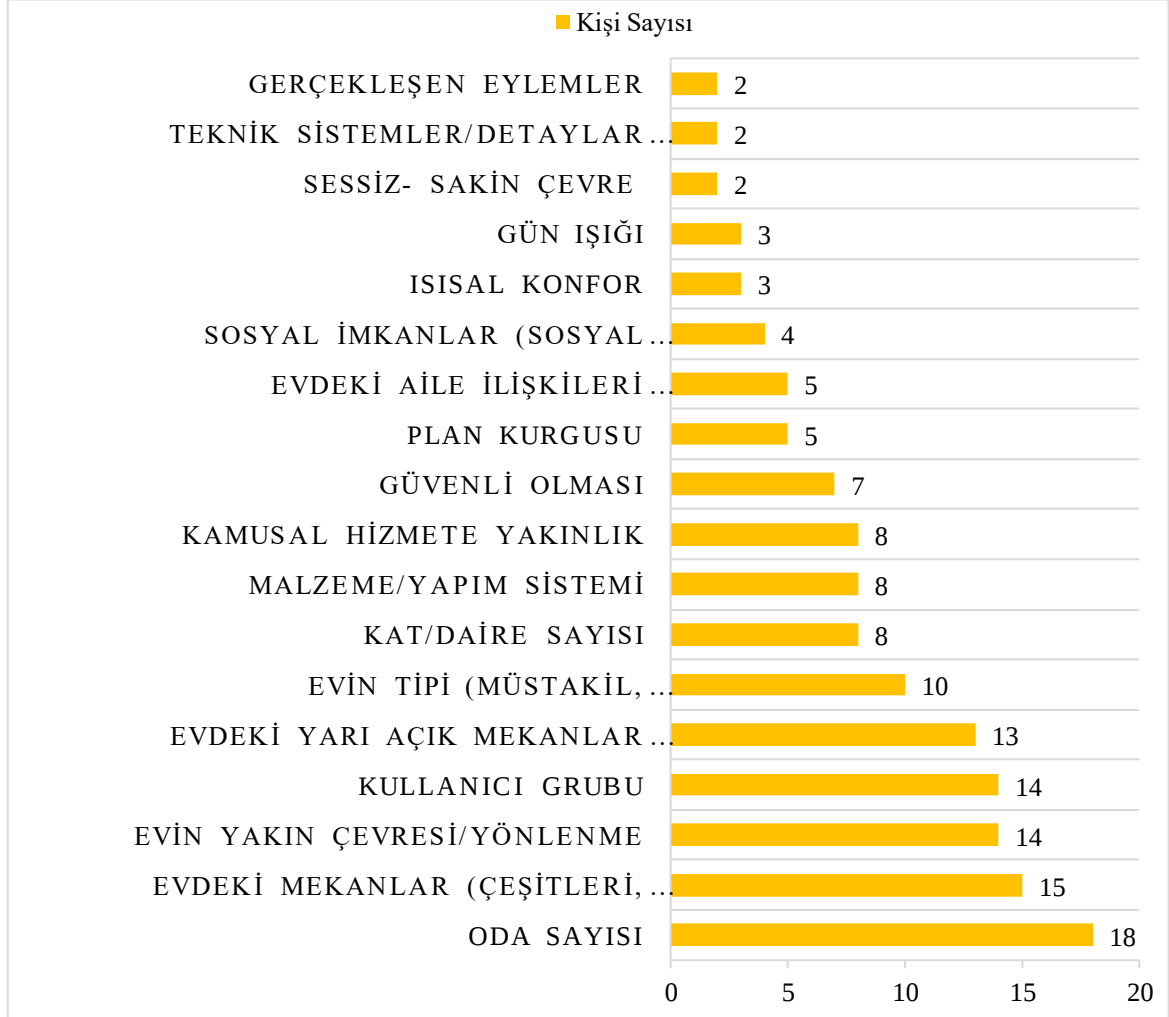
G	Mevcut kullarımdaki evde geçirilen süre
G1	3 yıl
G2	10 yıl
G3	23 yıl
G4	24 yıl
G5	6 yıl
G6	8 yıl
G7	7 yıl
G8	17 yıl
G9	17 yıl
G10	7 yıl
G11	5 yıl
G12	3 yıl
G13	3 yıl
G14	6 yıl
G15	3 yıl
G16	15 yıl
G17	7 yıl
G18	3 yıl
G19	6 yıl
G20	3 yıl

Kullanıcılardan mevcut evlerini anlatmaları istenmiştir. Alınan cevaplar evinin kaç odalı olduğu, evindeki mekânların özellikleri, evin yakın çevresinde nelerin bulunduğu ve manzarası, evi kullanan bireylerin kimler olduğu, evdeki balkon, bahçe gibi yarı açık ve açık mekânlar, müstakil, site gibi evin tipinin ne olduğu, kat/daire sayısına dair bilgiler, evde kullanılan malzemeler ve evin yapım sistemi, evin kamusal hizmetlere yakınlığı, evin güvenli olması, plan özellikleri, misafir, komşuluk, akrabalık gibi evdeki aile ilişkileriyle ilgili bilgiler, evdeki sosyal imkânların neler olduğu, evin ısısal konforunun nasıl olduğu, evin gün ışığı alıp-alınması, sessiz-sakin bir çevrede mi değil mi, evdeki teknik sistemlere

dair bilgiler ve evde bireylerin gerçekleştirdiği eylemlerle ilgili temalar altında gruplanmıştır.

Kullanıcıların mevcut kullanımdaki evlerine yönelik anlatılarında, 18 kullanıcı '3+1', '4 oda 1 salon' gibi ifadelerle oda sayısına değinmiştir. 15 kullanıcı 'kutu gibi', 'evim büyük ve kullanışlı', 'oldukça büyük bir ev', 'Diğer odalar çocuklarım ve torunlarım geldiğinde kullanılıyor.' gibi ifadelerle evdeki mekânların çeşitleri, büyüklükleri ve işlevlerini ifade etmişlerdir. 14 kullanıcı 'denize karşı', 'her yöne bakan', 'manzaralı bir ev' gibi ifadelerle evin yakın çevresi, yönlenme ve manzarasından bahsetmişlerdir. 14 görüşmeci ise 'Kızım ile birlikte yaşıyoruz.', '3 kişi yaşıyoruz.' gibi ifadelerle evi kullanan kullanıcı grubundan söz etmiştir. 13 kullanıcı 'iki cephesinde birer balkon var.', 'salona açılan büyük bir bahçe var.', 'cephe boyunca uzun balkonum var.' şeklinde ifadelerle evdeki balkon, bahçe, teras gibi yarı açık ve açık mekânlardan bahsetmişlerdir. 10 kullanıcı 'site içinde bir ev', 'mahallenin ilk apartmanı' gibi ifadeleriyle evin tipi hakkında (müstakil, apartman, site, bahçeli) bilgi vermişlerdir. 8 kullanıcı '4 katlı 8 dairesi', 'bir apartmanın 5. katı burası' gibi ifadelerle kat/daire sayısını belirtmişlerdir. 8 kullanıcı 'TOKİ konutu olduğu için malzemeleri iyi değil, ıslak hacimlerdeki malzemeleri yenilemek isterim.', 'betonarme bir ev' gibi ifadelerle evde kullanılan malzemeler ve yapım sistemini anlatmışlardır. 8 kullanıcı 'İstediğim her şey evin çevresinde var.', 'Hastane ve eğitim kurumlarına özellikle çok yakın.' gibi ifadelerle evin kamusal hizmete yakınlığına değinmişlerdir. 7 kullanıcı 'güvenli bir site', 'güvenli bir muhit' gibi ifadelerle evin güvenli olduğunu ifade etmişlerdir. 5 kullanıcıdan biri plan kurgusunu, 'Alt katta salon var. Salona açılan büyük bir bahçe var. Arka cephede de bahçemiz var. 2. Katta mutfak ve oturma odası. 3. Katta 3 yatak odası var.' şeklinde anlatmıştır. 5 kullanıcı ise 'Komşuluk ilişkileri maalesef pek yok.', 'Komşularımızla ilişkilerimiz çok iyi.', 'Komşularım ile da sık sık görüşüyoruz.' gibi ifadelerle akraba, misafir, komşuluk gibi evdeki aile ilişkilerine değinmişlerdir. 4 kullanıcı 'otoparkı oldukça büyük', 'bahçesinde fazlaca yeşil alanı ve oyun alanları mevcut' gibi ifadelerle sosyal alan, park alanı ve otopark kullanımı gibi evin sosyal imkânlarına değinmiştir. 3 kullanıcı 'Kolay ısınıyor.', 'Yazları serin oluyor.' ifadeleriyle evin ısısal konfor ile ilgili özelliklerinden bahsetmiştir. Ayrıca 3 kullanıcı evin güneş almasına ve 2 kullanıcı ise sessiz-sakin çevrede bulunduğu değinmişlerdir. 2 kullanıcı 'Merkezi ısıtma ve güneş enerjisi sistemi olan bir site.', 'Asansörü olmadığı için sıkıntı yaşıyorum.' ifadeleriyle evdeki teknik sistemleri ve detayları (asansör, güneş enerjisi sistemi) ifade etmişlerdir. Son olarak 2 kullanıcı

‘Torunlarım geldiğinde rahat hareket edebiliyorlar.’, ‘Birlikte yaşamamız beni mutlu ediyor.’ gibi ifadelerle ise evde gerçekleştirilen eylemlerden bahsetmişlerdir (Şekil 23).

Şekil 23. Mevcut kullanımdaki eve ilişkin değinilen özellikler

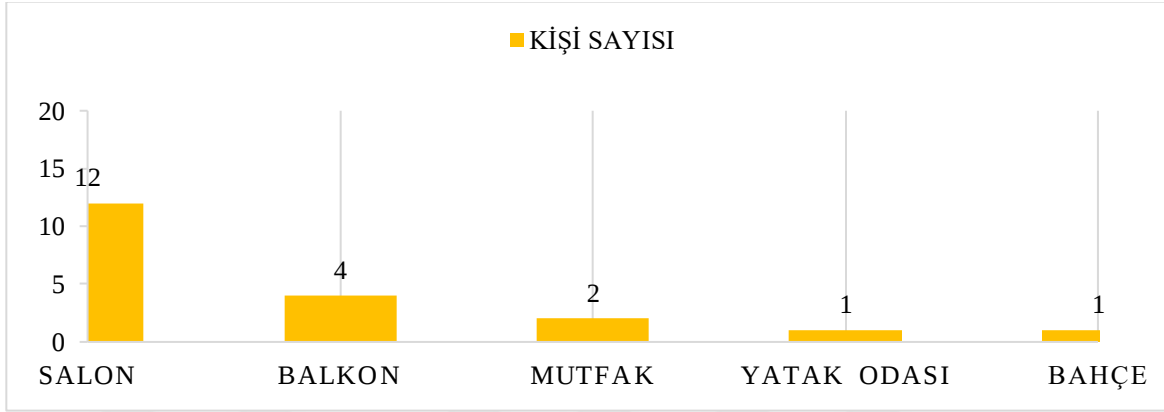
Görüşmecilerin mevcut evlerine ilişkin anlatıları genel olarak değerlendirildiğinde anlatılarında en çok evlerinin oda sayısı, kat/daire sayısı, evin tipi (müstakil, apartman, site, bahçeli), evdeki mekânların büyüklükleri, balkon, bahçe gibi yarı açık mekânlar ve plan özellikleri gibi eve ilişkin fiziksel özelliklere değinildiği görülmüştür. Evin yakın çevresi/yönlenişi ve manzarası, kamusal hizmete yakınlığı, güvenli bir ev olması, sosyal imkânları, evin sessiz-sakin bir çevrede olması gibi evin yakın çevresine ilişkin özellikler ise ikinci sırada belirtilmiştir. Kullanıcı grubu, akraba, misafirlik, komşuluk gibi evdeki aile ilişkileri, evde gerçekleşen eylemler gibi evin kullanıcılarına ilişkin özellikler de üçüncü sırada ifade edilmiştir. Son olarak da evde kullanılan malzemeler, evin yapım

sistemi, evdeki asansör, güneş enerjisi sistemi gibi teknik sistemler ve evin ısısal konforu, gün ışığı alması gibi eve ilişkin fiziksel konfor özelliklerinden bahsedilmiştir (Tablo 7). Mevcutta yaşadıkları evlerine ilişkin anlatılarda genellikle evin ve yakın çevresinin fiziksel özelliklerine değinilmiş olup ikinci sırada ise evdeki kullanıcılar ve sosyal ilişkilere yer verilmiştir.

Tablo 7. Mevcut kullanımdaki ev anlatılarına dair genel özellikler

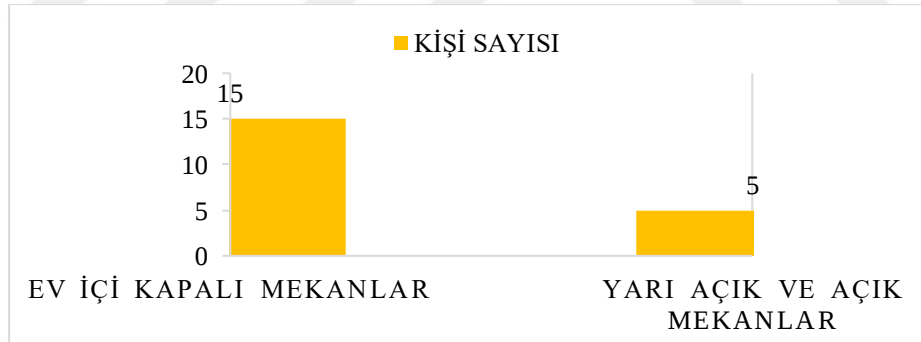
1. Eve ilişkin fiziksel özellikler	- Oda Sayısı	18 Kullanıcı
	- Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	15 Kullanıcı
	- Evdeki Yarı Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	13 Kullanıcı
	- Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	10 Kullanıcı
	- Kat/Daire Sayısı	8 Kullanıcı
	- Plan Kurgusu	5 Kullanıcı
2. Eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler	- Malzeme/Yapım Sistemi	8 Kullanıcı
	- Teknik Sistemler/Detaylar (Asansör, Güneş Enerjisi Sistemi)	2 Kullanıcı
3. Eve ilişkin fiziksel konfor özellikleri	- Isısal Konfor	3 Kullanıcı
	- Gün ışığı	3 Kullanıcı
4. Kullanıcıya ilişkin özellikler	- Kullanıcı Grubu	14 Kullanıcı
	- Evdeki Aile İlişkileri (Akraba, Misafir, Komşuluk)	5 Kullanıcı
	- Gerçekleşen Eylemler	2 Kullanıcı
5. Evin yakın çevresine ilişkin özellikler	- Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	14 Kullanıcı
	- Kamusal Hizmete Yakınlık	8 Kullanıcı
	- Güvenli olması	7 Kullanıcı
	- Sosyal İmkanlar (Sosyal alan, park alanı, otopark)	4 Kullanıcı
	- Sessiz-sakin çevre	2 Kullanıcı

Görüşmecilere mevcut evlerinde en çok sevdikleri mekânın hangi mekân olduğu sorulduğunda; 20 görüşmecinin 12'si 'salon', 4'ü 'balkon', 2'si 'mutfak', 1'i 'yatak odası' ve 1'i 'bahçe' cevabını vermiştir (Şekil 24).

Şekil 24. Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânların dağılımı

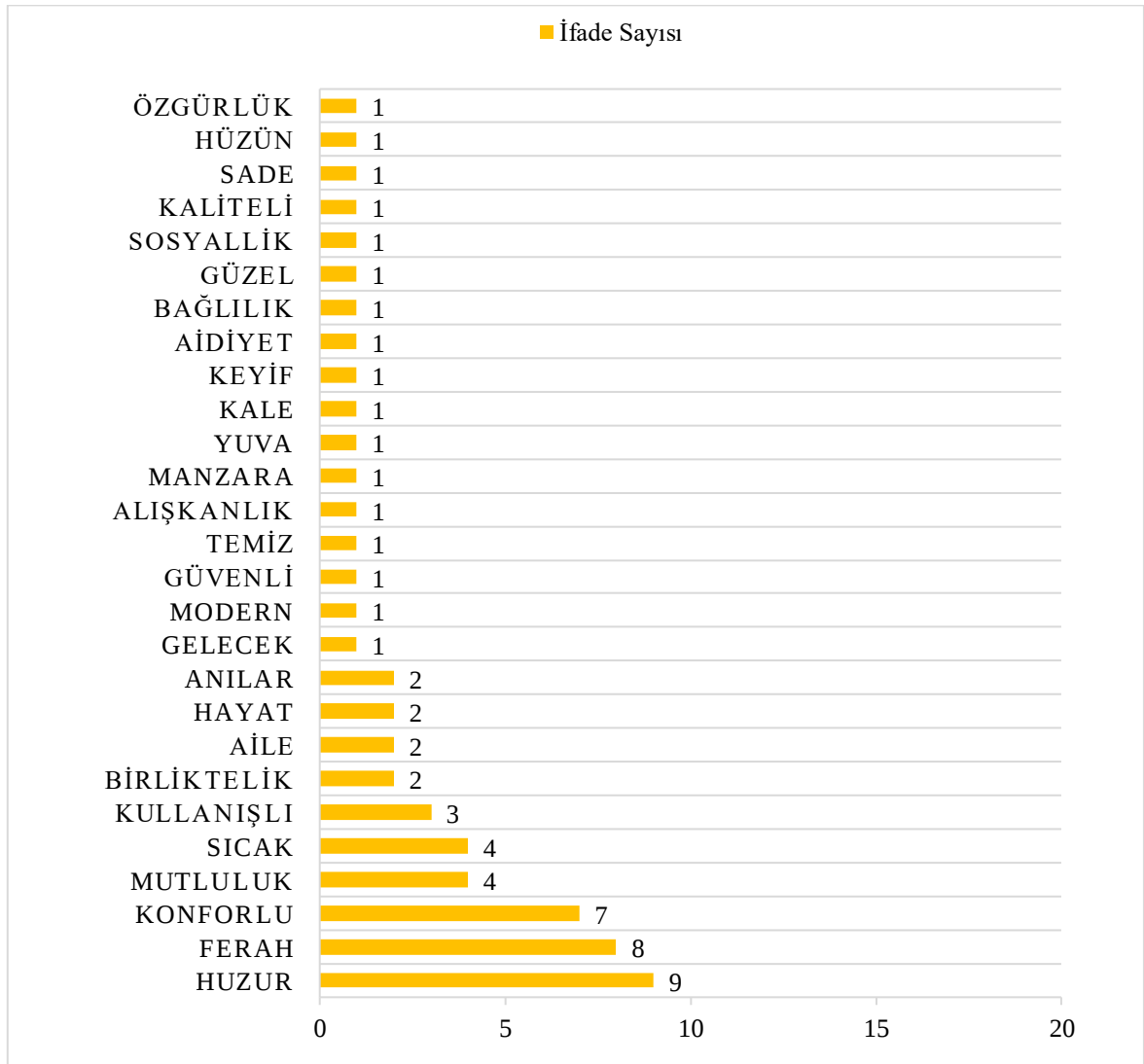
Bu doğrultuda mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânların 15'i evin içindeki kapalı ve 5'i ise yarı açık/açık mekânlardır (Şekil 25).

Şekil 25. Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânlar

Görüşmecilere şu anki evlerini anlatan 3 kelime sorulduğunda; alınan cevaplarda dile getirilmiş olan kelimeler/kavramlar dile getiriliş sayısı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda en çok dile getirilen kelimeler/kavramlar 9 defa 'huzur', 8 defa 'ferah' ve 7 defa 'konforlu' ifadeleri söylenmiştir. 'Huzur' ifadesi olumlu psiko-sosyal tarifleme iken, 'ferah' ve 'konforlu' kelimeleri eve dair olumlu fiziksel özelliklerdir. İkinci sırada dile getirilen kelimeler/kavramlar ise 4'er defa dile getirilen 'sıcak' ve 'mutluluk' ifadeleridir. 'Sıcak' kelimesi konfor koşullarına bağlı olarak olumlu bir fiziksel özelliktir. 'Mutluluk' ifadesi ise evde yaşananlara bağlı olarak evin kullanıcıya hissettirdiği olumlu bir psiko-

sosyal özelliktir. Üçüncü sırada da 3 defa ‘kullanışlı’, 2’şer defa ‘birliktelik’, ‘aile’, ‘hayat’ ve ‘anılar’ kelimeleri/kavramları yer almaktadır. ‘Kullanışlı’ ifadesi olumlu bir fiziksel özellik iken, diğer ifadeler olumlu psiko-sosyal özelliklerdir. Diğer kullanılan kelimeler ise ‘gelecek’, ‘modern’, ‘güvenli’, ‘temiz’, ‘alışkanlık’, ‘manzara’, ‘yuva’, ‘kale’, ‘keyif’, ‘aidiyet’, ‘bağlılık’, ‘güzel’, ‘sosyalleşme’, ‘kaliteli’, ‘sade’, ‘hüzün’ ve ‘özgürlük’ 1’er defa ifade edilmiştir (Şekil 26).

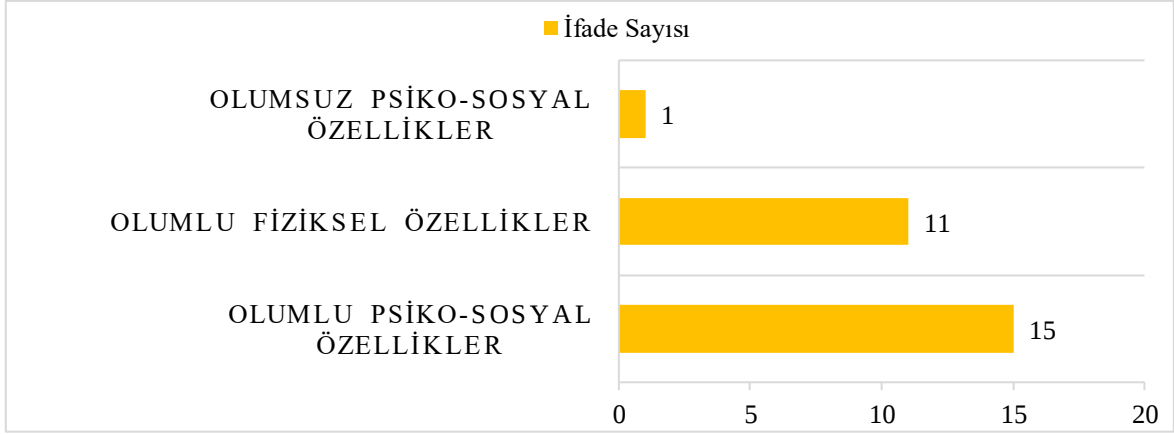
Şekil 26. Mevcut kullanımdaki evini anlatan kelimeler/kavramlar

Mevcut evlerini anlatan ifadelere ilişkin veriler aynı zamanda, Maxqda programı ile oluşturulan kelime bulutuyla görselleştirilmiştir. 60 kelime arasından yapılan analiz sonucu kelimelerin yoğunluğu Şekil 27’de görülmektedir.

Şekil 27. Mevcut evi tarifleyen kelimelerin frekans analizi

Bu doğrultuda mevcut kullanımdaki evin tariflenmesiyle ilgili temalar; olumlu/olumsuz psiko-sosyal ve olumlu fiziksel özellikler temaları altında toplanmıştır. İfadelerin gruplanması, görüşmelerdeki mevcut eviyle ilgili anlatılar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. 15 defa ifade edilen huzur, birliktelik, mutluluk, aile, gelecek, hatıralar, hayat, aidiyet, bağlılık, yuva, kale, keyif, alışkanlık, sosyalleşme ve özgürlük ifadeleri olumlu psiko-sosyal özellikler temasıyla ilişkilendirilmiştir. 11 defa dile getirilen kullanışlı, ferah, sade, sıcak, modern, güvenli, kaliteli, konforlu, güzel, manzara ve temiz ifadeleri olumlu fiziksel özellikler temasında gruplanmıştır. 1 defa dile getirilen hüzn ifadesi ise olumsuz psiko-sosyal özellik teması altında belirtilmiştir (Şekil 28).

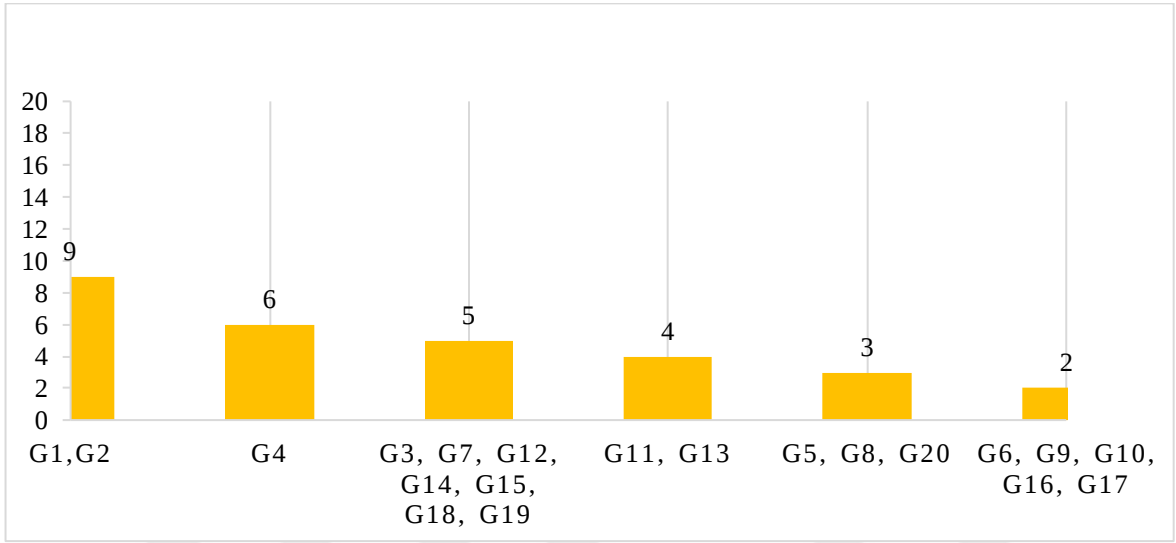

Şekil 28. Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması

Görüşmecilere mevcut kullanımdaki evlerinin anlamı sorulduğunda alınan cevaplar huzur ve mutluluk, aidiyet, konfor, anlamı yok ve paylaşım temaları altında gruplanmıştır. 7 kullanıcı tarafından ifade edilen ‘Evimi seviyorum. Buradan taşınısam bu evimi ararım.’, ‘Benim için anlamı huzur. Ömrümün sonuna kadar burada oturabilirim.’ gibi ifadeler huzur ve mutluluk temasını göstermektedir. 7 kullanıcı tarafından dile getirilen ‘Benim kalem. Benim özgürlük alanım.’, ‘Orası benim yuvam.’, ‘İlk defa bize ait olan evimiz burası.’ gibi ifadeler aidiyeti temasını belirten ifadelerdir. 5 görüşmeci ‘Bahçeli olan bir ev olduğu için hobilerimi gerçekleştirebildiğim bir yer.’, ‘Rahatlığı bu evde yaşadık.’ gibi cümlelerle konfor temasını belirtmişlerdir. 5 kullanıcının anlamı yok temasıyla ilişkilendirilen ifadeleri: ‘Benim için barınmanın ötesinde bir anlamı yok.’, ‘Bu evden ayrılısam pek bir şey hissetmem.’ şeklindedir. 3 kullanıcının ‘Arkadaşlıklarım çok güzel. O yüzden alıştım buraya.’, ‘güzel komşularımın olduğu..’ ve ‘ailemle birlikte olmak’ ifadeleri ise sosyallikle ve birliktelikle ilişkili olduğundan paylaşım temasında gruplanmıştır (Şekil 29).

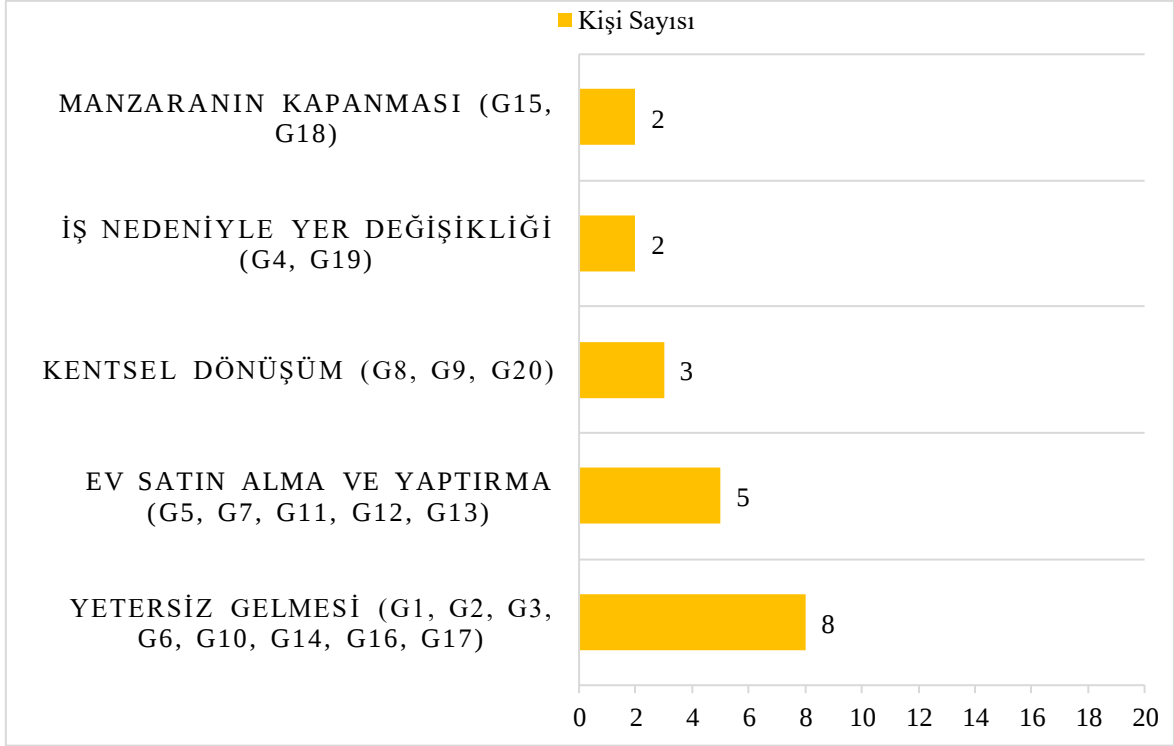
3.3. Tüketim Olgusu ve Ev Kavramına Yönelik Bulgular

Görüşmecilere kaçınıcı evlerinde oturduklarını ve önceki evlerinden ayrılma nedenleri sorulmuştur. Görüşmecilerin (G) ikisi (G1, G2) 9. , biri (G4) 6. , yedisi (G3, G7, G12, G14, G15, G18, G19) 5. , ikisi (G11, G13) 4. , üçü (G5, G8, G20) 3. ve son olarak beşi (G6, G9, G10, G16, G17) 2. evinde oturmaktadır (Şekil 31).

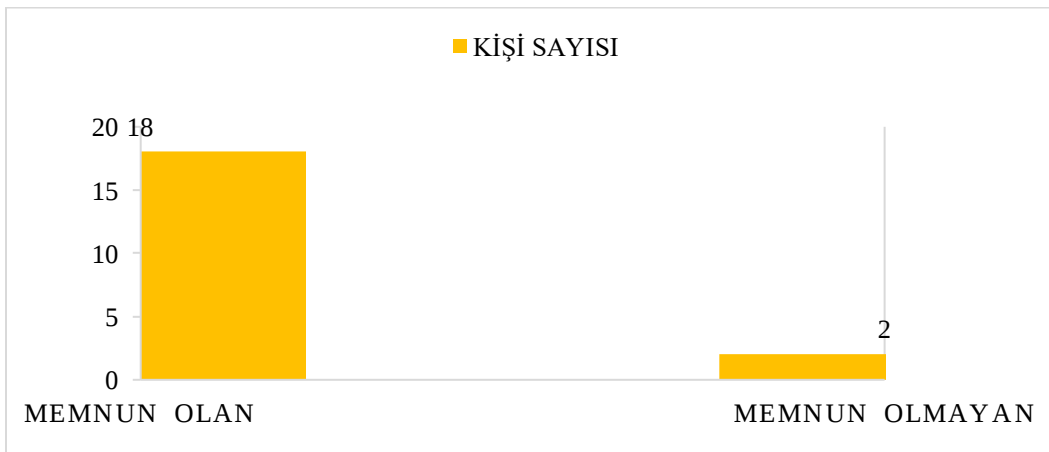
Şekil 31. Kullanıcının kaçınıcı evinde oturduklarına dair bilgiler

Önceki evlerinden taşınma gerekçeleri ile ilgili olarak; 8 görüşmeci (G1, G2, G3, G6, G10, G14, G16, G17) önceki evleri yetersiz geldiği için, 5 görüşmeci (G5, G7, G11, G12, G13) yeni ev satın aldığı/yaptırdığı için, 3 görüşmeci (G8, G9, G20) kentsel dönüşüm nedeniyle, 2 görüşmeci (G4, G19) işleri sebebiyle, 2 görüşmeci ise (G15, G18) evlerinin manzarasının kapanması sebebiyle evini değiştirdiğini belirtmiştir (Şekil 32).

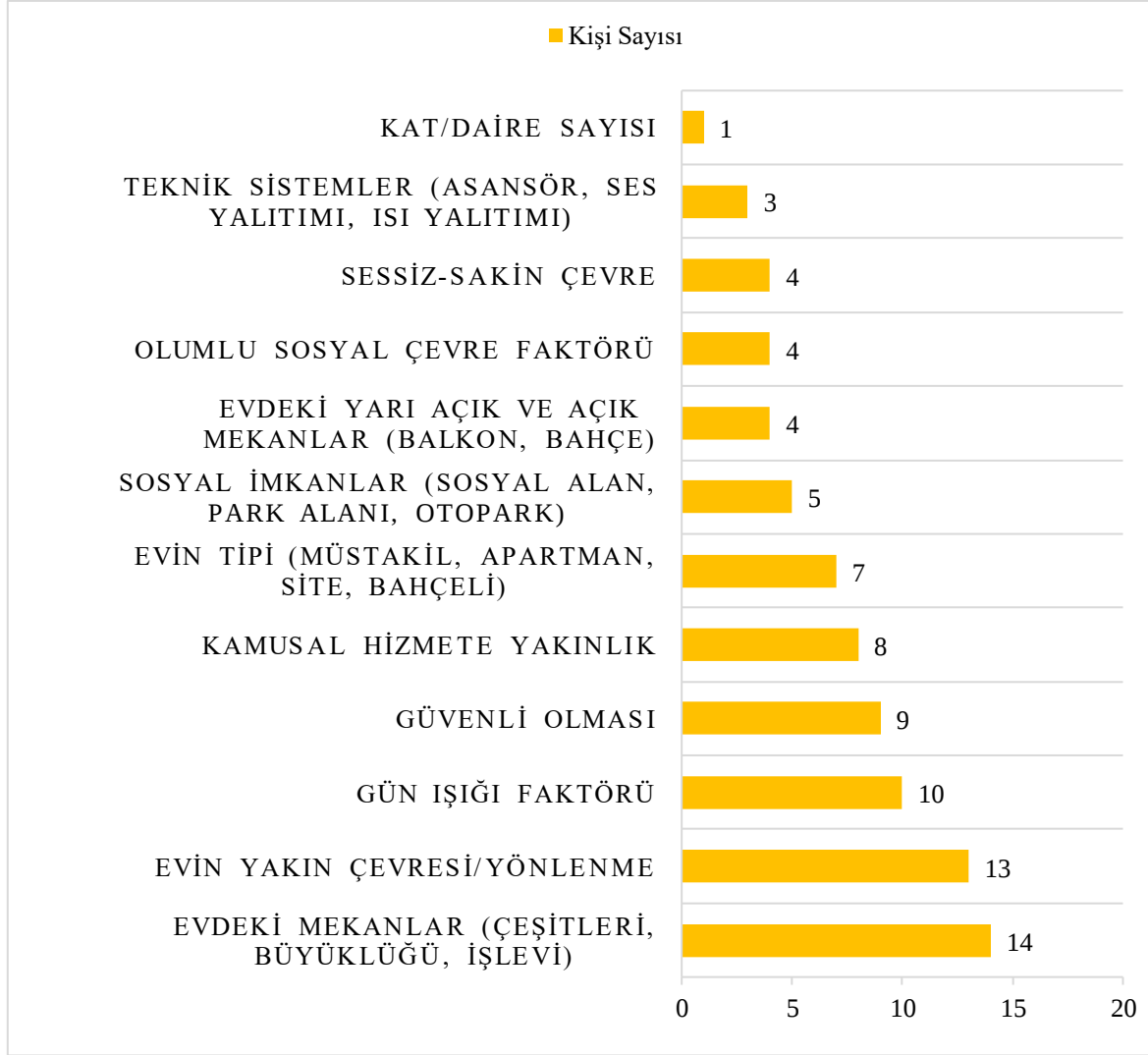
Şekil 32. Kullanıcıların önceki evlerinden ayrılma nedenleri

Görüşmecilere şu an yaşadıkları evlerinden memnun olup-olmadığı sorulduğunda 18 görüşmeci memnun olduğunu, 2 görüşmeci ise memnun olmadığını ifade etmiştir. Memnun olan 18 görüşmeci arasından 5'i evlerine ilişkin memnun oldukları özellikleri saydıktan sonra, memnun olmadıkları özellikleri de belirtmişlerdir (Şekil 33).

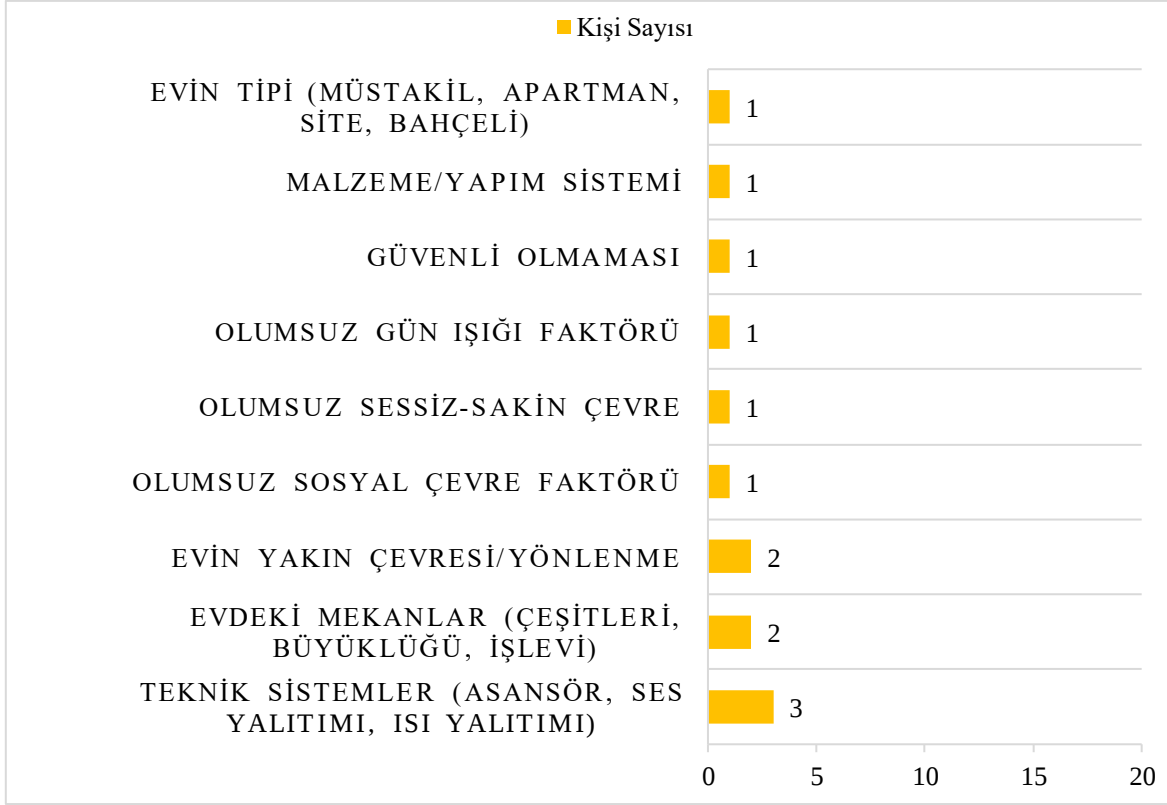
Şekil 33. Kullanıcıların yaşadıkları evden memnuniyet durumu

Görüşmecilerin evlerinde memnun oldukları özelliklere ilişkin ifadeleri değerlendirildiğinde; 14 kullanıcı evinin kullanışlı bir planının olduğunu, mekânların yeterli büyüklükte ve işlevsel olduğunu dile getirmiştir. 13 kullanıcı, evin yakın çevresine ilişkin özelliklerin ve evin baktığı yön/manzara vb. özelliklerin olumlu yanlarına değinmiştir. 10 kullanıcı evinin aldığı gün ışığından memnun olduğunu belirtmiştir. 9 kullanıcı ise evinin güvenli olduğundan bahsetmiştir. 8 kullanıcı, evin yakın çevresinde kamusal hizmetlere yakınlığının (şehir merkezine ulaşılabilirlik, toplu taşımaya yakınlık, sağlık hizmetlerine ve alışveriş mekânlarına yakınlık) olumlu özelliklerine değinmiştir. 7 kullanıcı; evinin müstakil, apartman ya da site içinde olmasından memnuniyetle bahsetmiştir. 5 kullanıcı, evinin sosyal alan, park alanı ve otopark gibi imkânlarına değinmiştir. 4'er kullanıcı evindeki balkon, bahçe gibi yarı açık ve açık mekânların, aile ve komşuluk ilişkilerinin ve evinin sessiz-sakin bir çevrede olmasının olumlu özelliklerini dile getirmiştir. 3 kullanıcı, evin asansörünün olmasından ve ısı yalıtımından memnun olduğunu belirtmiştir. 1 kullanıcı ise evinin bulunduğu kattan memnun olduğunu ifade etmiştir (Şekil 34).

Şekil 34. Kullanıcıların memnun olduğu özellikler

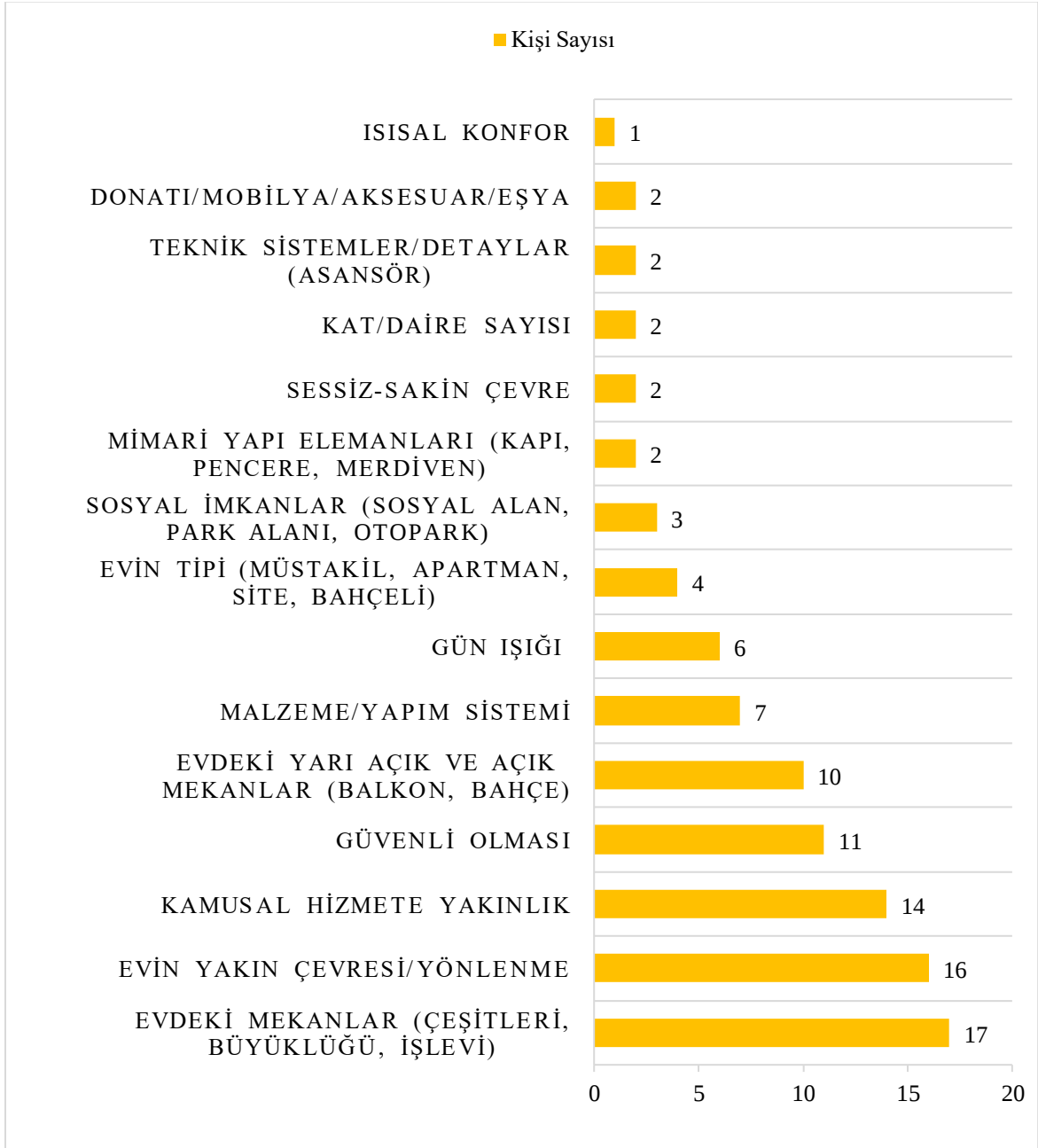
Görüşmecilerin evlerinde memnun olmadıkları özellikleri sorulduğunda; 3 kullanıcı evle ilgili teknik özelliklerden asansörün, ses ve ısı yalıtımının olmadığını dile getirmiştir. 2 kullanıcı evin büyüklüğünün yetersiz olması, plan şemasının iyi olmaması, mekânların eksikliği gibi özelliklerden memnun olmadığını ifade etmiştir. Yine 2 kullanıcı evin bulunduğu yön, diğer evlerle ilişkisi, mahremiyetin olmaması gibi evin yakın çevresi ve yönelmesiyle ilgili olumsuz özellikleri belirtmiştir. 1'er kullanıcı ise komşuluk ilişkilerinin eksikliğinden, evin sessiz-sakin bir çevrede olmamasından, evinin gün ışığı almamasından, güvenli olmamasından, evde kullanılan malzemelerin kaliteli olmamasından ve evinin 3 katlı olduğu için çıkıp-inmekte zorlandığını belirterek evin tipinden memnun olmadığını ifade etmiştir (Şekil 35).

Şekil 35. Kullanıcıların memnun olmadığı özellikler

Görüşmecilere yaşamak istedikleri evin hangi özellikleri taşımasını istedikleri sorulduğunda; 17 kullanıcı evin kullanışlı bir planının olmasını, mekânların yeterli büyüklükte ve işlevsel olması gerektiğini dile getirmiştir. 16 kullanıcı, evin yakın çevresine ilişkin özellikleri ve evin baktığı yön/manzara vb. özelliklerine değinmiştir. 14 kullanıcı, evlerinin konumu ile ilgili olarak, ulaşımın kolay ve kamusal hizmetlere (hastaneye, alışveriş merkezlerine, eğitim kurumlarına) yakın olması gerektiğini dile getirmiştir. 11 kullanıcı evinin güvenli olmasını, 10 kullanıcı, balkon sayısı, genişliği, yönelimi ve bahçeye sahip olması gibi evin yarı açık ve açık mekân özelliklerine vurgu yapmıştır. Malzemeleri ve yapım sistemiyle ilgili (kalite, sağlamlık) nitelik arayan kullanıcılar da 7 kişidir. 6 kullanıcı evinin güneş almasını ve ferah olmasını isterken, 4 kullanıcı ise ‘bahçeli’, ‘müstakil’, ‘apartman’, ‘site içinde’ gibi ifadelerle evin tipine ilişkin özellikleri vurgulamışlardır. 3 kullanıcı, sosyal alan, park alanı ve otopark gibi imkânlar talep ederken, ‘mutfakta eviyeğin önünde pencere olması’ gibi ifadelerle evin kapı, pencere, merdiven gibi mimari yapı elemanlarıyla ilgili özellikleri dile getirmiştir. Evin sessiz-sakin bir çevrede olmasını isteyen, evin kat /daire sayısını dile getiren, evin asansör, ısıtma sistemi gibi teknik özelliklerine vurgu yapan, ‘yaş geçtikçe evde eşya istemiyorum’ evin iç

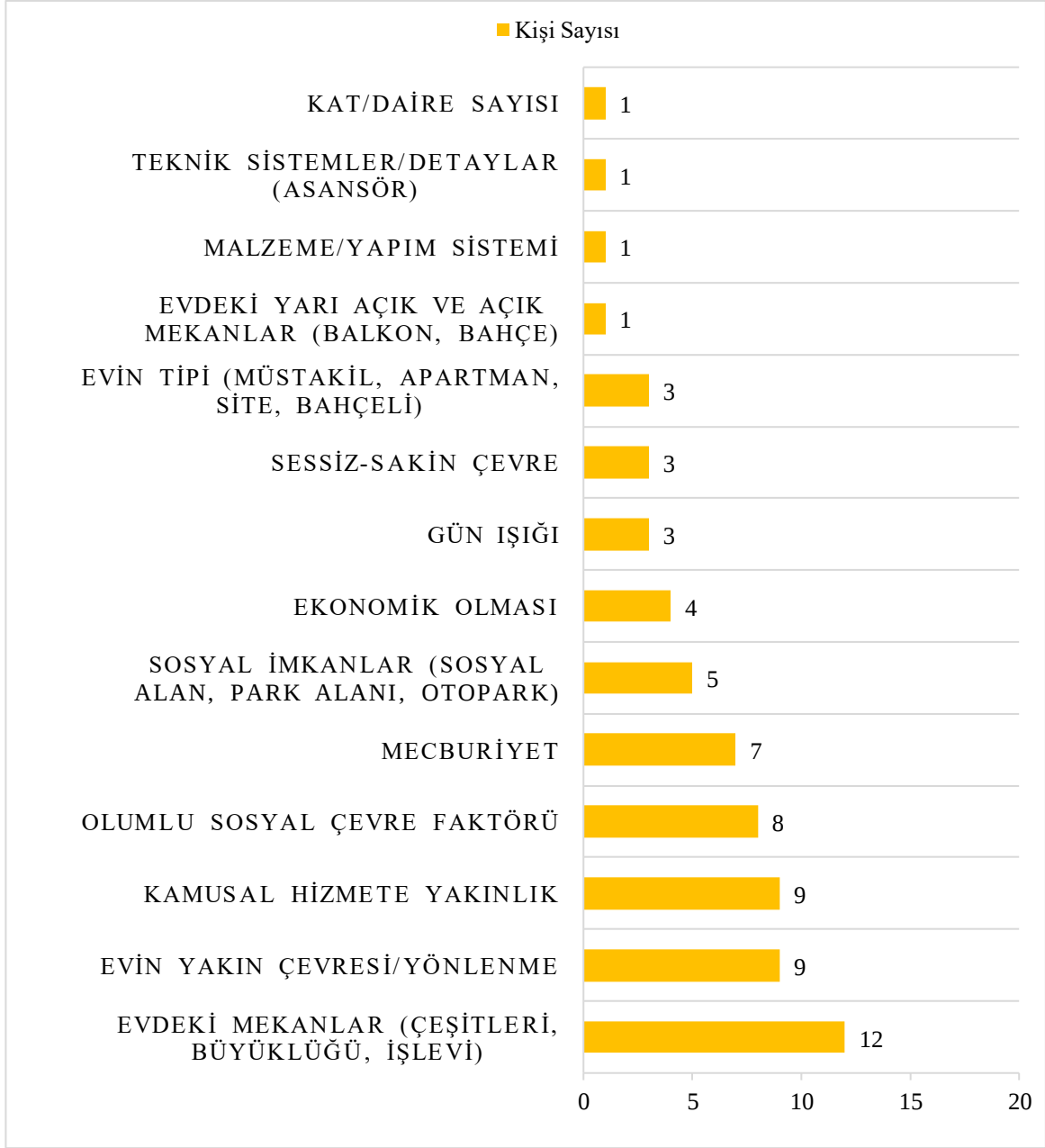
mekândaki donatı/mobilya/aksesuar özelliklerine değinen kullanıcı sayısı ise 2'dir. Son olarak ise ısısal konforla ilgili özelliklerde evin kolay ısınmasını ve soğumasını belirten 1 kullanıcıdır (Şekil 36).

Şekil 36. Kullanıcıların bir evde aradıkları özellikler

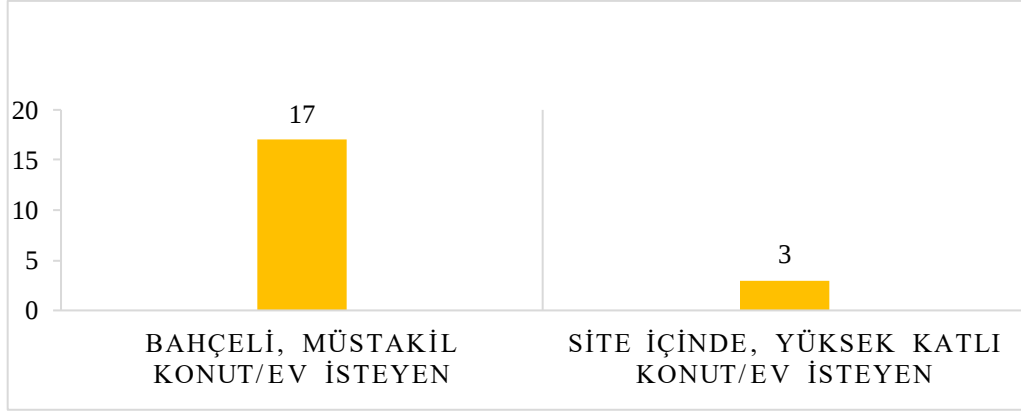
Görüşmecilere evlerini tercih etme nedenleri sorulduğunda; kullanıcıların 12'si evin planının kullanışlı olması ile mekânların çeşitleri, büyüklüğü ve işlevleri sebebiyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Görüşmecilerden G5: 'Önceki evimden daha geniş olması.

Ebeveyn ve misafir banyosunun olması.’, G8: ‘Dubleksti ama bağlantısı yoktu iki evin. Alt katı oğlum için düşündüğüm için mantıklı ve güzel bulmuştuk.’, G15: ‘Planı ve genişliği nedeniyle tercih ettik.’ gibi cevaplarla ifade etmişlerdir. 9’ar kullanıcı evin yakın çevresi ve yönelişi ile hastane, alışveriş merkezi, eğitim kurumu gibi kamusal hizmetlere yakınlığı sebebiyle seçmişlerdir. Görüşmecilerden G14: ‘Özellikle de önü açık olduğu için tercih ettik.’, G18: ‘Ferah ve manzarasının olması bizim için etkili olmuştur.’ gibi cevaplar evi tercih etme sebeplerinden evin yakın çevresi ve yönelişiyle ilgili ifadelerdir. Evin kamusal hizmete yakınlığını görüşmecilerden G13: ‘İstediğim zaman istediğimi rahatlıkla alabiliyorum.’ ve G19: ‘Her ihtiyacıma kolaylıkla ulaşabiliyorum.’ cevaplarıyla belirtmişlerdir. Görüşmecilerin 8’i arasından G9: ‘Annem üst katta oturuyordu. Onunla yakın olabilmek için tercih ettik.’, G16: ‘Sitedeki insanları tanıyor olmamız da etkiliydi.’ gibi cevaplarla akrabalara yakın olması, sitedeki kullanıcıları tanıyor olma, tanınan ev sahibi gibi evin olumlu sosyal çevresi nedeniyle tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Kentsel dönüşüm, ailevi nedenler sebebiyle evi tercih etmek zorunda kalan 7 kullanıcıdan G3: ‘Şartlar o zaman öyle gelişmişti, taşındığımız dönemde eşimin ailesine aitti ev sahibi gelecek olunca içinde tadilat yaptırıp kısa sürede taşınmıştık.’, G6: ‘Diğer evimin ev sahibinin evi olduğu için tercih ettik.’ ifadeleriyle belirtmişlerdir. 5 kullanıcıdan G5: ‘Sosyal aktivitelere elverişli bir bahçesinin olması olumlu bir etkendi.’, G19: ‘Sosyal ortamı güzeldi.’ ifadeleriyle sosyal alan, park alanı, otopark gibi sosyal imkânları sebebiyle evini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Evin ekonomik olması nedeniyle ise 4 kullanıcıdan G8: ‘Fiyatı makuldü.’, G16: ‘Ekonomik değerinin de her geçen gün artıyor olmasından ötürü ‘iyi ki zamanında tercih etmişiz’ dedirtiyor.’ ifadeleriyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. 3’er kullanıcıdan, G5: ‘Ev çok iyi ışık alıyordu.’ ifadesiyle evin güneş ışığı almasını, G12: ‘Sessizliği için tercih ettik.’ ifadesiyle sessiz-sakin bir çevrede olmasını ve G14: ‘Site içerisinde güvenli olduğu için tercih ettik.’ ifadesiyle müstakil, apartman, site ya da bahçeli olması gibi evin tipi sebebiyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Son olarak 1’er kullanıcıdan; G5: ‘Balkonlarının geniş olması sebebiyle hoşumuza gitmişti.’ ifadesiyle evdeki balkon, bahçe gibi yarı açık ve açık mekânları, G18: ‘Kaliteli malzemelerle yapılmış olması tercih nedenlerimizdendi.’ İfadesiyle evde kullanılan malzemeleri, G5: ‘Asansörünün olması etkili nedendi. Önceki evimde merdiven çıkmaktan bıkmıştım.’ ifadesiyle asansörünün olması gibi teknik sistemleri ve G19: ‘10.kattı ve manzarası vardı.’ ifadesiyle kat/daire sayısı nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 37).

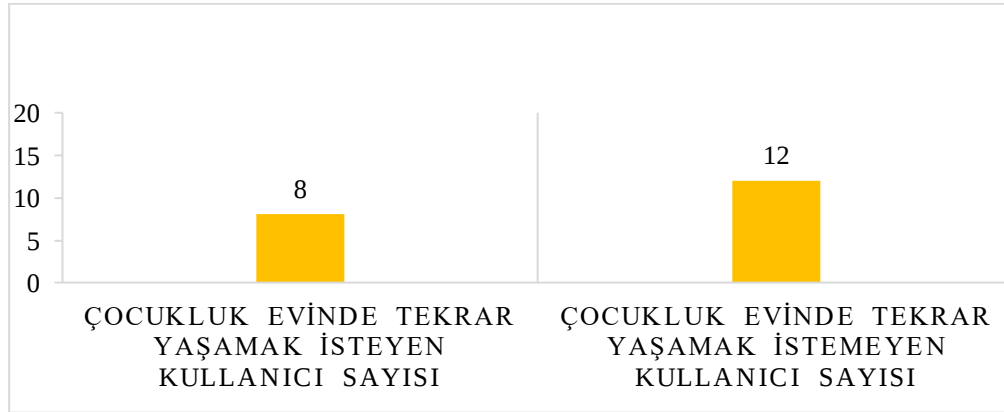
Şekil 37. Kullanıcıların evlerini tercih etme nedenleri

Görüşmecilere ‘İmkânınız olsa nasıl bir evde oturmak istersiniz?’ sorusuna yöneltilen 17 cevap arasında istenen özellikler; müstakil ve bahçeli olması, denize sıfır olması, çevresinde daha az konut olması, sosyal olanakları olması ve güvenli olmasıdır. Müstakil bir konut isteyenlerin aksine, 3 görüşmeci yine site içinde yüksek katlı bir konutta oturmak istediğini belirtmişlerdir. Bunların yanında tüm görüşmeciler, son teknolojik malzemelerle yapılmış olmasını ve şehir merkezine çok uzak olmamasını fakat sessiz-sakin bir çevre istediklerini ifade etmişlerdir (Şekil 38).

Şekil 38. İmkân olduğunda tercih edilen konut/ev tipi

Görüşmecilere ‘İmkânınız olsa tekrar çocukluk evinizde yaşamak ister miydiniz?’ diye sorulduğunda; 20 görüşmeciden 8’i tekrar çocukluk evinde yaşamak isterken 12 görüşmeci tekrar çocukluk evinde yaşamak istemediğini belirtmiştir. Çocukluk evine dönmek isteyen kullanıcıların ifadelerindeki ortak düşünce; aynı şartlara rağmen tekrar aynı mekânda aynı bireylerle bir arada olabilmek içindir. Aksi fikir beyan eden kullanıcılardaki ortak düşünce ise; çocukluk döneminde yaşadığı evin yetersiz konfor koşullarına dönmek istememeleridir. Ailede yaşanan kayıplar ve çocukluk evinde yaşanan anılar kullanıcıların çocukluk evinde tekrar yaşamak istememelerinin diğer nedenleridir (Şekil 39).

Şekil 39. Çocukluk evinde tekrar yaşamak isteyen-istemeyen kullanıcılar

4. İRDELEMELER

Tez kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yönelik irdellemeler iki başlıkta incelenmiştir.

- Evin anlamına yönelik irdellemeler
- Tüketim olgusu ve ev kavramına yönelik irdellemeler

4.1. Evin Anlamına Yönelik İrdellemeler

Derinlemesine yapılan görüşmelerde yer alan sorular arasında çocukluk ve mevcut kullanımdaki evin anlamına yönelik irdellemeler yapılmıştır (Tablo 8).

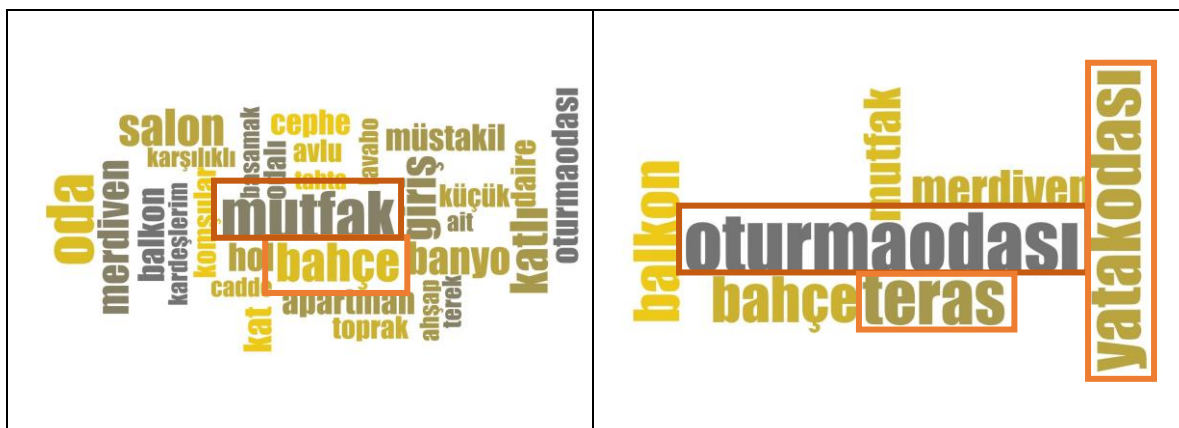
Tablo 8. Evin anlamına yönelik irdelenecek sorular

Soru No	Soru İçeriği	
11-14	▪ Çocukluğunuzdaki evi anlatır mısınız?	▪ Çocukluk evinizde belleğinizde en fazla yer edinen mekân hangisidir? Neden?
11-20	▪ Çocukluğunuzdaki evi anlatır mısınız?	▪ Şu an yaşadığınız evi anlatır mısınız?
13-14	▪ Çocukluk evinizde en çok hangi mekânda vakit geçiriyordunuz? Bu mekânı anlatır mısınız?	▪ Çocukluk evinizde belleğinizde en fazla yer edinen mekân hangisidir? Neden?
15-22	▪ Çocukluk evinizi tarifleyen 3 kelime nelerdir?	▪ Şu anki evinizi tarifleyen 3 kelime nelerdir?
17-18	▪ O yaşlarda evinizin sizin için anlamı neydi?	▪ Şu an çocukluk evinizin sizin için anlamı nedir?
17-23	▪ O yaşlarda evinizin sizin için anlamı neydi?	▪ Şu anki evinizin sizin için anlamı nedir?

> Çocukluk eviyle ilgili anlatımlar ile eve dair bellekte en çok yer edinen mekânlar karşılaştırılmıştır. Bu iki sorunun karşılaştırılmasındaki amaç; görüşmecilerin / kullanıcıların çocukluk evi anlatılarında (soru 11), çocukluk evlerinde belleklerinde en çok kalan mekânlara (soru 14) ilişkin ifadelere yer verip vermediklerine bakmaktır. Soruların karşılaştırılması Maxqda programında görselleştirilerek, anlatılar kelime bulutlarıyla frekans analizi yapılarak irdelenmiştir.

Çocukluk evi anlatılarında ilk sırada bir ev anlatısını kolaylaştıran mutfak kelimesi ‘Girişte mutfak ve oturma alanı aynı yerdeydi.’, ‘Salonla mutfak birleşikti.’ gibi ifadelerle en fazla dile getirilen kelime iken, bellekte en çok kalan mekân ise ‘Çünkü orada ders çalışıyordum.’, ‘Oyuncağım çoktu. Bütün oyunlarımı orada kurardım.’ gibi ifadelerle oturma odası/salon mekânı olmuştur. İkinci sırada ise bahçe kelimesi anlatılarda ‘Evin dış kapısı meyveler ve özellikle güllerle dolu bir bahçeye açılıyordu.’, ‘Muazzam bir bahçesi vardı.’ gibi ifadelerle ön plana çıkmaktayken, bellek mekânlarında bireysel vakit geçirebildiği, kendisine özel anılar oluşturabildiği yatak odası ve teras mekânları ‘Yatak odamızda 4 kişi kalıyorduk ama konuşabildiğimiz tek alan oraydı.’, ‘Terasımızı unutamıyorum.’ gibi ifadelerle belirtilmiştir. Buradan anlaşılmalıdır ki, görüşme yapılan kullanıcıların çocukluk evi anlatılarında en yoğun dile getirdikleri mekânlar arasında belleklerinde yer eden mekânların olmadığı görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Çocukluk evi anlatıları ve bellekte yer edinen mekânların frekans analizlerinin karşılaştırılması

> Görüşmecilerin çocukluk evine ilişkin anlatılarında (soru 11) değindikleri hususlar ile şimdi yaşadıkları eve dair anlatılarında (soru 20) yer verdikleri hususları en yoğun dile getirilenden en az dile getirilene doğru sıralayarak karşılaştırıldığında; her iki evin

anlatısında da en yoğun olarak ifade edilen özelliğin eve ilişkin oda sayısı ('4 odalı 1 mutfaklı olan bir evdi.', '4 odalı 3 balkonlu evim.' gibi ifadeler) olduğu görülmektedir. Çocukluk evinin anlatımında ikinci olarak evin kat daire sayısına ('Bahçe içinde, 2 katlı 4 daireli bir bina.', '5 katlı bir apartmanın 3. katıydı.' gibi ifadelerle) değinilirken, günümüzde yaşanan evin anlatılarında o evdeki mekânların neler olduğu, büyüklükleri, ne amaçla kullanıldıkları gibi özellikler 'Diğer odalar da genelde çocuklarım ve misafir geldiğinde kullanılıyor.', 'Kullanışlı ve planlaması iyi bir ev.' benzeri ifadelerle ön plana çıkmaktadır. Çocukluk evi anlatımlarında üçüncü sırada apartman, bahçeli ev, müstakil ev gibi yaşadıkları evin tipine ilişkin özelliklerine 'Müstakil tek katlı bahçeli bir evimiz vardı.', 'Bir apartmanın 3.katıydı.' gibi ifadelerle değinirken, günümüzde yaşadıkları evin anlatılarında evin yakın çevre özellikleri, cephe yönelimleri ve manzarası gibi özelliklere 'Evim merkezi, muhiti çok güzel.' ve kullanıcı grubuna ilişkin özelliklere 'Evde iki kişiyiz eşimle.' gibi ifadelerle yer verilmiştir.

Anlatılarda bahsedilen hususlar da ortak özelliklerin yanında farklı özellikler de dikkat çekmektedir. Geçmiş zamandaki evlerde o günlerin şartları gereği ısınma başta soba ile olmak üzere çeşitli şekillerde yapılmaktadır. Isınmak için kullanılan donatılar evde yaşayanları ısınmak için bir araya toplarken, aynı zamanda paylaşımı da arttıran donatılar olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin evdeki yaşananları anlatırken evin mimari yapı elemanlarına (kapı, pencere, merdiven) ve donatılarına, mobilyalarına, eşyalarına değinmelerinin nedeni bu elemanların onların belleklerindeki anıları tetikleyici elemanlar olduğu içindir. Evin kime ait olduğuyla ilgili anlatılar, kullanıcının evle kurduğu bağın ve aidiyet hissinin göstergesidir. Evin yapısal mimarisi ve süslemeleriyle ilgili detayların anlatılması ise geleneksel bir evin günümüz evlerinden farklı detaylar taşıması sebebiyle kullanıcının belleğinde yer edinmesinde etkin olduğunu açıklamaktadır. Çocukluk evi anlatılarında evin ısınma sistemine ilişkin bilgiler 'Kışın evi ısıtmak için soba veya Osmanlı mangalı yakardık.', kapı, pencere gibi mimari yapı elemanlarıyla ilişkili anlatılar 'Korkuluksuz bir merdivenle balkona çıkılıyordu.', evin donatıları, mobilyaları, aksesuarları veya eşyalarıyla ilgili bahsedilenler 'Gaz lambası ve fener kullanırdık.', evin kime ait olduğuna ilişkin anlatılar 'Dededen kalmaydı.', yapısal mimariyle ve süsleme detaylarına ilişkin anlatılar 'Üstü kırman derler kat kat tahtalarla yapılmıştı.' gibi ifadelerle belirtilmiştir.

Günümüz ev anlatılarında ise değişen/hızlanan yaşam biçimlerinin etkisiyle hizmet ve ihtiyaçlara erişim özellikleri dikkat çekmektedir. Artan suçlar ve göçler nedeniyle

güvenlik kavramının doğması anlatılara yansımaktadır. Değişen yaşam biçimlerinin konfor koşullarının önemini arttırmasıyla anlatılarda; evin sunduğu sosyal imkânlardan, ısısal konfordan, gün ışığı almasından ve sessiz-sakin bir çevrede bulunmasından bahsedilmektedir. Ve yine teknolojik gelişmelerin hız kazanmasından ötürü kullanıcı anlatılarında evin sahip olduğu teknik sistemlere/detaylara dayalı detaylar da fark edilmektedir. Şimdi yaşanan evle ilgili anlatılarda kamusal hizmete yakınlık ‘İstediğim her şey evin çevresinde var.’, güvenli olması ‘güvenli bir muhit’, park alanı, otopark gibi sosyal imkânlar ‘bahçesinde fazlaca yeşil alanı ve oyun alanları mevcut’, ısısal konfor ‘Kolay ısınmıyor.’, gün ışığı faktörü ‘aydınlık bir ev’, sessiz-sakin çevre ‘Gürültüsüz bir yerde.’ ve teknik sistemler/detaylar ‘Asansörü olmadığı için sıkıntı yaşıyorum.’ gibi ifadelerle farklı özelliklere değinilmiştir (Tablo 10). Bu nedenle günümüz konut anlayışında farklı özelliklerin evin tanımlamasını etkilediğini söyleyebiliriz.

Tablo 10. Çocukluk ve mevcut kullanımdaki ev anlatılarında bahsedilen özellikler

Çocukluk evi anlatıları	Kullanıcı	Mevcut kullanımdaki ev anlatıları	Kullanıcı
▪ Oda Sayısı	19	▪ Oda Sayısı	18
▪ Kat/Daire Sayısı	17	▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	15
▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Bahçeli)	15	▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	14
▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	12	▪ Kullanıcı Grubu	14
▪ Evdeki Yarı Açık Mekânlar (Bahçe, Balkon, Teras, Avlu)	12	▪ Evdeki Yarı Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	13
▪ Gerçekleşen Eylemler	12	▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	10
▪ Isınma Sistemi (Soba, Ocak, Tandır)	12	▪ Kat/Daire Sayısı	8
▪ Malzeme/Yapım Sistemi	11	▪ Malzeme/Yapım Sistemi	8
▪ Mimari Yapı Elemanları (Kapı, Pencere, Merdiven)	10	▪ Kamusal Hizmet Yakınlık	8
▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	9	▪ Güvenli Olması	7
▪ Kullanıcı Grubu	8	▪ Evdeki Aile İlişkileri (Akraba, Misafir, Komşuluk)	5
▪ Donatı/Mobilya/Aksesuar/Eşya	7	▪ Plan Kurgusu	5
▪ Evdeki Aile İlişkileri (Akraba, Misafir, Komşuluk)	6	▪ Sosyal İmkânlar (Sosyal alan, Park alanı, Otopark)	4
▪ Plan Kurgusu	5	▪ Isısal Konfor	3
▪ Mülkiyet	2	▪ Gerçekleşen Eylemler	2
▪ Yapısal Mimari/Süsleme Detaylar	1	▪ Gün Işığı	2

Tablo 10'un devamı

		▪ Sessiz-sakin çevre	2
		▪ Teknik Sistemler/Detaylar (Asansör, Güneş Enerjisi Sistemi)	2

> Görüşmecilerin çocukluk döneminde yaşadıkları evde en çok vakit geçirdikleri mekânlar (soru 13) ile belleklerinde en çok yer eden mekâna (soru 14) dair cevapları karşılaştırıldığında; kullanıcıların çocukluk döneminde en çok vakit geçirdikleri mekân da, belleklerinde en çok yer eden mekân da oturma odasıdır. Her iki sorunun yanıtlarında en çok dile getirilen ikinci mekân yatak odasıdır. (Tablo 11).

Tablo 11. Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen ve bellekte yer edinen mekânlar

En çok zaman geçirilen mekânlar	Kullanıcı	Belleğinde yer edinen mekânlar	Kullanıcı
▪ Oturma Odası/Salon	9	▪ Oturma Odası/Salon	8
▪ Yatak Odası	3	▪ Yatak Odası	3
▪ Mutfak	2	▪ Teras	3
▪ Teras	2	▪ Bahçe	2
▪ Bahçe	2	▪ Balkon	2
▪ Giriş Taşlığı	1	▪ Mutfak	1
▪ Serender	1	▪ Merdiven	1

Kullanıcılara göre irdeleme yapıldığında ‘oturma odası/salon’ diyen 6 kullanıcı yine aynı cevabı vermiştir. Her iki soruya da 1 kullanıcı ‘yatak odası’, 2 kullanıcı ‘teras’ ve 1 kullanıcı ‘mutfak’ demiştir. Sonuç olarak çocukluk evinde en çok vakit geçirilen mekânın bellek mekânı olup olmadığı anlamaya çalışılan bu irdelemede, toplamda 20 kullanıcının 10’u iki soruya da aynı cevapları vermiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen ve bellekte yer edinen mekânların karşılaştırılması

En çok vakit geçirilen mekânlar	Bellekte yer edinen mekânlar						
	Oturma Odası/Salon (8)	Yatak Odası (3)	Teras (3)	Bahçe (2)	Balkon (2)	Mutfak (1)	Merdiven (1)
Oturma Odası/Salon (9)	••••		•	•			•
Yatak Odası (3)		•		•	•		
Mutfak (2)		•				•	
Teras (2)			••				
Bahçe (2)	•	•					
Giriş Taşlığı (1)					•		
Serender (1)	•						

> Görüşmecilerin çocukluk evlerini tarifleyen kelimeler (soru 15) ile şimdi yaşadıkları evi tarifleyen kelimelerin (soru 22) Maxqda programında yapılan frekans analizlerini değerlendirdiğimizde; çocukluk evleriyle ilgili ilk sırada ‘mutluluk’ ve ‘yokluk’ kelimeleri ön plana çıkarken, mevcut evler çoğunlukla ‘huzur’ kelimesiyle tariflenmiştir. Bunları izleyen kelimeler ise çocukluk eviyle ilgili ‘anılar’, ‘çocukluk’, ‘geçmiş’, ‘gençlik’ gibi geçen zamana yönelik tariflemelerin yanında, ‘soğuk’ olumsuz bir fiziksel özellik olarak belirtilmiştir. Mevcut evlerle ilgili devam eden sırada ise ‘ferah’ ve ‘konforlu’ kelimeleri olumlu fiziksel özellikler olarak analizlenmiştir (Tablo 13).

Genel bir anlatımla, çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinin o yaşlardaki ve şu anki anlamıyla ilgili ortak temaya rastlanmamıştır. Çocukluk döneminde evin anlamı ‘sıcak bir yuva olması’, ‘vazgeçilmezlerim’, ‘sığındığım liman’ gibi ifadelerle yoğunlukla ‘yuva’ (15) temasında toplanırken, şu an ise görüşmeciler/kullanıcılar için çocukluk evinin anlamı ‘Geçmiş aklıma geliyor.’, ‘ortak noktamız’, ‘Anılarım, çocukluğum. Anlamı derin.’ ifadeleriyle ‘geçmiş/hatıralar’ (15) temasında bir araya gelmektedir (Tablo 16).

Tablo 16. Çocukluk evinin o yaşlardaki ve şu anki anlam temalarının karşılaştırılması

Çocukluk evinin o yaşlardaki anlamı		Çocukluk evinin şu anki anlamı	
Temalar	İfade Sayısı	Temalar	İfade Sayısı
▪ Yuva	15	▪ Geçmiş/Hatıralar	15
▪ Huzur/Mutluluk	11	▪ Özlem	7
▪ Paylaşım	5	▪ Hüzün	4
▪ Yokluk/Mutsuzluk	4	▪ Olumsuz Duygular	3
▪ Özgürlük	2		

> Çocukluk döneminde yaşadığı evin görüşmeci için ne anlam ifade ettiği (soru 17) ve günümüzde kullandığı evin onun için ne anlam ifade ettiği (soru 23) ile ilgili soruların yanıtları da Maxqda programında yapılan frekans analizleri ile irdelenmiştir. Çocukluk döneminde evin anlamında -yaşanan döneme odaklanarak- ‘sığındığım yer’, ‘aile’, ‘yuva’, ‘mutluluk’ ve imkânsızlık ya da konforsuzlukla ilişkili olarak ‘yokluk’ kavramları ön planda iken, şu an kullanılan evin anlamı değişmektedir. Günümüz evinin anlamında, evin kapsayıcı ve birleştirici gücünün değişmediğiyle ilişkili olarak ‘huzur’ kavramı ön plana çıkarken öte yandan evle kurulamayan ilişki sebebiyle ‘anlamsız’ kavramı da dikkat çekmektedir. Bu anlam kavramlarının yanında evin fiziksel özelliklerinin öneminin artmasıyla ‘konforlu’ ve ‘güzel’ kavramları ön plana çıkmıştır (Tablo 17).

Tablo 17. O yaşlarda çocukluk evinin ve mevcut kullanımdaki evin anlamının frekans analizlerinin karşılaştırılması

Özetlenirse, çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinin o yaşlardaki anlamı ile mevcut kullanımdaki evlerinin anlamına ilişkin değerlendirmede ‘huzur/mutluluk’ (11-7) ve ‘paylaşım’ (5-3) ortak temalarına rastlanmıştır. Çocukluk döneminde evin anlamı ‘sıcak bir yuva olması’, ‘vazgeçilmezlerim’, ‘sığındığım liman’ gibi ifadelerle yoğunlukla ‘yuva’ (15) temasında toplanırken, mevcut kullanımdaki evin anlamı ‘Benim için anlamı huzur. Ömrümün sonuna kadar burada oturabilirim.’ gibi ifadelerle ‘huzur/mutluluk’ (7) temasında bir araya gelmiştir. Çocukluk evinin o yaşlardaki diğer ortak olmayan anlam temaları ise ‘Yokluk içindeydik.’, ‘Ailem çok küçük yaşta bize sorumluluk vermeye başladı. Çocukluk pek yaşayamadım.’ gibi ifadelerle ‘yokluk/mutsuzluk’ (4) ve ‘En özgür olduğum alan oraydı.’, ‘Çocuktuk tabi, bizim için evin içindeki şeyler eğlenceliydi.’ gibi ifadelerle ‘özgürlük’ (2) iken, mevcut kullanımdaki evin anlam temaları ‘Benim kalem. Benim özgürlük alanım.’, ‘Orası benim yuvam.’ gibi ifadelerle ‘aidiyet’ (7), ‘Bahçeli olan bir ev olduğu için hobilerimi gerçekleştirebildiğim bir yer.’, ‘Rahatlığı bu evde yaşadık.’ gibi ifadelerle ‘konfor’ (5) ve ‘Benim için barınmanın ötesinde bir anlamı yok.’, ‘Bu evden ayrılısam pek bir şey hissetmem.’ gibi ifadelerle ‘anlamı yok’ temalarıdır (5) (Tablo 18).

Tablo 18. Çocukluk evinin o yaşlarda ve mevcut kullanımdaki evin anlam temalarının karşılaştırılması

Çocukluk evinin o yaşlardaki anlamı		Mevcut kullanımdaki evin anlamı	
Temalar	İfade Sayısı	Temalar	İfade Sayısı
▪ Yuva	15	▪ Huzur/Mutluluk	7
▪ Huzur/Mutluluk	11	▪ Aidiyet	7
▪ Paylaşım	5	▪ Konfor	5
▪ Yokluk/Mutsuzluk	4	▪ Anlamı yok	5
▪ Özgürlük	2	▪ Paylaşım	3

Çocukluk evlerinin o yaşlardaki anlam temalarında ‘yuva’ kavramının dile getirilmesi kullanıcının eviyle gerçek bir bağ kurduğunu ve ona anlamlar yüklediğinin ifadesidir. Günümüzden geçmişteki eve bellekteki geri dönüşte, şimdinin konfor koşullarının o günün şartlarıyla karşılaştırılması ve yaşanan imkânsızlıklarla hatırlanan anılar ‘yokluk’ ve ‘mutsuzluk’ temalarını ortaya çıkarmaktadır. Çocukluğun verdiği serbest ve sorumsuz olma hali nedeniyle, kullanıcıların kendini özgür hissettiği zaman dilimini ‘özgürlük’ temasıyla tanımlanmaktadır.

Şimdiki evine anlam yükleyen ve evle bağ kurma yolculuğunu tamamlamış kullanıcılar ‘aidiyet’ kavramını dile getirmektedir. Bu kavram aynı zamanda kullanıcının evin sahibi olma, orayı kendi alanı ya da kalesi gibi görmesi nedeniyle ifade edilmektedir. Anlam temalarında ‘konfor’ kavramının belirtilmesi ise kullanıcıların konuttan beklentilerinin değiştiğini kanıtlar niteliktedir. Son olarak ‘anlamı yok’ temasının dile getirilmesi de kullanıcı için evinin fiziksel olmaktan öteye gidemediğini göstermektedir.

4.2. Tüketim Olgusu ve Ev Kavramına Yönelik İrdelemeler

Bu bölümde tüketim olgusu ve ev kavramına yönelik irdellemeler iki grup altında yapılmıştır (Tablo 19). İlk grupta kullanıcıların yaşadıkları ev ile ilgili olarak, memnun olunan özellikler (soru 25.1), bir evde aranan özellikler (soru 26) ve yaşadıkları evin tercih edilme nedenleri (soru 27) sorularına verilen yanıtlar birlikte değerlendirilmiştir (Tablo 20). İkinci grupta ise kullanıcıların/görüşmecilerin evlerinden memnun olmadıkları

özelliklere (soru 25.2) ve bir evde aradıkları özelliklere (soru 26) ilişkin sorulara verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır (Tablo 21).

Tablo 19. Tüketim olgusu ve ev kavramına yönelik irdelenecek sorular

Soru No	Soru İçeriği		
25.1-26-27	▪ Evinizden memnun musunuz? Cevabınız evet ise hangi özelliklerinden memnunsunuz?	▪ Bir evde aradığınız özellikler nelerdir?	▪ Bu evinizi tercih etme nedeniniz nedir?
25.2-26	▪ Evinizden memnun musunuz? Cevabınız hayır ise hangi özelliklerinden memnun değilsiniz?	▪ Bir evde aradığınız özellikler nelerdir?	

> Görüşmecilerin evlerinde memnun oldukları özellikler (soru 25.1), bir evde aradıkları özellikler (soru 26) ve yaşadıkları evi tercih etme nedenlerine (soru 27) ilişkin cevapları birlikte değerlendirilmiştir (Tablo 20). Kullanıcıların evlerinde memnun oldukları özellikler, bir evde aradıkları özellikler ve evlerini tercih etme nedenleri ağırlıklı olarak evin plan şeması, evdeki mekânların nasıl olduğu, çeşitleri, büyüklükleri, işlevleriyle (örn. ‘Mutfak büyük ve ferah olmalı.’, ‘Bahçeli olması önemli benim’, ‘Önceki evimden daha geniş olması.’) ve mahremiyet (örn. ‘Katta bulunan diğer evlerin kapılarını görmemesini seviyorum.’), cadde üstü ya da yola yakın olması, cephe yönelimleri, yakın çevre arazi yapısı (örn. ‘Eğimsiz yollarla her yere buradan gidebiliyorum.’) ile ilgilidir.

Üçüncü sırada evde memnun olunan özellik ise evin gün ışığı almasıyla ilgili özellik (örn. ‘Evim her taraftan güneş alıyor.’) ön planda iken, evde aranan özellik ve o evi tercih etme nedeni hastane, alışveriş merkezleri, eğitim kurumları gibi kamusal hizmetlere yakınlığı (örn. ‘İhtiyaçlarını giderme bakımından her türlü dükkân mevcut.’) ile ilgili olarak ön plana çıkmıştır.

Sonraki sırada ise evde memnun olunan ve bir evde aranılan özellik evin güvenli olmasıyla ilgili iken, kullanıcıların evi tercih etme nedeni komşuluk ilişkileri, sosyal ilişkiler, ikamet edenlerin kültür seviyesinin iyi olması gibi olumlu sosyal çevre özellikleri ile ilgilidir.

Sonuç olarak görüşmecilerin ağırlıklı olarak evde memnun oldukları özellikler, bir evde aradıkları özellikler ve evlerini tercih etme nedenleri aynıdır. Fakat görüşmecilerin, verdikleri cevaplar tablo 20’den de görülmektedir ki, üçüncü satırdan itibaren örtüşen ve farklılaşan özellikler bulunmaktadır.

Tablo 20. Evde memnun olunan özellikler/bir evde aranılan özellikler/evi tercih etme nedeni

Evde memnun olunan özellikler	Kullanıcı	Evde aranılan özellikler	Kullanıcı	Evi tercih etme nedeni	Kullanıcı
▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	14	▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	17	▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	12
▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	13	▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	16	▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	9
▪ Gün ışığı faktörü	10	▪ Kamusal Hizmete Yakınlık	14	▪ Kamusal Hizmete Yakınlık	9
▪ Güvenli olması	9	▪ Güvenli olması	11	▪ Olumlu Sosyal Çevre Faktörü	8
▪ Kamusal Hizmete Yakınlık	8	▪ Evdeki Yarı Açık ve Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	10	▪ Mecburiyet	7
▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	7	▪ Malzeme/Yapım Sistemi	7	▪ Sosyal İmkanlar (Sosyal alan, Park Alanı, Otopark)	5
▪ Sosyal İmkanlar (Sosyal alan, park alanı, otopark)	5	▪ Gün ışığı	6	▪ Ekonomik olması	4
▪ Evdeki Yarı Açık ve Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	4	▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	4	▪ Gün ışığı	3
▪ Olumlu Sosyal Çevre Faktörü	4	▪ Sosyal İmkanlar (Sosyal alan, park alanı, otopark)	3	▪ Sessiz-sakin çevre	3
▪ Sessiz-sakin çevre	4	▪ Mimari Yapı Elemanları (Kapı, Pencere, Merdiven)	2	▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	3
▪ Teknik Sistemler/ Detaylar (Asansör, Isı Yalıtımı)	3	▪ Sessiz-sakin çevre	2	▪ Evdeki Yarı Açık ve Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	1
▪ Kat/Daire Sayısı	1	▪ Kat/daire sayısı	2	▪ Malzeme/Yapım Sistemi	1
		▪ Teknik Sistemler/ Detaylar (Asansör)	2	▪ Teknik Sistemler/ Detaylar (Asansör)	1

Tablo 20'nin devamı

	▪ Donatı/ Mobilya/ Aksesuar/ Eşya	2	▪ Kat/Daire Sayısı	1
	▪ Isısal Konfor	1		

> Görüşmecilerin evlerinde memnun olmadıkları özellikler (soru 25.2) ve bir evde aradıkları özellikler (soru 26) ile ilgili cevaplar birlikte değerlendirildiğinde (Tablo 21) ise ağırlıklı olarak evlerinde memnun olmadıkları özelliklerin en başında teknik sistemler/detaylar ile ilgili asansörünün olmaması ile ses ve ısı yalıtımının olmaması gibi özellikler iken (örn. 'En üst katta olduğum için çatıdan çok ses geliyor.'). bir evde aranan özellikler evdeki mekânların çeşitleri, büyüklükleri ve işlevleri ile ilgili detaylar taşımaktadır. İkinci sırada kullanıcılar evin büyüklüğünün yetersiz olması, plan şemasının iyi olmaması, evdeki mekân eksikliği (örn. 'Tek eksiğim kilerim yok.') gibi özelliklerden memnun değilken, evin çevresiyle ilişkisinin nasıl olduğu, evin baktığı yönü, manzarası gibi özellikler aranmaktadır. Üçüncü sırada ise evde memnun olunmayan özellik evin diğer evlerle ilişkisine (örn. 'Evlere çok yakınım.'). manzarasına ve baktığı yöne ilişkin iken; hastane, okul, alışveriş mekânlarına yakın olması aranan özelliktir. Sonraki sırada kullanıcılar evin sosyal çevresinden (örn. 'Muhitte yaşayan insanlardan da pek memnun değilim.') memnun olmadıklarına değinirken, bir evin güvenli olması gerektiği aranan özelliktir. Buradan sonuçla görüşmeciler/kullanıcılar yaşadıkları evde memnun olmadıkları teknik sistem ve detaylarla ilgili özellikleri bir evde aradıkları özellikler arasında yoğun olarak dile getirmemekle birlikte, evlerinde memnun olmadıkları diğer özellikler ile bir evde olmasını istedikleri özellikler örtüşmektedir.

Tablo 21. Evde memnun olunmayan özellikler/bir evde aranılan özellikler

Evde memnun olunmayan özellikler	Kullanıcı	Evde aranılan özellikler	Kullanıcı
▪ Teknik Sistemler/Detaylar (Asansör, Ses yalıtımı, Isı yalıtımı)	3	▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	17
▪ Evdeki Mekânlar (Çeşitleri, Büyüklüğü, İşlevi)	2	▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlendirme	16
▪ Evin Yakın Çevresi/Yönlendirme	2	▪ Kamusal Hizmete Yakınlık	14
▪ Olumsuz Sosyal Çevre Faktörü	1	▪ Güvenli olması	11
▪ Olumsuz sessiz-sakin çevre	1	▪ Evdeki Yarı Açık ve Açık Mekânlar (Balkon, Bahçe)	10
▪ Olumsuz gün ışığı faktörü	1	▪ Malzeme/Yapım Sistemi	7
▪ Güvenli olmaması	1	▪ Gün ışığı	6
▪ Malzeme/Yapım Sistemi	1	▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	4
▪ Evin Tipi (Müstakil, Apartman, Site, Bahçeli)	1	▪ Sosyal İmkanlar (Sosyal alan, park alanı, otopark)	3
		▪ Mimari Yapı Elemanları (Kapı, Pencere, Merdiven)	2
		▪ Sessiz-sakin çevre	2
		▪ Kat/daire sayısı	2
		▪ Teknik Sistemler/Detaylar (Asansör)	2
		▪ Donatı/ Mobilya/ Aksesuar/ Eşya	2
		▪ Isısal Konfor	1

5. SONUÇLAR

Çalışma kapsamında 50 yaş üstü kullanıcılar ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek çalışmanın sonuçları ortaya konmuştur.

Alan çalışması kapsamında 50 yaş üstü 20 konut kullanıcısının demografik özelliklerini kısaca hatırlatmak gerekirse; 12'si 50-59, 6'sı 60-69, 1'i 70-79 yaş aralığında iken, 1 görüşmeci 80 yaş ve üstüdür. 10'u kadın ve 10'u erkek olan 20 görüşmecinin 7'si ilkokul, 4'ü lise, 6'sı lisans ve 3'ü lisansüstü eğitimi almıştır. Görüşme yapılan 6 kullanıcı ev hanımı, 6 kullanıcı memur, 6 kullanıcı emekli ve 2 kullanıcı ise özel sektör çalışanıdır.

18 yaşına kadar kullanıcıların 8'i 1, 6'sı 2, 3'ü 3, 2'si 4 ve 1'i 5 farklı evde yaşamıştır. 20 kullanıcıdan 3'ü 0-10 yıl arasında, 14'ü 10-20 yıl arasında ve 3'ü ise 20 yılın üzerinde “çocukluk evim” diye tanımladıkları evlerde yaşamışlardır.

➤ Evin anlamına dair değerlendirmeler

- Çocukluk döneminde birden fazla evde yaşamış kullanıcıların “çocukluk evi “olarak anlattıkları evin o ev olmasında kullanıcıların doğup büyüdüğü ev olması, yaşanmışlıkların yoğun olması ve bunlarla ilişkili olarak hatırladıkları şeylerin daha fazla olması etkili olmuştur.
- Çocukluk evi anlatılarında en fazla değinilen özellikler; evdeki odaların sayısı, evin kaç katlı olduğu ve müstakil mi apartman mı olduğu ile ilgilidir. Öte yandan evde ne tür mekânlar olduğu bu mekânlara ilişkin tanımlamalar, evdeki açık ve yarı açık mekânlara ilişkin detaylar, evdeki mekânlarda neler yapıldığı, evin nasıl ısındığı değinilen diğer özelliklerdir.
- Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen mekân ve bellekte yer edinen mekân oturma odası/salon mekânı iken çocukluk evi anlatılarında en çok değinilen mekân mutfaktır. Çocukluk döneminde en çok vakit geçirilen mekân ile bellekte en çok yer eden mekân birbirinin aynısı iken, çocukluk döneminde yaşanan evlerin anlatılarında en çok değinilen mekân ile belleklerinde en çok yer eden mekân arasında bir ilişki bulunamamıştır. Buradan bir mekânda vakit geçirmenin, farklı aktiviteler gerçekleştirmenin o mekânın bellekte yer etmesinde etkili olduğu, bir mekânda ne kadar çok vakit geçirilirse o kadar bellekte yer edindiği sonucuna varılmıştır. Bu anlamda oturma odası, salon gibi yaşama mekânlarının önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Kullanıcıya özel bellek mekânı kullanıcıya dair izler taşımaktadır.

En özel ve saklı anılarının mekânıdır. Buradan sonuçla, ev anlatılarında bellekte iz eden mekânın bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

- Ev, bir çocuğun gözünden sığınılan yer, yuva, huzur ve özgürlüğün ifadesidir. Çocukluk döneminde yaşanan evi tanımlarken ise en çok dile getirilen kavramlar ‘mutluluk’, ‘yokluk’, ‘anılar’ ve ‘geçmiş’ kavramlarıdır. Bu aslında; geçmişe özlem duyulduğunu, geçmişteki evin hatırlandığında mutlu olunduğunu ama o dönemin koşullarında gerek evin fiziksel imkânlarının yeterli olmaması, gerek ekonomik koşulların yetersizliğinin kullanıcılarda olumsuz izler bıraktığını göstermektedir.
- Çocukluk evinin kullanıcı için o yaşlardaki ve şu anki anlamı farklıdır. Çocukluk dönemindeki anlamı ‘yuva’ temasıyla, şu anki anlamı ise ‘geçmiş/hatıralar’ temalarıyla özdeşleşmektedir. 50 yaş üstü bir kullanıcı için çocukluk evi eski zamanda kalan geçmiş ve hatıralarla belleğinde özlem duyduğu bir mekândır. Genel bir anlatımla, çocukluk evinin anlamı kişisel ve sosyal özelliklere dair bileşenleri taşımaktadır. Kullanıcıların şu an yaşadıkları evlerin anlamında öne çıkan üç olgudan ilki ise olumlu bir psiko-sosyal olgu olan huzurdur. Diğer iki olgudan biri evin sahip olduğu fiziksel özelliklerin bir sonucu olan ‘konfor’ olgusu, diğeri ise evin bir anlamının olmadığı görüşüdür. Bu kavramlar, kullanıcının sahip olduğu konuttan beklentilerinin değiştiğinin göstergesidir. Öte yandan kullanıcı eviyle bağ kuramadığı noktada, ev onun için fiziksel bir barınak olmaktan öteye geçemeyip ve anlamsızlaşmaktadır. Bu sebeple anlatılarda ‘anlamı yok’ temasına değinilmiştir. Genel bir anlatımla, günümüz evinin anlamı kişisel, fiziksel ve sosyal özelliklere dair bileşenleri taşımaktadır. Buradan sonuçla, “Konut, kullanıcısının barınma gereksinmesini karşılamanın ötesinde farklı anlamlar taşır.” varsayımını doğrulamaktadır.
- Kullanıcılar çocukluk döneminde yaşadıkları evleri anlatırken genellikle büyük bir özlemle bahsetmelerine karşın, tekrar o evde yaşamak isteyip-istemedikleri sorulduğunda büyük çoğunluğu yaşamak istemediğini belirtmektedirler. Bunun anlamı; kullanıcıların bir daha yaşayamayacağını bildiği günler için özlem duyuyor olsa dahi şu an sahip olduğu konfor koşullarından da vazgeçmek istememeleridir. Ayrıca o dönemde yaşanan imkânsızlıklar ve olumsuz anılar da böyle hissedilmesinde etkili olmuştur.
- Kullanıcıların mevcutta yaşadıkları eve ilişkin anlatımlarında öne çıkan özellikler; evdeki oda sayısı, evdeki mekânların özellikleri, evin konumu, manzarası, evi

kullanan bireylerin kimler olduğu, evdeki balkon, bahçe gibi yarı açık/açık mekânlar ve müstakil ev, site içinde şeklinde konut tipinin ne olduğu ile ilgilidir. şu an yaşanılan evde en sevilen mekân salon mekânıdır. Bu mekânı sevme sebepleri en çok vakit geçirdikleri mekân olması ve bu mekânda gerçekleştirilen eylemler/faaliyetler ile ilişkilidir.

- Kullanıcıların şu an yaşadıkları evi anlatan kelimeler/kavramlar içinde ‘huzur’, ‘konforlu’ ve ‘ferah’ en yoğun dile getirilen kavramlardır. Günümüz konutunun kullanıcı için anlamında huzur gibi duygu durumları ile ilişkili kavramlar kadar fiziksel özellikler ile ilişkili ferahlık, konfor gibi olgular da ön plana çıkmıştır.
- Çocukluk evine ilişkin tariflemelerde ve mevcut eve ilişkin tariflemelerde ortaya çıkan kelimeler/kavramlar; çocukluk evi için ‘mutluluk’ ve ‘yokluk’ temaları, günümüz evi için ise ‘huzur’ teması en fazla dile getirilen temalardır. Kullanıcı için hem çocukluk evi hem de günümüzdeki evi huzur, mutluluk ve paylaşım anlamlarını ortak bir şekilde taşımaktadır. Kullanıcı, hangi evi olursa olsun onu tariflerken ya da anlamlandırırken bir takım duygu durumlarını ifade ederek, evin anlamsal değerini ön planda tutmaktadır.
- Kullanıcıların hem çocukluk döneminde hem de şimdi yaşadıkları evlerinin anlatılarında dile getirdikleri bazı konuların/özelliklerin aynı olduğu görölmüştür. Bu özellikler; evin kaç katlı olduğu, apartman mı müstakil ev mi olduğu, evdeki odalar, diğer mekânların neler olduğu, evdeki yarı açık mekânlara ilişkin özellikler, malzeme özellikleri, yapım sisteminin neleri içerdiiği, evin plan kurgusunun nasıl olduğu, konumu ve yakın çevresi gibi fiziksel özellikler ile evin kullanıcı grubunun kimler olduğu, aile ilişkileri ve kullanıcıların evdeki mekânlarda neler yaptıkları ile ilişkilidir.
- Çocukluk döneminde yaşanılan evin anlatılarında ve günümüzde yaşanılan evin anlatılarında değinilen farklı özellikler dikkat çekmektedir. Bu özellikler arasında çocukluk dönemi koşullarında evlerdeki ısıtma aracı olan ve evde yaşayan herkesi bir araya getiren soba ve ocaklar ile bellekteki izleri tetikleyici kapı pencere gibi mimari yapı elemanları ve donatılar/mobilyalar/aksesuarlar/eşyalara, aidiyetle ve kurulan bağla ilişkili olarak evin mülkiyetine, evin mimari özelliklerine değinilmiştir. Bu sonuç ise “Kullanıcılar geçmişte yaşadıkları evlere dair izleri belleğinde taşır.” varsayımını doğrulamaktadır. Günümüz evinde ise kamusal hizmetlere yakın olması, güvenli olması, park, otopark gibi sosyal imkânlarının olması, sessiz-sakin bir

çevrede olması, fiziksel konfora ilişkin özelliklere, asansör, güneş enerjisi sistemi gibi evin teknik sistemlerine değinilmiştir. Buradan sonuçla; geçmişle ilgili anlatılarda hatıralar, sosyal, duygusal ve psikolojik parametreler öne çıkarken, günümüz evinde konforla ilgili parametrelerin ön plana çıktığı görülmektedir.

➤ Tüketim olgusu ve ev kavramına dair değerlendirmeler

- Kullanıcılar günümüzde yaşadıkları konutun hem malzeme, işçilik, donanım yönünden gösterişli olmasını, hem bulunduğu çevrenin iyi olmasını, hem de sosyal açıdan imkânlarla sahip olmasını istemekte; bu koşullar sağlanmadığında imkânları varsa yaşadıkları konutu değiştirme yoluna gitmektedirler. Bu da aslında, kullanıcıların kendi istekleri doğrultusunda tüketime yönelik davranış kalıplarının göstergesidir.
- Kullanıcıların yaşadıkları evi tercih etmelerinde etkili unsurlar ise; evin planının kullanışlı olması, evdeki odaların büyük olması, ferah olması, balkonunun/ bahçesinin olması, evin nasıl bir konumda olduğu, yönelişi, manzarası, kolay ulaşılıp-ulaşılamadığı ve hastane, alışveriş merkezleri vb. kamusal hizmetlere yakınlığıdır. Bu özellikler, kullanıcıların konutu tercih ederken farklı bir takım özellikler aradıklarını göstermektedir.
- Kullanıcıların evlerinde memnun olmadıkları özellikler arasında en yoğun ifade edilen özellikler; asansör, ses ve ısı yalıtımı gibi evin teknik özellikleri ve detayları, evdeki mekânların büyüklüğünün yetersiz gelmesi, evdeki konfor koşullarının eksikliği, evin işlevsel açıdan kullanışlı olmaması, diğer evlerle yakınlığı sebebiyle mahremiyetin olmaması, evin manzarasının olmaması gibi özelliklerdir. Bu da, kullanıcı için konutun bütün konfor koşullarına sahip olmasının önemli olduğunu, mimari anlamda belli standartların üstünde olması gerektiğini göstermektedir.
- Kullanıcıların evlerinde memnun olmadıkları özellikler; evin plan kurgusunun kullanışlı olmaması, evdeki iç mekân konfor koşullarının eksikliği, evdeki mekânların küçük ve çeşitlerinin yetersiz olması, asansör, ses ve ısı yalıtımı gibi evin teknik özelliklere ve detaylara sahip olmaması, evin konumu, yakın çevresinde istenilen özelliklerin olmaması, güvensiz hissettirmesi, yönelmesinden ötürü manzarasının olmaması ve diğer evlerle yakın olmasıdır. Kullanıcıların bir evde aradıkları özelliklerden ön plana çıkanlar; hastane, alışveriş merkezi gibi kamusal hizmete yakınlık, güvenli olması, evdeki yarı açık ve açık mekânlara ilişkin detaylar,

evde kullanılan malzemelerle ilgili özellikler, kalite ve sağlamlık ile ilişkili evin yapım sistemine dair unsurlar ve evin gün ışığı almasıdır.

- Kullanıcının istediği her şeye kolay ulaşabilmesi, konutun bulunduğu çevrede kullanıcının kendini güvende hissetmesi ve iyi bir sosyal çevrede olması günümüzde konutun çevresiyle ilişkili aranan ve değiştirmek istenilen özellikler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, özellikle pandemi döneminden sonra kullanıcı için konutun dışarıyla ilişkili olabilmesi, konutun fazlaca gün ışığı alabilmesi ve ferah olması bakımından balkon/bahçe gibi yarı açık ya da açık mekânların olması önemsenmektedir. Bu doğrultuda, görüşmelerde kullanıcıların çoğu imkânlar dâhilinde müstakil ve bahçeli bir evde oturmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Son olarak ise tüketim kültürünün kullanıcıdaki yaptığı değişimlerin etkisiyle de konutta son çıkan malzemelerin kullanılmış olması ve son üretim teknolojileriyle yapılmış olması olmazsa olmaz aranan detaylardır. Bütün bu unsurlar artık bu özelliklere sahip konutların tercih edilmekte olduğunu göstermektedir.
- Özetlemek gerekirse; kullanıcıların yaşadıkları evi tercih etme nedenleri, evlerinde memnun oldukları özellikler ve bir evde olmasını istedikleri/aradıkları özellikler birbirleriyle örtüşmektedir. Bu özellikler evin plan kurgusu, mekânsal özellikleri, evin konumu, konumundan kaynaklı manzara, gün ışığı gibi özellikler, yakın çevre özellikleri, güvenlik, kamusal hizmetlere yakınlık olarak sıralanmaktadır. Günümüzde konut alanlarında güvenlik de önemli bir parametre olarak dile getirilmektedir. Konutun bulunduğu çevrenin hem sosyal imkânlar barındırması, hem kamusal hizmetlere yakın olması hem de güvenli olması beklenmektedir. Bunlar da kullanıcıların konuttan farklı beklentileri olduğunu ve farklı ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini göstermektedir.

6. ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında kullanıcıların çocukluk evlerine dair belleklerinde yer eden izler üzerinden evlerine yükledikleri anlam ile günümüzde yaşadıkları evlerinden beklentileri ve bu evlerine yükledikleri anlam irdelenmiştir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda;

- Farklı bölgelerden daha geniş kullanıcı grubu ile çalışmalar yaygınlaştırılarak karşılaştırmalar yapılabilir.
- Çalışma kapsamında günümüz evinin anlamını ortaya çıkaran konfora dayalı parametreler daha detaylı incelenerek farklı çalışmalar yapılabilir.
- Çocukluk evinin bellekteki anlamı daha geniş kullanıcı grubu ile sorgulanarak bireyin sosyal ve toplumsal dönüşümüne yönelik disiplinler arası çalışmalar yapılabilir.
- Daha geniş kullanıcı grubu ile konutlardaki yaşama mekânlarının önemi ve anlamı daha detaylı incelenerek farklı çalışmalar yapılabilir.
- Tüketim olgusunun/kültürünün kullanıcının konuttan beklentilerine yaptığı etki daha geniş kullanıcı grubuyla çalışmalar yapılarak, kullanıcıların konutlarda aradıkları özellikler, beklenti ve tercihleri belirlenerek yeni yapılacak konut tasarımları için öneriler geliştirilebilir.
- Kullanıcıların gelecekteki konutlardan beklentileri daha geniş kullanıcı grubuyla değerlendirilerek, alt kültür gruplarına yönelik öneri çalışmaları ortaya konabilir.
- Tüketim olgusunun/kültürünün etkisi sadece konut ölçeğinde değil kullanıcıların diğer mekân kullanımlarıyla ilgili farklı bilimsel çalışmalar ortaya konabilir.

7. KAYNAKLAR

- Akyol Altun, T.D., 2008. Yeni Yaşam Tarzları: Kapalı Konut Yerleşkeleri, DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 10, 3, 73-83.
- Alsaç, Ü., 1993. Türk Mimarlığı, İstanbul: Cep Üniversitesi İletişim Yayınları.
- Altman, I., 1993. Homes, Housing, and the 21th Century: Prospects and Challenges, The Meaning and Use of Housing, International Perspectives, Approaches and Their Applications, Ashgate, England.
- Appadurai, A., 1998. Dead Certainty: Ethnic Violence in an Era of Globalization, Public Culture, 10, 2, 225–47.
- Assmann, J., 2015. Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, Çev.: Ayşe Tekin, 17-95, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Atkinson, R.C. ve Shiffrin, R.M., 1968. Human Memory: A Proposed System and Its Control Processes, In K.W. Spence (Eds), The Psychology of Learning and Motivation: Advances in Research and Theory, , 2, 90-197, Academic Press, New York.
- Ayata, S., 2003. Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı, Kültür Fragmanları: Türkiye’de Gündelik Hayat, Der. Deniz Kandiyoti ve Ayşe Saktanber, Metis Yayınları, İstanbul.
- Aydınlı, S., 1986. Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bachelard, G., 1969. Mekânın Poetikası, İthaki Yayınları.
- Ballice, G., 2006. İzmir’de 20.yy Konut Mimarisindeki Değişim ve Dönüşümlerin Genelde ve İzmir Kordon Alanı Örneğinde Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Baudrillard, J., 2002. Tüketime Tanımına Doğru Mimarlık ve Tüketim, Boyut Yayın, İstanbul.
- Baudrillard, J., 2012. Tüketim Toplumu, Çev.: Hazal Deliçay–Ferda Keskin, 5.Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bali, N.R., 2002. Tarzı-ı Hayattan Life Style’a: Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yaşamlar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bauman, Z., 1997. Küreselleşme Toplumsalın Sonuçları, Çev.: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları.

- Bayar, F., 2008. Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, 32, 25-34.
- Belk, R.W., 1998. Third World Consumer Culture Research in Marketing, Supplement 4 Marketing and Development: Toward Broader Dimensions, Editör: Erdoğan Kumcu ve A. Fuat Fırat, 103-126, Greenwich: JAI Press Inc.
- Bergson, H., 1998. An Introduction to Metaphysics, Çev.: Barış Karacasu, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Bilgin, N., 2006. Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar, İkinci Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Blakely, E. J. ve Synder, M. G., 2003. Bölündükçe Yıkılıyoruz: Birleşik Devletlerde Kapalı ve Duvarlı Yerleşmeler, Arredamento Mimarlık, Kapalı Siteler Dergisi, 112441, 2003/07-08, s. 62-67
- Bocock, R., 2009. Tüketim, Çev.: İ. Kutluk, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Bourdieu, P., 2005. Hukukun Gücü: Yasal Alanın Sosyolojisine Doğru, Çeviren: Sibel Demir, Ankara: Kalan Yayınları.
- Butler, T., 1995. Social Change and the Middle Classes Gentrification and the Urban Middle Classes, T. Butler, M. Savage (der.), 188-204, UCL Press, London.
- Campbell, C., 1995. Acknowledging Consumption A Review of New Studies: The Sociology of Consumption, Editör: Daniel Miller, London: Routledge.
- Castells, M., 1997. Kent Sınıf İktidar, Çev: A.Erendil, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Cevizci, A. 2002. Paradigma Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Clark, I., 2000. Globalisation and Fragmentation: International Relations in the Twentieth Century, New York: Oxford University Press, 25.
- Çıkış, Ş. ve Ek, F. İ., 2009. Konutta Lüks Kavramının İmgesel Dönüşümü: İzmir Kent Merkezinde Çok Katlı Lüks Konutlar, Mimarlık Dergisi, Temmuz – Ağustos, 348.
- Dal, N.E., 2017. Tüketim Toplumu ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 19, 1-21.
- Després, C., 1991. The Meaning of Home: Literature Review and Directions for Future Research and Theoretical Development, The Journal of Architectural and Planning Research, 8, 2, 96-115.
- Douglas, M., ve Isherwood, B., 1999. Tüketimin Antropolojisi, Çev.: E. A. Aytekin, Dost Kitapevi.

- Dovey, K., 1985. Home and Homelessness in Home Environments, Human Behavior and Environment, I. Altman, C.Werner, 8, Plenum Pres, New York.
- Edelstein, M. R., 1986. Toxic Exposure and the Inversion of the Home, Journal of Architectural and Planning Research, 3, 237-251.
- Eğilmez, M., 2018. Tarihsel Süreç İçinde Dünya Ekonomisi. İstanbul: Remzi Kitabevi, 135-149.
- Erzen, J. N., 2006. Çevre Estetiği. ODTÜ Çevre Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.
- Featherstone, M., 2013. Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Firidin Özgür, E., 2006. Sosyal ve Mekansal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı Siteler İstanbul-Çekmeköy Örneği, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Giddens, A., 1994. Modernliğin Sonuçları, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Goffmann, E., 1959. The Presentation of Self in Everyday Life, Doubleday, New York.
- Gür, Ş.Ö., 2000. Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü, Yapı – Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Halbwachs, M., 2016. Hafızanın Toplumsal Çerçeveleri, Çev.: Büşra Uçar, 117-337, Ankara: Heretik Yayınları.
- Halbwachs, M., 2017. Kolektif Hafıza, Çev.: B. Barış, 10-170, Heretik Yayınları, Ankara.
- Hançerlioğlu, O., 2016. Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar, Cilt: 1, Remzi Kitabevi.
- Harries, P., 1993. Thoughts on a Non-Arbitrary Architecture, Dwelling, Seeing and Designing : toward a phenomenological ecology, New York: New York Press.
- Harvey, D., 1973. Social Justice and the City. Oxford: Blackwell.
- Harvey, D., 2012. Asi Şehirler, Şehir Hakları, Metis Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D., 2019. Postmodernliğin Durumu, Metis Yayınları, İstanbul.
- Hester, R. ve O'Donnell, W., 1987. Inner and Outer Landscapes-integrating Psychotherapy with Design, Mass (Journal of the School of Architecture&Planning, University of New Mexico), 5, 30-36.
- Huyssen, A., 1995. Twilight Memories Making Time in a Culture of Amnesia, Routledge, New York.

- İlhan, M. E. 2015. Gelenek Ve Hatırlama: Belleğin Kültürel Olarak Yeniden İnşası Üzerine Bir Tartışma, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10, 8, 1395-1408.
- İnceoğlu, A., 1999. Evin Anlamı ve Kentleşme Süreçleri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakurt Tosun, E., 2007. Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekânsal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karakurt Tosun, E. ve Fırat, Z., 2012. Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği, Business and Economics Research Journal, 3, 1, 173-195.
- Klein, K. L., 2000. On the Emergence of Memory in Historical Discourse, Representations 69, 127-150.
- Koca, D., 2015. Türkiye’de Çağdaş Konut Üretiminin Yeniden Okunması, Tasarım+Kuram Dergisi, 19, 19-36.
- Kongar, E., 2001. Küreselleşme Bağlamında Türkiye.
http://www.kongar.org/makaleler/Izmir_konusmasi.php 26 Eylül 2022.
- Köseoğlu, Ş., 2019. İstanbul Tasarım Bienali : Bir Manifesto Olarak Bienal, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kuban, D., 1996. Ev Üzerine Felsefe Kırıntıları, Y. Sey (Ed.), Tarihten Günümüze Konut ve Yerleşme Habitat II. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., 2000. Küreselleşme ve Mimarlık, Arredamento Mimarlık, 129, 78-80.
- Kümbetoğlu, B., 2020. Niteliksel Araştırmalarda Analiz, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Lawrence, R. J., 1987. Housing, Dwellings & Homes, John Wiley & Sons, Geneva.
- Lefebvre, H., 1998. Modern Dünyada Gündelik Hayat, Metis Yayınları, İstanbul.
- Lefebvre, H., 2014. Mekanın Üretimi, Çev.: Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, İstanbul, 447 s.
- Maxwell, D. K., Gated Communities: Selling the Good Life,
<http://www.cip-icu.ca/English/conference/proceedings/maxwell.pdf> 2 Aralık 2022.
- McCracken, G., 1988. The Long Interview: Qualitative Research Methods Series 13.London : Sage Publications, London.
- Necatigil B., 2014, Eski Sokak: Seçme Şiirler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- Nora, P., 2006. Hafıza Mekânları, Çev.: Mehmet Emin Özcan, 17-38, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Öncü, A., 1999. 'İdealinizdeki Ev' Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı, Birikim Dergisi, 123, 26–34.
- Öymen Özak, N., 2008. Bellek ve Mimarlık İlişkisi Kalıcı Bellekte Mekânsal Öğeler, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öymen Özak, N. ve Pulat Gökmen, G., 2009. Bellek ve Mekân İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, 8, 2, 145–155.
- Özberk, N., Piyasa Eliyle Üretilen Kentsel Ütopyalar: Özel Konut Şirketlerinin Kentsel Mekân Sunumu, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II, İnönü Üniversitesi, İİBF, 19-20 Nisan, 2012, 964-984.
- Öztürk, M., 2013. Kapitalizmin Arzu Üzerinden Üretimi Ya Da Arzunun Nesnelleş(tiril)mesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12, 44, 151-180.
- Porteus, D., 1976. Home: The Territorial Core, *Geographical Review*, 66, 383-390.
- Rapoport, A., 2004. Kültür, Mimarlık, Tasarım, Yapı Yayın, İstanbul.
- Robertson, R., 1992. Globalization: Social Theory and Global Culture, Sage Publications, Londra.
- Roitman, S., 2003. Who Segregates Whom?, International Gated Communities Conference: Building Social Division or Safer Communities?, 18-19 September 2003, University of Glasgow, 1-23.
- Saral Güneş, S. ve Kükrer Aydın, Ö., 2016. Tüketim Kültürü Çerçevesinde Lüks Yaşam Tarzlarının Dekorasyon Dergilerindeki Reklamlarda Sunumu: Home Art Dekorasyon Dergisi Örneği, Journal of Yaşar University, 11, 43, 220-239.
- Sixsmith, J., 1986. The Meaning of Home: An Exploratory Study of Environmental Experience, *Journal of Environmental Psychology*, 6, 281-298.
- Squire, L., 1982. The Neuropsychology of Human Memory, Annual Review Neurosci, 5, 241-273.
- Şenyapılı, T., 2003. Kaçış Adaları, Arredemento Mimarlık, 7, 56-61.
- Tanyeli, U., 2004. İstanbul: 1900–2000 Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak, Ofset Yayınevi, İstanbul.
- Tekeli, İ., 1998. 'Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması' 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed. Yıldız Sey, Türkiye İş Bankası-Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, 1–24, İstanbul.

- Tekeli, İ., 2001. Modernite Aşılırken Kent Planlaması, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tekin, F., 2019. Hafıza Ortamından Tüketim Nesnesine Dönüşen Ev, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 5, 11, 253-273.
- Thorns, D. C., 2004, Kentlerin Dönüşümü, Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam, CSA Global Yayın Ajansı, İstanbul.
- Tulving, E., 1972. Episodic and Semantic Memory, In E. Tulving & W. Donaldson (Ed.) Organization of Memory, Academic Press, New York.
- Tümer, H.Ö. ve Dostoğlu, N., 2008. Bursa’da Dışa Kapalı Konut Yerleşmelerinin Oluşum Süresi ve Sınıflandırılması, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 13, 2, 53-68.
- Umbelino, L. A., 2015. Memory of the Body Temptation of Space, The European Legacy, 20, 844-851.
- URL-1, <https://sozluk.gov.tr/> 15 Eylül 2022.
- URL-2, <https://www.maxqda.com/> MAXQDA 2019. 19 Ağustos 2022.
- Yakut Çayır, M. ve Sarıtaş, M.T., 2017. Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016), Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 11, 2, 518-544.
- Yırtıcı, H., 2005. Çağdaş Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 194.
- Zorlu, T., 2004. Müstakil Konut Sitelerinde Değişim/ Dönüşüm Sorunsalı Ve Kimlik Trabzon Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Warde, A., 1991. Gentrification as Consumption: Issues of Class and Gender Environment and Planning D: Society and Space, 9, 223-232.
- Williams, H. L., Conway, M. A. ve Cohen, G., 2007. Autobiographical Memory, In M. A. Conway and G. Cohen (Eds.), Memory in the Real World, New York: Taylor and Francis, 21-90.

8. EKLER

Ek 1. GÖRÜŞME FORMU

KTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
Danışman: Prof. Dr. Tülay ZORLU
Araştırmacı: Ümran SOFUOĞLU DEMİRBAŞ

I. KULLANICI PROFİLİ

1. Görüşme Tarihi ve Yeri :

.....

2. Adı - Soyadı :

.....

3. Doğum Yeri ve Tarihi:

.....

4. Cinsiyet :

.....

5. Eğitim Durumu :

.....

6. Çalışma Durumu :

.....

7. Daha Önce Yaşadığınız İl / Semt :

.....

8. Yaşadığınız Evdeki Kişi Sayısı :

.....

II. EVİN ANLAMİ

a. Çocukluk Döneminde Evin Bellekteki Anlamı

9. 18 yaşınıza kadar kaç farklı evde yaşadınız?

.....

10. Çocukluk evinizde geçirdiğiniz süre? O evde otururken kaç yaşındaydınız?

.....

Ek 1'in devamı

11. Çocukluğunuzdaki evi anlatır mısınız?

.....

12. Anlattığınız eviniz hangisidir? Neden o evi seçtiniz?

.....

13. Çocukluk evinizde en çok hangi mekânda vakit geçiriyordunuz? Bu mekânı anlatır mısınız?

.....

14. Çocukluk evinizde belleğinizde en fazla yer edinen mekân hangisidir? Neden?

.....

15. Çocukluk evinizi tarifleyen 3 kelime nelerdir?

..... / /

16. Çocukluğunuzu geçirdiğiniz ev hala duruyor mu?

☐ Evet

☐ Hayır

16.1. Cevabınız evet ise gördüğünüzde hissettikleriniz nelerdir?

.....

17. O yaşlarda evinizin sizin için anlamı neydi?

.....

18. Şu an çocukluk evinizin sizin için anlamı nedir?

.....

b. Mevcut Kullanımdaki Evin Anlamı

19. Şimdi yaşadığınız bu evde ne kadar zamandır oturuyorsunuz?

.....

20. Şu an yaşadığınız evi anlatır mısınız?

.....

21. Evinizde en sevdiğiniz mekân hangisidir? Neden? Bu mekânı anlatır mısınız?

.....

22. Şu anki evinizi tarifleyen 3 kelime nelerdir?

..... / /

23. Şu anki evinizin sizin için anlamı nedir?

.....

Ek 1'in devamı

III. TÜKETİM OLGUSU VE EV

24. Kaçınıcı evinizde oturuyorsunuz? Önceki evinizden ayrılma nedeniniz nedir?

.....

25. Evinizden memnun musunuz?

25.1. Cevabınız evet ise hangi özelliklerinden memnunsunuz?

.....

25.2. Cevabınız hayır ise evinizde memnun olmadığınız özellikler nelerdir?

.....

26. Bir evde aradığınız özellikler nelerdir?

.....

27. Bu evinizi tercih etme nedeniniz nedir?

.....

28. İmkânınız olsa nasıl bir evde oturmak istersiniz?

.....

29. İmkânınız olsa tekrar çocukluk evinizde yaşamak ister miydiniz? Neden?

.....

ÖZGEÇMİŞ

2012 yılında Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2016 yılında tamamladı. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İç Mimarlık bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı. 2018 yılında bir firmada iç mimar olarak çalıştı. 2019-2023 yılları arasında Avrasya Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünde araştırma görevlisi olarak görev yapmıştır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

